

Xasiyyət Rüstəm

LEYLİ AĞAQLAR

Handwritten signature or text, possibly "Lina..."

821.512.162-1

R 91

XASIYYƏT RÜSTƏM

LEYLI AĞAQLAR

Yeni o'zbek adabiyoti

O'zbekcədən uyğunlaşdıranlar:

Afaq Şixli (Şeirlər),

Eluca Atah, Şermurad Sübhan ("Gündəlik")

BAKI – "Avropa" – 2020

Məsləhətçilər:

Prof.Dr. Qənirə Paşayeva
Milli Məclisin Mədəniyyət Komitəsinin sədri

Samir Abbasov
*Ozərbaycandakı Heydər Əliyev adına
Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru*

Nəşrə məsul, redaktor:

Əkbər Qoşalı
Beynəlxalq "Alaş" Ədəbi Mükafatı laureatı

Rəyçilər:

Dr. Cavanşir Feyziyev
Millət vəkili

Prof.Dr. Almaz Ülvi (Binnatova)
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri

Dos.Dr. Rəsmiyyə Sabir
DGTYB Məsləhət Şurasının üzvü

Koordinatorlar:

İntiqam Yaşar
DGTYB başqanı

Gülnar Səmə
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri

Rəhmət Babacan
"Kitab Dünyası" qəzetinin əməkdaşı

Xəsiyyət Rüstəm. Leyli ağaclar. Bakı: "Avropa", 2020, – 216 səh.

ISBN 978-9952-8357-2-4

Tanınmış özbək şairi Xəsiyyət Rüstəmin Azərbaycanda nəşr olunan ikinci kitabına onun muhtəlif illərdə yazdığı şeirləri və "Gündəliyi"ndən seçmələr daxil edilib.

Kitabın nəşri Azərbaycanın Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin layihəsi ilə həyata keçirilib.

© A.Şıxlı, 2020

© E.Ətalı, 2020

© X.Rüstəm, 2020

© Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, 2020

© Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi (DGTYB), 2020

Abdulla Qodiriy nomidagi

viloyat AKM

INV № 2023/32-47

Xasiyyət Rüstəm şeirinin yeni üfüqləri

Qardaş Özbəkistanın sevilən şairi Xasiyyət Rüstəmi DGTYB-nin xətti ilə Azərbaycanda olduğu vaxt tanımışdım. Sonra münasibətlərimiz daha da inkişaf etdi, bir-birimizi yaxından tanıdıq və bir-birimizə bağlandıq. Ən azı öz tərəfimdən deyə bilərəm ki, mən onu həm bir ziyalı, bir ədib olaraq, həm də türkcanlı, Turaneşqli xanıməfəndi olaraq, bir vəfalı dost olaraq çox dəyərləndirirəm. Özəlliklə, “Kitab Dünyası”nı yalnız Özbəkistanın deyil, türk dünyasının (və bütün dünyanın) ədəbiyyat-sənət ocağına çevirməsini, bu planda, Azərbaycan ədəbiyyatına genişürəkli diqqət yetirib, yer ayırmasını böyük sevgi-sayğıya layiq bilirəm. Bəzən “Kitab Dünyası” Özbəkistan və Azərbaycanın ortaq ədəbi nəşri təsiri bağışlayır və bütün bu gözəlliklər, çiçəklənmələr Xasiyyət Rüstəmin adı ilə sıx bağlıdır.

Xasiyyət xanım Azərbaycanda dəfələrlə olub və mən də, bir neçə dəfə Özbəkistanda olmuşam; artıq bir-birimizin ökəsinə bir-birimizdən xəbərsiz səfər edə bilməz hala gəlmişik. Bu, çox xoşdur! – Təsəvvür edin, uzaqlarda səni həmişə gözləyən bir şair var, sənin səfəridən şad olan ölkə var...

Xasiyyət Rüstəm insani keyfiyyətlərini, şəxsiyyətinin məziyyətlərini şeirlərində böyük ölçüdə yansıdan şairlərdəndir. Məncə, yansıtdığı ən böyük keyfiyyət, məziyyət məhz incə qadın qəlbi, qadın dünyası ilə - zərif duygular, kövrək məqamlarla bağlıdır. Əgər Xasiyyət Rüstəmin şeirlərini müəllifi bilinmədən təqdim etsələr, onun bir qadın şairə, duygulu könülə, xeyirxah insana və məhz bir türk qızına aid olduğunu sezmək çətin olmaz. O, oxucusuna məhz bu imkanı verdiyi üçün də alqışa layiqdir.

Xasiyyət Rüstəm ədəbiyyatda həm aşikar, həm də gizli mənalarla çıxış edir. – Bir tərəfdən kimliyi özünü göstərir, digər tərəfdən sanki demədikləri dediklərindən daha çoxdur. Mən bilərəkdən “demədikləri” yazıram, “deyə bilmədikləri” yazmıram. Bunun iki səbəbi var: birincisi, poetexnologiya baxımından onun ifadə edə bilmədiyi mənə, deyə bilmədiyi fikir yoxdur,

məncə; ikincisi, o, o sözü ki demir, o mənanı ki sətiraltı verir, bu da Xasiyyət xanımın şair kimliyini qətiyyənlə zədələmir – arif oxucu anındaca hiss edir: “demək, belə məsləhətdir”. – Necə dəyərlər, bəzən deməmək özü də (nəyisə) deməkdir...

Xasiyyət Rüstəmin özəlliklərindən biri, çox məşğul olmasından, enerjisinin bir neçə paralel (amma zəruri!) işə bölünməsinə baxmayaraq, həmişə, hər yerdə şair qala bilməsidir. Sıx uluslararası ədəbi əlaqələr, səfərlər bir yandan; davamlı çıxan populyar nəşrin məsuliyyətli baş redaktoru olmaq digər yandan; həyat yoldaşı, ana, nənə mənəvi vəzifələri (“evtapşırıqları”) daşmaq bir başqa tərəfdən... – bütün bu mənəvi, ədəbi və hüquqi vəzifələrin, işlərin öhdəsindən gələrkən, məhz şair duruşu, şair kimliyi ilə görünmək özü bir istedadır.

Xasiyyət Rüstəm istər öz ölkəsində, istər Azərbaycanda və bir çox başqa ölkələrdə təltif edilib, təqdir görüb, əsərləri bir neçə dilə çevrilib, neçə-neçə kitabı gün üzünə görünüb, bununla belə, mən elə təsəvvür edir, elə inanıram ki, onun daha böyük uğurları hələ qabaqdadır. Bu təsəvvür onun indiyədək əldə etdiyi uğurları heç bir şəkildə kölgə altına salmır; sadəcə olaraq, hər kitab, hər səfər, hər tanışlıq və əlbəttə, hər şeir onu daha da kamilləşdirir və Xasiyyət Rüstəm şeirinin yeni üfqləri, yeni imkanları üzə çıxır. Və biz dostları, oxucuları ona daha böyük uğurları yaraşdırırıq, özümüzdə ondan yeni başarılar gözləmək haqqı veririk...

Fürsətdən istifadə edib, Azərbaycanda çıxan ikinci kitabı münasibəti ilə müəllifi ürəkdən təbrik edərkən, Azərbaycan oxucusuna bu gözəl kitabı qazandıran könül dostlarıma da təşəkkür edirəm! Var olun! Oxucularımızı isə bu gözəl “Leyli ağaclar”ına sahib olduqları üçün təbrik edirəm!

Qoy, bu kitab iki qardaş ölkə arasında, qardaş ədəbiyyatçıları arasında yeni bir bağ, yeni körpü olsun!

Prof.Dr. Qənirə PAŞAYEVA

Azərbaycan Respublikası

Milli Məclisinin Mədəniyyət Komitəsinin sədri

İyul-2020. Bakı

Ədəbiyyatla döyünən ürək

Öz şairliyi, ziyalılığı, nəcibliyi ilə tanınan şairə Xasiyyət Rüstəmlə tanışlığım Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində fəaliyyətə başladığım ilk vaxtlara gedib çıxır. Ədəbi yaradıcılığı ilə yalnız Özbəkistanda deyil, bütün türk dünyasında tanınan Xasiyyət xanımın ilk söhbətlərimizdən məlum oldu ki, bu incə qəlblə, zərif ruhlu şairə xanım Azərbaycan ədəbiyyatının da vurgundur və maraqlısı da odur ki, Xasiyyət xanım yalnız Azərbaycan klassiklərinə deyil, müasir dövr Azərbaycan ədəbiyyatına da aşınadır. Belə bir insanla tanışlığım və gələcəkdə hər iki ölkə üçün önəmli sayılacaq bir çox ədəbi-mədəni layihələrin həyata keçirilməsində bu xanımın mənə dəstəkçi olacağı ümidi mənə çox sevindirdi.

Təsadüfi deyil ki, rəhbərlik etdiyim Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən 2013-cü ildən başlayaraq elan etdiyimiz "Azərbaycan haqqında ilin ən maraqlı məqaləsi" adlı müsabiqədə tanışlığımızın ilk günlərindən etibarən Xasiyyət xanımın əməkdaşlığımız və dostluğumuz başladı. Özbəkistan mətbuatında Azərbaycana dair, dostluğumuza dair yayımlanan və müsabiqəmizə təqdim olunan ən maraqlı məqalələr arasında Xasiyyət xanımın məqalələri diqqətimi çox çəkdi. Bir müddət sonra müsabiqə qaliblərinin Azərbaycana təşkil etdiyimiz "Mediatur"unda Xasiyyət xanım da yaxından iştirak etdi və Bakıda onun Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndələri ilə görüşü, Azərbaycana necə böyük sevgi və məhəbbətlə yanaşması diqqətimi xüsusi çəkdi. Azərbaycandan döndükdən sonra Xasiyyət xanım mənimlə görüşdə Azərbaycan xalqına qarşı Ermənistan tərəfindən bu ədalətsizliyə, işğala dözməyərək bir əsər yaradacağını bildirdi. Şair qəlbi həssas və kövrəkdir, onun şair qəlbi yalnız ədalətin zəfəri, Türk dünyasının firavanlığı üçün döyünür. Xasiyyət xanım qardaş Azərbaycana qarşı bütün bu ədalətsizliyə, işğal və soyqırım siyasətinə dözməyərək, qələmi və

sözü ilə mübarizəyə başladı.

Fəaliyyətimizin ilk günlərindən başlayaraq Xasiyyət xanım Özbəkistanda Azərbaycan mədəniyyəti və ədəbiyyatının təbliği işində bizə əsl dost və qardaş dəstəyi göstərməyə başladı. Onun təsis etdiyi və baş redaktoru olduğu "Kitab Dünyası" qəzeti Özbəkistanda Azərbaycan ədəbiyyatının, ələlxüsus da müasir Azərbaycan ədəbiyyatının, azərbaycanlı gənc ədib və şairlərin əsərlərinin mütəmadi nəşr olunduğu mətbu orqana, doğma bir ocağa çevrildi. Qəzetin hər bir sayında xüsusi olaraq Azərbaycan üçün ayrılmış böyük bir bölməsində ölkəmizin gənc şair və yazarlarının əsərləri, onlar haqqında məlumatlar geniş dərc olunur. Maraqlısı budur ki, bir çox hallarda mən özüm şəxsən Azərbaycanda yetişən gənc ədəbi nəslin nümayəndələri ilə ilk olaraq "Kitab Dünyası"nda gedən yazılar vasitəsilə tanış oluram. Əlbəttə, bu çox sevindirici bir haldır ki, Azərbaycan ədəbiyyatı, şairlərimizin, yazarlarımızın əsərləri Özbəkistan oxucularına təqdim edilir, ədəbi əlaqələrimiz genişlənir, bu istiqamətdə mühüm işlər görülür. Ədəbiyyatımız inkişaf edir və onun gənc, yeni nümayəndələri öz ilk kövrək addımlarını ədəbiyyatın, sözün, şeirin, poeziyanın çox sevildiyi, qiymətləndirildiyi qardaş Özbəkistanda da atmağa başlayırlar.

Xasiyyət xanım Azərbaycana olan dəstək və sevgisini təkcə ədəbiyyatda deyil, siyasətdə də öz işi ilə ortaya qoyur. Onun Azərbaycanın haqq işində göstərmiş olduğu dəstək, yazdığı məqalələr bir daha sübut edir ki, Xasiyyət xanımın Azərbaycan sevgisi, Azərbaycan sevdalısı olması təkcə sözdə deyil eyni zamanda əməldədir. Bu, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarına təcavüzü, Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Qarabağın və digər torpaqlarımızın işğalına qarşı çıxan və qınayan Xasiyyət xanımın Azərbaycana göstərmiş olduğu ən böyük mənəvi dəstəklərdən biridir.

Təsadüfi deyil ki, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarına 2020-ci ilin iyulunda Tovuz istiqamətində hücum və təxribat cəhdi zamanı Xasiyyət Rüstəmin səsləndirdiyi bəyanat Özbəkis-

tanda da geniş əks-səda doğurdu; nəzərə alsaq ki, Xasiyyət xanım öz ölkəsində ədəbi elitanı təmsil edir və bu baxımdan da onun səsləndirmiş olduğu bəyanat Azərbaycanın haqq işinə, ədalətə dəstək baxımından çox əhəmiyyətlidir. Bütün bunlar bizi bir daha əmin edir ki, Xasiyyət xanım lazım gəldiyi anda hər zaman Azərbaycana öz qələmi və sözü ilə gərəkən dəstəyi verməyə hazırdır.

Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin layihəsi ilə son yeddi ildə Azərbaycana, onun ədəbiyyatına dair 70-ə yaxın adda kitab Özbək dilinə tərcümə olunaraq Daşkənddə çap olunub.

Nəşr olunan "Leyli ağaclar" adlı bu kitab isə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin Özbək ədəbiyyatına dair həyata keçirdiyi ikinci layihədir. İnanıram ki, bu nəşr qardaş Özbək ədəbiyyatına maraq göstərənlər, tədqiqatçılar üçün maraqlı, faydalı olmaqla yanaşı, ədəbi əlaqələrimizə bir töhfə olacaqdır. Nəşrin türk dünyası ədəbiyyatsevərləri arasında bir könül körpüsü yaradacağına əminəm.

İncə qəlbli, şair ruhlu insan olan Xasiyyət xanıma poeziyası isə ayrıca bir dünyadır. Onun özünün yaratdığı bu dünyada isə ülvî olan bir istək var – sevgi, eşq, məhəbbət, layəqət, mərdlik, cəsarət...

Ədəbiyyat, şeir poeziya isə Xasiyyət Rüstəmin bütün həyatı, aldığı nəfəsi, varlığıdır. Məni ədəbiyyatsızlıqla sınağa çəkmə deyən şairə ulu yaradana dua edir ki, *"Mənim də dayandığım bir aləm, bir dünya var, bu ədəbiyyatdır! Əgər o olmazsa, mən tarazlığım itər! Eyni gün, eyni anda torpağa gömlərəm! Tanrım, məni ədəbiyyatsız buraxma, ədəbiyyatsızlıqla imtahana çəkmə! Yalvarıram, yoxsa, həyat məni tərk edər, özümə də sahib ola bilmərəm..."* Bu bir daha onu göstərir ki, Xasiyyət xanım bu dünyaya ədəbiyyat üçün, poeziya üçün, şeir üçün gəlib. Dünya onun üçün ədəbiyyat, ədəbiyyat isə onun dünyadır. Onun poeziyası isə çarpışan, döyüşən, mübarizə aparən, sevən, sevilən bəşər ruhunun bariz təzahürüdür. Onun poetik eşqi sufirlərin eşqi kimi

çoxyönlüdür. Kim bu eşqi necə qavrayırsa o cür də ifadə edir. Xasiyyət xanım bir şeirində:

*Həyat,
çoxmu hələ acım?
Yetmir səbrim,
Könlüm yara!
Bir ricam var –
Mən getsəm də –
Eşqim
qalsın sabahlara..!*

deyərək, mən getsəm də eşqim sabahlara qalsın. Biz də bu poetik parçadan ilhamlanaraq deyirik ki, bizim də ürəyimizdə olan, ruhumuzu qidalandıran vətən sevdamız, vətən eşqimiz bizdən sonra da yaşayaraq, davam edərək sabahlara qalsın, gələcək nəsillər də bu eşqi, bu sevdanı yaşasın, yaşatsın!

Samir ABBASOV
*Ozəkistandakı Heydər Əliyev adına
Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru
İyul-2020. Daşkənd*

Şeirətirli qadın ömrü

Bu yay mənə çox sevdiyim bir ölkənin – böyük türk dünyasının bir parçası olan Özbəkistanın tanınmış şairi Xasiyyə Rüstəm şeirələrini Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırmaq qismət oldu. Ana dilim qədər sevdiyim özbək dilinin nadir gözəlliyə malik olan bu poetik örnəkləri mənə valeh etməyə bilməzdi; etiraf edirəm, onların üzərində işləyərkən, fikirlərimi, təəssüratlarımı qələmə almağı düşünmürdüm, amma Xasiyyə xanımın bu maraqlı könül misralarının xətrini qıra bilmədim. Bir qədər fikirləşdim və qərara gəldim ki, öz ürək sözümlü yazım. Beləki yazdıqlarım bu, çox sevilən xanım şairə olan şəxsi münasibətimi deyil, onun şeirlə dediklərinə və deyə bilmədiklərinə münasibətimi əks etdirsən... – Xasiyyə xanım bütün istedadlı qadın yazarların ümumiləşmiş surəti olsun!

*Öncə yazarın özkeçmişindən
bəzi məqamları qeyd edək:*

Xasiyyə İslaməli qızı Rüstəm –

1971-ci il mart ayının 19-da Özbəkistanın Namanqan vilayətinin Almaz kəndində doğulub.

Ali təhsilini Daşkənd Dövlət Universitetinin (hazırda – Özbəkistan Milli Universiteti) Jurnalistika fakültəsində, daha sonra isə (2001-2004-cü illərdə) həmin universitetin Ali Ədəbiyyat kurslarında alıb.

Xasiyyə Rüstəm 1993-1997-ci illərdə “Dan ulduzu” qəzetində çalışıb.

2015-ci ildən populyar “Kitab dünyası” qəzetinin baş redaktorudur.

Şairin ilk şeirləri, hələ tələbəlik illərindən, dövrü mətbuatda yayımlanıb.

İlk kitabı “Göydəki ev” 1997-i ildə çapdan çıxıb. Daha sonra “Nicat” (2003), “Təsəlli” (2005), “Divar” (2006), “Avqust” (2008), “İşğal” (2011), “40:0” (2011), “Unudulmuş illər” (2014), “Sərgərdan buludlar” (2019) adlı kitabları gün üzü görüb.

Bir çox əsəri xarici dillərə çevrilən, eləcə də, qardaş türklərə uyğunlaşdırılan şairin, “Sabahsız günlər” kitabı Türkiyədə (2008), “Qorxunc” şeirlər toplusu Azərbaycanda (2009) (“Vektor”; dos.dr. Rəsmiyyə Sabirin uyğunlaşdırması ilə), “Məhəbbətin anatomiyası” kitabı Qazaxstanda (2020) nəşr edilib.

Özü də tərcümə ilə məşğul olan Xasiyyət Rüstəm, rus şairləri Anna Axmatova, Marina Svetayeva və Yevgeni Yevtuşenkounun, Azərbaycandan xalq şairləri Nigar Rəfibəyli və Rəniz Rövşənin, şəhid şair Ulvi Bünyadzadənin, Millət vəkili Qənirə Paşayevanın, Türkiyədən Nəcib Fazil Kısakürəyin, Hüsnü Dağlarcanın və b.-nin əsərlərini özbəkçəyə uyğunlaşdırıb.

Bir çox uluslararası şeir şöhrətində, o cümlədən Azərbaycanda keçirilmiş ədəbiyyat tədbirlərində özbək ədəbiyyatçılarını təmsil edib.

Xasiyyət Rüstəm 2004-cü ildə Özbəkistanın “Şöhrət” medalına layiq görülüb. Azərbaycanda Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin “Üstün Xidmət” Odülü (2015), “Mikayıl Müşfiq” Odülü (2015), AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun “Fəxri Fərman”ı ilə (2017) təltif edilib.

Taylandda keçirilən Uluslararası “Open Euroasian Literature festival and Book forum”da poeziya üzrə (“Kəpənək mahnısı” 2018) birincilik qazanıb.

Beləliklə, qarşımızda təkcə öz ölkəsində deyil, onun hüdudlarından qıraqda da yaxşı tanınan, sevilən bir şairin – xanıməfəndinin dayandığını görürük.

Qaribədir, bəzən qadın şairləri (şairə sözünü sevmirəm) kişi şairlərlə müqayisə edib, üstünlüyü ikincilərə verirlər. “Qadınla-

rın yazdığı şeirlər, bütün hallarda, qadınlıq hissələrindən qaynaqlanan bir şüuraltı təsirin nəticəsində yazılır” – deyə düşünürlər. Niyə? Təbii ki, hər bir şeir yazılarkən, sözlər hansısa hissələrdən qaynaqlanıb, duyğulardan su içib, gəlir. Qarşısına kağız və qələm qoyaraq, özünü qafiyə axtarmağa məcbur edən, mövzu üçün baş sındıran, zamanın damarını tutmağa çalışıb, “lazımlı” şeirlər yazan “şairlər”i çıxsaq, bütün yazarlar öz duyğu-düşüncəsini qələmə alır. “Öz” – o demək deyil ki, onlar yalnız öz həyatını və başına gələnləri yazır. Xeyr! Əsl yazar üçölçülü fəzada görməyi bacarmalıdır. Yalnız öz həyatından yazılırsa, sözlər və mövzular çox tezliklə tükənər və yaradıcılıqda müəyyən bir stereotip, təkrarlanma yaranar ki, bu da oxucuları bezdirən, yazarın dəyərini azaldan bir fəlakət olar... Şair də eynilə aktyor kimi, başqalarının yaşadığı hiss və həyəcanları öz daxili aləmindən keçirə bilməlidir.

Əslində, şairlər qibtəolunacaq qədər xoşbəxt insanlardır. Elə sözlər, elə duyğular vardır ki, qəlbə sığmaqdan imtina edirlər. İnsanların bəzən özünə belə etiraf edə bilmədiyini, şairlər sözə etibar edir.

*Əzizim,
xəyalın hara tələsir? –
O gözəl üzünə
Şəfəq doğmamış...
Pəncərəyə boylan,
qərib yel əsir,
Bir də, bir nigaran
yağış başlamış...*

Ümumiyyətlə, qadınların daxilində – həm şıltaq bir qız övladı, həm zəhmətkeş ana, həm vəfali xanım, diqqətli ömür-gün yoldaşı, qürurlu bir sənət sahibi, həm də hər zaman sevib-sevilmək ehtiyacı duyan kövrək bir insan yaşayır. Hətta özünü

çox əzəmətli və yenilməz göstərənlər belə nəvazişə ehtiyac duyur. Nəvazişsizlik qadını qabalaşdırır. Ömrün istənilən çağında, o nəvaziş gözləniləndir, xoşdur. Şair qadınlar isə tamam ayrı bir özəlliyə malikdir, onların içində dünyaya sığmayan – əzmlə, lakin yumşaq, körpə saflığını qoruyub saxlayan bir ruh vardır. O ruh hər zaman nisgillidir, həsrətlidir. Nəyinsə soracağındadır, nəyinsə axtarışındadır...

*Külək əsər, çırpır yera
Qarşısından qaçanı;
Özümdən gizləyim hara
Tanrı verdiyi canı?*

*Oyandım,
Yenə oyandım –
Ürəyimdə intizar.
Əlini uzatma, canım,
Bu gün "alvida" mız var...*

Və ya

*Bu günü də vurdum başa,
Oyalandım, bitdi keçdi...
Öz adımları yazdım daşa,
Əcəl gəldi, ötdü keçdi...*

*Günahkar dedilər, yenə
Uymadım nifrətə, kinə.
Kimlərsə yazdı könlünə,
Kimlərsə unudu keçdi...*

Son zamanlar şair sözü çox hallanır. Konstantin Stanislavskinin bir deyişi var: "Özünü incəsənətdə deyil, incəsənəti özündə sevmək gərəkdir!" Şair dedikdə ədəbiyyatı özündə sevən adamı nəzərdə tutmalıyıq; istər qadın olsun, istər kişi – özünü şair ki-

mi təqdim etməkdən həzz alan, şöhrət ardınca qaçan, dünyanı gəzmək və ya tədbirlərdə görünmək məqsədilə şair olmağa can atan adamdan heç vaxt şair olmaz. Özünü ədəbiyyatsız təsəvvür etməyən, onunla yaşayan, onunla nəfəs alan, yazdıqlarından daha çox, oxucularını sevən adamdır şair.

Xasiyyət Rüstəmin şeirləri, onun məhz belə bir şair olduğundan xəbər verir:

*Deyirəm, yaxşı ki,
Şeirlərim var!
Hər kəsə hədiyyə –
Məndən yadigar!..
Gətmərəm dünyadan
gözləri açıq,
Özümdən sonraya
yazılan qalar!..*

Mənim fikrimcə, öz yazılarında səmimiyyəti pozanlar, yazmaq xatirinə yazanlar, Puşkinin dediyi kimi “qafiyədüzənlər” bir yolla irəli çıxsın belə, heç zaman ədəbi uralıqda qala bilməzlər. Onların saxtılığını əsl oxucu mütləq hiss edir. Və oxuduqca anlayırsan ki, Xasiyyət xanımın yazdığı bircə misra belə sözgəlişi yazılmayıb. Hər bir sözün öz anlamı, öz açarı vardır...

*Qəribə deyilmi, sağam bu mövsüm,
Çiynimə yük olmuş dörd fəsil – dörd qış!
Asanmı sanırsan, – qırx ildir
köksüm
içində ən ağır ürək daşımış!..*

Mən ədəbiyyatı güllü-çiçəkli bir bağçanın həyatindəki, pəncərələri Günəşə açılan ağıyvanlı gözəl bir evə bənzədirəm. Bu

evdə çox otaq var... Kimlərsə kirayənişindir burada, kimlərsə mülk sahibi.

İ.S.Turgenevin sözləri ilə desək: “Poeziya – yalnız şeir demək deyil... O hər yerdə var, bizi əhatə edir. Siz bir bu ağaclara, o səmaya baxın – hər tərəfdən gözəllik və həyat ətri gəlir. Hərda gözəllik və həyat varsa, orada poeziya var...” Qərībədir ki, vurğun və kövrək şair qəlbi, həm də sarsılmaz bir qəhrəman, yenilməz bir sərkərdə kimi hər zaman azadlıq axtarışındadır. Şair ruhu hər zaman göylərdə qanad çalır, lakin bu azadlıq, bu pərvəriş bəs etmir onun uca ruhuna. Şeirlərsə... Onlar öz sahiblərindən fərqli olaraq daha xoşbəxtdir. Qələmin ucundan vərəqə daman hər bir misra – azad quş kimidir...

Ah, göylərdə uçaydım kaş!

Göylə birgə uçaydım kaş!

Ey asiman, qaçır məni!

Oz bağrında

bircə dəfə uçur məni!

Və ya

İndi bütün günü düşünəcəyəm.

Ağrıyan başıma dərd oldun bir az...

Məndə olmayanı istəmə məndən

Utandırma belə, körpə quşcuğaz!

Maraqla baxarsan qəfəsi açsam, –

Çörək gətirirəm, bir ovuc da dən.

Hər şey verəcəyəm susasan, acsan,

Azadlıqdan başqa... hər nə istəsən.

Şair bir ağacdırsa, şeirlər onun yaşıl qolu-budağıdır. Təsadüfi deyil ki, Xasiyyət Rüstəmin poeziyasında zərif gilənar, Məcnun söyüd, Leyli ağacı kimi obrazlara rast gəlirik. Bunlar o qə-

dər yeni, o qədər incə poetik bənzətmələrdir ki, misraların gözəlliyinə məftun olmaya bilmirsən:

*Bir gilənar yarpağıyam, qopmuşam.
Diqqətini çəkməz halım,
Unudum!*

Və ya

*Bir gün söyüd belə Məcnuna dönər,
Göylərə üz tutub, o da dil açar.
Yıxmaz gövdəsini dəli küləklər,
Aşiq sevdasıyla göylərdə uçar.
Nə bulaqlar – duyan,
nə yollar – bilən!
Cavabsız qoyarlar suallarını...
Amansız quşlarını almış əlindən
Leyli ağacının xəyallarını?..*

Bir şair qadın üçün həm yaradıcılıqla məşğul olmaq, həm ev işlərinə gərəyincə diqqət yetirmək, bu arada, özünü də unutmaq, baxımlı qalmaq – şübhəsiz, çətindir. Məişət qayğılarından qaça bilmərik. Evimizin həm xanımıyıq, həm də qulluqçusu. Bu, bizi heç incitmir də. Çünki öz evimizdir, öz əzizlərimizdir. Qadınlar – yuxularından kəsər; qadınlar – sevgilərini paylaşmağı bacarar; özündən özünə heç nə saxlamaz qadınlar...

Düzdür, zəriflik, kövrəklik... Bəzən yorulur, qırılır, həvəsdən düşürük... amma bir şeyə inanırıq: ədəbiyyat əbədidir! Və o, bizim əbədi sevgimizdir! Qadınlar isə sevgi yolunda özlərini fəda etməyi bacarırlar...

*Sən qarı, yağışı öhdəmə burax.
Gəz-dolan, qaçırma könlün dəyəni.
Amma taleyimtək dönük çıxma, bax!*

Dəli rüzgarlara buraxma məni!

“Elin gözü tərəzidir” – ata-babamız belə deyib... Yazdığım bu ürək sözlərinin həqiqət olub-olmamasını qadın şairlərin, hal-hazırda isə Özbəkistanın gözəl və istedadlı xanım yazarı Xasiyyə Rüstəmin şeirlərini oxuyarkən görəcəksiz...

Oxucularımıza xoş oxular, Xasiyyə xanıma və onun timsalında bütün qadın yazarlarımıza isə böyük yaradıcılıq uğurları diləyirəm!

Afaq ŞIXLI

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi

Moskva bölməsinin katibi,

Rusiya Yazıçılar Birliyinin üzvü

İyun-2020. Moskva

ŞEİRLƏR

Abdulla Qodiriy nomidagi
viloyat AKM
INV № 2023/32-47

***

Gedəcəksən indi...
Getməyəsən, bəlkə?
Getsən, dünyaya sığmaz dərdim.
Bir dəli fırtına qoparıb rüzgar...
Getmə, nə olar!

Axşam olub.
Buluddur göy üzü,
Yağış isladacaq eşiyi...
Dayan!
Unutdum, düzü;
Mən də sənənlə gəlimmə
Buraxıb hər şeyi?

***

Yalvardım “Tanrı!” deyə,
Açıldı Göyün üzü, –
Başladı əritməyə
Ürəyimdəki buzu.

Odun yox,
                  yol – duman, çən...
Tutmuşam ürəyimi;
Qoruyuram səni mən
Sən kibrit çöpü kimi...

Bir gilənar yarpağıyam, qopmuşam.
Diqqətini çəkməz halım,
Unudam!
Sanki qonşumuzun həyatindəki
Alma ağacından düşən bir qurdam.

Külək əsir aldığımız havada,
Yoldaş olmaz,
Yar olmaz ki, rüzigar...
Bügün nə hallara qoyur Asiman..?
Sabah nə hallara qoyar bu Torpaq..?

HƏYAT

Başımın üstündə acı bir külək
Yağışla rəqs edir yorulmuş kimi.
Görən nə soruşur, nə deyir külək? –
Yağış cavab verir, ram olmuş kimi.

Mənim çətirlə də islaqdı üzüm,
Küləyə nə olmuş? – qışqırır sanki;
Yağış da çox bədbin, yorgundur bu gün,
Mən ola bilmərəm heç onun kimi...

Həyat, elə bunu vəd etdiklərin?
Bu nə gün-güzəran, nə gözləntidir?! –
Sabahı – mənasız, Günəşi – sərin,
Məni bu günlərimi səsləyəcəkdi?..

***

Külək yıxa bilməz bu kainatı,
Tufan dənizləri qaçıra bilməz.
Gücünü bilirəm mən bu həyatın,
O, könül mülkümü uçura bilməz.

İldırım səmanı bölməz ikiyə,
Payız sökə bilməz ağacı yerdən.
Nə vaxtdır bu başı qoyub kötüyə
Ölümlə üz-üzə dayanmışam mən.

Kənardan sən elə gözəlsən, həyat!
Amma aramızda məsafələr var!
Məni boğmağa da cəhd etsən, heyhat,
Səncə boğularmı suda balıqlar?

QUŞCUĞAZ

İndi bütün günü düşünəcəyəm,
Ağrıyan başıma dərd oldun bir az...
Məndə olmayanı istəmə məndən
Utandırma belə, körpə quşcuğaz!

Maraqla baxarsan qəfəsi açsam, —
Çörək gətirirəm, bir ovuc da dən.
Hər şey verəcəyəm susasan, acsan,
Azadlıqdan başqa...
hər nə istəsən.

MƏN VƏ...

Masa. Kətil. Kitab rəfləri.
 Kreslo. Piano. Yataq.
 Hər kəsi almırıq içəri:
 Mən, Marina, Katso¹,
 Pasternak.
 Pəncərələr bir-bir qapanır,
 Telefon da...
 Yoxdur səs.
 Qapı da bağlanır, –
 Öz yerinə oturur hər kəs.
 Siqaret. Kibrit. Şəkil.
 Ocaqda işarır közlər.
 Kitab. Yaşıl süfrə. Gül.
 Oxunmağa başlanır sözlər...
 Sırayla düzölmüş dörd kətil,
 Bir küncdən baxır Atso²...
 Şeir söyləyirik səhərə kimi:
 Mən,
 Pasternak, Marina, Katso...

---

¹ Aleksandr Katso – rus mühacir şairi, yazıçısı...

² Atso Karamanov – Makedoniyalı şair, nəsir, tərcüməçi

Q.N.-ə

1

Bəlkə, bir oturaq, səfər qabağı?
Sənsiz mənim günüm necə keçəcək?
Susub, bir nöqtəyə baxırsan, canım,
Bu az zamanımız heçə keçəcək.

İncimə, görürəm gözündə qəmi,
Baxışlar yol çəkir, dalıb gedirsən.
Özümü tutsam da, üzülmə deyə,
Artıq için-için ağlayıram mən.

2

Xəstəliyə bənzəmir,
narahatsan deyəsən?
Dilin susub, söz demir,
neçə gündür beləsən...

Selə dönən duyğular,
Süzülüb daşa düşür...
Səndən bir xahişim var:
Mənə kömək elə ki,
mən səni başa düşüm.

MƏN VƏ...

Masa. Kətil. Kitab rəfləri.
 Kreslo. Piano. Yataq.
 Hər kəsi almırıq içəri:
 Mən, Marina. Katso¹,
 Pasternak.
 Pəncərələr bir-bir qapanır,
 Telefon da...
 Yoxdur səs.
 Qapı da bağlanır, –
 Öz yerinə oturur hər kəs.
 Siqaret. Kibrit. Şəkil.
 Ocaqda işarır közlər.
 Kitab. Yaşıl süfrə. Gül.
 Oxunmağa başlanır sözlər...
 Sırayla düzölmüş dörd kətil,
 Bir küncdən baxır Atso²...
 Şeir söyləyirik səhərə kimi:
 Mən,
 Pasternak, Marina, Katso...

---

¹ Aleksandr Katso – rus mühacir şairi, yazıçısı...

² Atso Karamanov – Makedoniyalı şair, nəsir, tərcüməçi

Q.N.-ə

1

Bəlkə, bir oturaq, səfər qabağı?
Sənsiz mənim günüm necə keçəcək?
Susub, bir nöqtəyə baxırsan, canım,
Bu az zamanımız heçə keçəcək.

İncimə, görürəm gözündə qəmi,
Baxışlar yol çəkir, dalıb gedirsən.
Özümü tutsam da, üzülmə deyə,
Artıq için-için ağlayıram mən.

2

Xəstəliyə bənzəmir,
narahatsan deyəsən?
Dilin susub, söz demir,
neçə gündür beləsən...

Sələ dönən duyğular,
Süzülüb daşa düşür...
Səndən bir xahişim var:
Mənə kömək elə ki,
mən səni başa düşüm.

***

Külək əsər, çırpır yerə
Qarşısından qaçanı.
Özümdən gizləyim hara
Tanrı verdiyi canı?

Oyandım,
Yenə oyandım –
Ürəyimdə intizar.
Əlini uzatma, canım,
Bu gün “əlvida”mız var...

Nə qədər çox ölən olsa,
Gözü doymaz yerlərin.
Dərdini söyləyən olsa,
Ruhu duymaz göylərin..!

Yolçu, bu nə təsəlli?
Kövrəltmə son anımı.
Utandırım qoy əcəli –
Peşkəş edim canımı...

***

Yavaş-yavaş ağarmaqda dan yeri.
Yavaş-yavaş qurumaqda qan yeri.
Tək bir ağac ağlamaqda, yıxılı,
Onun daha açmayacaq səhəri.

Beton üstə zaman durub, beləcə,
Fidanlar da donub qalıb bu gecə.
Ağarmaqda yavaş-yavaş dan yeri,
Amma hələ silinməmiş qan yeri.

MƏHBUS

Artıq geridədir qandallar, zindan,
Təmiz hava ilə nəfəs alıbdır, –
O – məhbus, günahkar... yaddaşında qan...
Lakin keçmiş ilə vidalaşıbdır...

Qarşıda – həyat var, yaşamaq... hər gün...
Azadlıq tamını dadmışdır o da:
Əyni-başı yalın, yarıac, bitkin...
Doğma olsa belə torpaq da, su da, –
Azadlıq asanmış, xoşbəxtlik çətin!

***

Ay baxdı məlul-məlul, –
Bir it qovdu arxadan.
İlk dəfə həyatımda
Ürəyim oldu viran.

Dalmışdım mən yuxuya
Çiçək açmışdı ürək,
Bilmirdim ki, dünyada
Bunca çox olar itlər...

İtdən qorxdum! İt- itdir,
Yox, başqadır bu, nəşə...
Dərd sarar ürəyini –
Bildiyini etməsə...

...Arxamca bu gün yenə
İtlər hürüşdü, aman!
Bu ağıllı itlərdən,
Ana, qorxuram yaman!

HAVA LİMANINDA

Yolamı salırsan...
Ağırdır yüküm,
Canım boğazımda, tükənir taqət.
Görürsən, bu dəfə ağlamıram ki!
Ancaq... xahişim var...
Nə olar, tez get!

Könlümdə duyğular çəkərsə nalə,
Titrəməyə başlar dodağım o an.
Günah özündədir – durmusan hələ,
Elə bil, son dəfə yola salırsan...

***

Məgər az idimi çəkdiyim çilə,
Qara saçlarım da indi dümağ qar...
Səni yuxularda görməyim belə
Yəqin ki, aləmə olar aşikar.

Qərib bir həyəcan könlümü sarmış,
Xoşbəxt olduğuma inanmaram mən.
Bilmirəm nə edim... Sabah olmamış
Bütün yuxuları silimmi görəndə?..

***

Qəribə deyilmi, sağam bu mövsüm,
Çiynimə yük olmuş dörd fəsil – dörd qış!
Asanmı sanırsan, – qırx ildir köksüm
İçində ən ağır ürək daşımış!..

Yorğunam. Ağrılar sinəmə batır,
bu halda dünyadan necə köçəsən?
Ürəyim dayanır, sanki həyatın
ən qorxunc yerinə yetişmişəm mən...

DÜNYA

Bir nöqtəyəm,
kiçicik nöqtə...
Məni necə gördün, sən?
Yaşayırsan gözlərimdə
Bir bu qədər böyükkən...
Bəlkə də, məni duymazsan,
Ah çəkməzsən
ağlasam mən.

Dünya,
Çox böyük olsan da,
Kiçiksən göz bəbəyimdən...

***

Qanad açıb, uçaydım, kaş!
Göylə birgə uçaydım, ah!
Ey göyüzü, qaçır məni!
Oz bağrında
    bircə dəfə uçur məni!

Yaşaram addım atmadan,
Uçmamagım – yaddan çıxmış...
Vəfasız qanadım məni,
    nə zamansa,
torpağın təkinə çaxmış...

***

Həyat,
    çoxmu hələ acım?
Yetmir səbrim,
Könlüm yara!
Bir ricam var –
Mən getsəm də –
Eşqim
    qalsın sabahlara..!

***

Baxıram...

Dinmirsən, əhvalın sərin,
Fikrində nə var ki, ruhunu sarmış?
Gözünə görünmür bişirdiklərim,
Bütün yeməklərim qazanda qalmış.

İşə gedərkən də gəlməm ağlına,
Amma mən evimdə tək deyiləm, bax –
Gözləyir otaqda məni Marina,
Gözləyir orada məni Pasternak!..

AĞAC

Bizim kimi gəzməz belə...
Gizli-gizli işlər görər.
Yavaş-yavaş yer altına –
Sonsuz dərinliyə enər.

Nə düşünər ağac, görən?
Heç də sadə demə ona.
Sirrə vaqif olmaq üçün
Yollar tapar Yer altına.

***

Gedək,

daha əsmir, dayanıb külək,
Göyüzündə qalınlaşır qara bulud.
Danışmırsan, yenə nə var, bilmirəm,
Bu ki bağırmaqdı, deyildir sükut...

Əzizim, ardımdan bax, doyunca bax,
Addımlayım indi çıxışa sarı...
Əyilir ağactək, bu bədən, heyhat...
Ağlayıram, ancaq gözlərim quru...

Qaçsam,

tökülüşər sarı yarpaqlar,
Bu halıma dünya öyrəşər daha...
Bədənim küləkdən qorxur bir azca,
Bir azca küləkdən qorxub qalmışam...

***

Həsratəm xoş günlərimin
gündüzünə, gecəsinə.
Neyləyim, az zaman qalmış
daha ömrün bitməsinə.

Qalxır ovcumun xətləri,
Belə yazılmış taleyim.
Mən ölüb getdiyim yerdə
Eşqin olmasa, neyləyim!?

Göstər gözəl günlərimi,
Yaman günə əl eyləyim...

BİR FEVRAL SƏHƏRİ...

Buza dönübdür sular,
Ağlamğa yoxdur yer.
Səhər, xoruz banında
Kimsə... bir səs... inləyir.

Dərindən nəfəs çəkib
Torpaq isinmək dilər.
Gün doğacaq... Amma ki,
Fevral ayıdır hələ...

ƏYLƏN ADAM

Əylən adam, söylə,
Sənə necə yardım edim?
Böyük qardaşımı deyim?
Kiçik qardaşımı deyim?
Həyata dönmən üçün
Nə edim axı, söylə?
Düz yaşamaqdan
Çoxmu yoruldun belə?

Əylən adam, söylə,
Bütün varlığınla duyursanmı
Oynadığın havanı?
Niyə qaldırmırsan başını,
Atmırsan söz daşını?
Qapanma otağa!
De, yaşadınmı bunca zamanı,
Yoxsa dözdünmü yaşamağa?

Əyilən adam, bax,
Qapat gözlərini,
Görmə əllərimi,
Qoy, uzanıb qalsın
Havada.
Sən tərəfə uzansın,
Və sonra sənsiz –
Dünya yoxluğunu
hiss etsin dünyada.

Kimdir əyilən adam?
Ona sarı baxmağa
Qorxur, çəkinir gözüm.
Kimdir əyilən adam? –
Deməyə gəlmir üzüm:
Elə mənim atam o,
O əyilən adam kim?
O elə mənim özüm..!

***

Bu günü də vurdum başa.
Oyalandım, bitdi, keçdi...
Öz adımları yazdım daşa,
Əcəl gəldi, ötdü keçdi...

Ayağım torpağa batdı,
Başımız torpağa yaxın!
İşim də qalmamış, baxın,
Həyat məni atdı, keçdi...

Günahkar dedilər, yenə
Uymadım nifrətə, kinə.
Kimlərsə yazdı könlünə,
Kimlərsə unutdu keçdi...

***

Deyirsən, dəliyəm – qoy olsun. neynək..!
Mənə ləzzət verir çəkdiyim əmək:
Yuxudan oyadıb Kavabatanı³
Puşkinin evinə göndərəm gərək.

Hələ bu nədir ki, var daha nələr...
İstəsən, bir soruş Axmatovadan.
Boris Pasternakla olan görüşlər... –
Gəzirik sən işdə olduğun zaman.

Bəlkə, qar yağınca itirər izi,
Bəlkə də, dünyanı edər xəbərdar?..
Ancaq Marinayla sən... – ikinizin
Sirli baxışında özgə nəşə var!..

---

³Yanusari Kavabata – Yapon yazıçısı. Nobel mükafatı laureatı

HƏYAT

Yəqin bir vaxtlar da
Göylər belə imiş?
                    yer belə imiş?
Dəli küləklər də
Əsirmiş belə?
Quşlar da
Çiçəyi-gülü sevirmiş,
Aslanlar da
Nərə çəkirmiş belə?
Ulduzlar işıqlı,
Göylər cilvəli,
Dünya belə imiş
Görən hər zaman?
Hər şeyi yaradan –
Tanrının əli!
Bəs, nədən
Yenilik istəyir insan?

Gündüzü nigaran,
Gecəsi süzgün,
Birisi doğulan,
Birisi gedən...
Həyat! Mən üzgünəm:
Yaşamaq üçün
Bu qədər dəyişmək
İstəmirəm mən!

***

Özün
tək dolaşib gəzərsən evdə...
Nə kitab yazarsan,
Nə də bir şeir...
Sevgi də istəməz
Ürəyin daha,
Telefon zəng edər –
O da arabir...

İstə! –
Sənə göydən
ulduzlar dərim!
İstə! –
Yollarına
atım özümü!

Mənə şeir söylə,
Ya da nəğmə de,
Sənə qulaq asım,
Yumub gözümü.

Evinin önündən
Keçirəm qərib,
Pəncərəm
siqara tüstüsü, duman...
Bilirəm, evində
nələrsə olmuş,
Bir başqa olmusan –
başqa bir insan...

Hələ otağını
açmamış sabah,
Tavanın qaranlıq,
yanmır işıqlar.
Nəşəndən
çiçəklər açardı sənin,
İndi bu halından
saralmış onlar?!

Əzizim, xəyalın
hara tələsir? –
O gözəl üzünə
şəfəq doğmamış...
Pəncərəyə boylan,
qərib yel əsir,
Bir də, bir nigaran
yağış başlamış...

***

Sükunət...
Gecələr ayəğın ucunda gəzər,
Ruhsuz, işıqsız – çılpaq gecələr...
Gecənin əlindən
Bir qorxu –
Canımda gizlənər, gizlənər.
Ağacların titrəşməsi
Bədənimə köçmüş...
Səbirsiz gözümdə bir sualım var:
Səndümü göylərin lampaları gör,
Niyə əsmir rüzgar?
Rüzgar...
O rüzgar!

Bir quş
düşüb yerdə qalmış.
Açıqdır gözləri –
həyata doymamış;
Arzularla uçarmış
bir cüt qanad...
Kim bilir,
harada olmuş bir zaman..?

Küləklər
Ağacları yırgalamğa başlar,
Ağaclar – ağlamağa...
Yerə düşsə də zavallı quş,
Ruhu
Göylərə uçmuş.
Qəribədir!..
Düşün! –
Yeri atıb getməsinə bax,
yaralı bir quşun...

***

Göylər dərinləşir, bulud çoxalır...
Görünmür, nədənsə, nur üzü Ayın.
Gözümün önündə dünya yox olur,
Əriyir sənin də uca sarayın...

Ağaclar payıza xalı toxuyur,
Yarpaqlar başını itirir, sanki...
Elə düşünürsən, sabaha çox var...
Zülmətdən göz-gözü görməz inan ki...

...Ay çıxır. Eyvana çıxırsan sən də,
Kövrələn hissələri ovutmuş kimi;
O da hey dayanır damın üstündə,
Gedəcək yerini unutmuş kimi...

***

Dolanıram öz çevrəmdə,
Dünyaya vermərəm zərər...
Əgər xoşbəxt olarsansa –
İt olmağa belə dəyər.
İtdən nə fərqimiz axı?
Yeri gəlsə, hürməyi də bacarıyıq,
Yem verəni
Dost gözündə görməyi də bacarıyıq.
Bəzən elə,
Mən it kimi yoruluram qaça-qaça...
Ayağım da dəyir daşa.
Ağlayıram uzun-uzun, –
Özümə dönüb.
Aramızda:
Bir tanışım itə dönmüş,
Amma
          hürməsi bir başqa...

***

Dayandım, çatmadan axır mənzilə,
Mənim dərdi-sərim içimdə bişib.
Böyümüşəm daha,
                                mən bundan belə
Çıxaram altından hər çətin işin.

Sən qarı, yağışı öhdəmə burax,
Gəz-dolan, qaçırma könlün deyəni.
Amma taleyimtək dönük çıxma, bax!
Dəli rüzgarlara buraxma məni!

***

Elə bil oturub həyat dərində,
Nədir, küləklərin səsi çıxmayır?
Təbiət dəyişib halbahal olur
Pəncərəm önündə gecəyarısı...

...Vida edib getdin, sökülmədən dan,
Gecənin atına mindin elə bil...
Quşlar gecələdi ağac qoynunda, –
Ağaclar quşları qorxudan deyil...

***

Ağlamaq istərəm, amma ki, çox gec,
Sənə dərdlərimdən vermərəm xərac.
Gözünə görünmək istəmirəm heç,
Köksünə quş belə sığmayan ağac!

Səndən ümidimi üzmüşəm artıq, –
Ruhum sənə gələn yolu unudub.
Elə həyatdan da küsmüşəm artıq,
Yaşaram, əlimlə köksümü tutub...

***

Çox qovruldu atəşdə mən...
Durdum, dözdüm, tələsmədən.
Kəsib atdım bədənimdən
Ruhumun yanmış yerini.

Gün gəlincə xatırlasan,
Əfv et, məni tanımasan.
Tanrı, ölüb gəlsəm – asan,
Saxla oyanmış birini...

***

Hələ isinməmiş torpaq,
Sərsəri gəzərkən rüzgar,
Kimsələr yoxkən yollarda
Sirrini açır ağaclar.

Buzlar ərir budaqlarda,
Yaşıllaşır boz ucları;
Utanır qönçələrindən
Gənc gilənar ağacları...

ANAM

Gah xoşbəxt olmağa
qalmadı vaxtı,
Gah kəsdi yolunu
qayğı ilə qəm.
Oyatmaqdan qorxur
o xoşbəxtliyi,
Onunçün sakitcə
danışır anam..?

***

Nə mənası hönkürtünün? –
Qaygılarçün çoxdur zaman.
Gəl, gücümü alma bütün,
Doymamışam yaşamaqdan.

Xəyalımda uç quştəki,
Gecə demə, gündüz demə!..
Sənsən – keçən ömrümdəki,
Toxunma qalan ömrümə!..

***

Mənsiz ev-eşiyim neylər,
Neylər kitablar, dəftərlər?
Sözlər səfil-səfil gəzər
Məni tapa bilməsələr...

Mənsiz solar ağaclarım;
Yellə oynardı saçlarım.
Olər mənsiz axşamlarda
Ay işıqlı hecalar da...

SEVİNCƏ

Demişdim “evdə qal”, amma
mən evdə qaldım.
Eşikdə gəzmədim heç birçə addım.
Gözümün yaşı da sellərə döndü,
Dərdimi səninlə paylaşammadım.

Söylə, hər nə desən edərəm, sözsüz.
Öl desən ölərəm-gedərəm, sözsüz.
Uzaqda olsan da, “yanındayam” de,
Sənlə mən uşaqdan betərəm, sözsüz.

Öyrət, nə dualar edim Allaha?
Rüzgarlara qaldı ümidim daha.
Həyata nə qədər bahadır dedim.
Sənin ayrılığın bahadan baha!

***

Səni ömrüm boyu üzməyəm, canım!
Qaranlıq olsa da, çıxaram yola.
Bütün ulduzları yığıb gələyəm,
İstər boran ola, istər qar ola...

Görən, acmısanmı?

Kefin necədir?

Söylə, bu gün işin gecmi bitəcək?
İtlərə baş qoşma, hürərlər onlar...
Tanrının izniylə hər şey keçəcək!

***

Gözümün yaşıyla yuyub dərdləri,
Ağlamaq istədim bu gün ürəkdən.
İndi söylə, canım,
yadına sal bir,
Belə məst olacaq nə içdim ki, mən?

Buz kimi su ilə yudum üzümü, –
Rənglər qarışmışdı biri-birinə.
Başım dönməsəydi,
məst olmasaydım,
Mən də yaşayardım,
sevmək yerinə.

***

O gün – başqa olacaq!
Günəş solğun doğsa da,
Payız bağ-bağçaların
Yaşılını boğsa da,
Ruhum olsa da üzgün –
Başqa olacaq o gün!

Ölüm var ki, görəndə
Qulağımı çəkirəm
Mən,
Ah çəkmək yerinə.
İstərim,
Oldüyüm gün
bənzməsin
gördüyüm günlərin
heç birinə!..

***

Deyirəm, yaxşı ki,
Şeirlərim var!
Hər kəsə hədiyyə –
Məndən yadigar!..
Getməyəm dünyadan
                    gözləri açıq,
Özümdən sonraya
                    yazılan qalar!..

***

Tale mənə qarşı lütfkar olmuş,
Səssiz nəğmələrlə könlümə dolmuş.
O, səni bəxş etmiş – eşqin bir dəniz,
Hər kəsdən doğmasan, hər kəsdən əziz.

O, gözəl dostlar da vermişdir mənə,
Şan-şöhrət, məhəbbət, sonsuz ehtiram...
Üzümərəm ömrün dönüklüyünə,
Zamanım azsa da, hələ ki, varam.

Nə bir tələşim var, nə də gileyim,
Ruhum Yaradana məxsusdur ancaq!
Alnıma yazılan bu xoş taleyim
Bilirəm, ölümə qurtarmayacaq!

***“GÜNDƏLİK”dən
seçmələr***

Ədəbiyyat ibadətханasında

Vyetnamdakı Ədəbiyyat İbadətханası haqqında ilk dəfə Əzəmcən Abidovdan eşitmişdim, mənə çox maraqlı gəlmişdi. O zaman gedib görmək istəmişdim...

Bəli, indi o ibadətханadayam! Həqiqətən də, adama yaxşı ovqat – ruh rahatlığı bəxş edir. Özəlliklə də, şairəm deyənlərə. Adı da ilginçdir; əslində, belə bir ad ətrafında bütün günü düşünməyə dəyər: Ədəbiyyat İbadətханası! Kimin ağına gəlmiş belə bir ad, əcəba. Eşidən hər kəs çaşır, elə deyilmi?

Fevral, 2019-cu il

Şairin Vətəni - Sənət

Bu dünyada hər kəsin öz vətəni var! Göydə yaşamaq quşların nəsibdirsə, Yer üzü qarışqalar üçün vətəndir... Ancaq yaxşı bir şair və ya yazar harda olmasından asılı olmayaraq, vətəni olmaz! O, bütün bəşəridir! O, Yer üzününüdür! O, Günəşindir! O, Ürəyindir... Şair kimin qəlbində yer almışsa, demək, onundur! Ona başqa Vətən verilməmişdir; bəlkə, onun milləti də yoxdur! Onun harada olduğu, ailəsi, həyat yoldaşı, uşaqları da bir nağıldır, sanki... – daha doğrusu, onu digərlərinə bərabər tutmaq və ya tarazlıq yaratmaq üçün söylənən şeylərdir... Əslində, onun hər şeyi Sənətdir! Sənət və Eşqdən savayı heç bir şeyi yoxdur və olmaz!.. Onunla bağlı söylənilənlər hamısı nisbi – ötüb keçən söhbətlərdir... Onun yaşadığı da gizli, ancaq ondan qalan kitablar onun bu dünyada olduğunu sübut edər... – Doğru olan bu!

Fevral, 2019-cu il

Sən

Sənin gedə bilmədiyin yer haraydı? Ya quşa dönə bilməyən canın haradaydı? Tapılırdımı, yalvararaq ağlasaydım..? Yaxşı sözə tamarzı qaldığım günlərin birində şeirini oxudum... İçimdən dəlicə ağlamaq keçdi... O da günah işlətmədən ötdü-getdi... Çox izah olunmaz bir haldaydım. Nə baxmağa qürur, nə izini təqib etməyə güc vardı məndə o zaman... Və mən səni beləcə tanıyırdım. Küləyin əlini çiyənimdə hiss etdiyim o gündən sonra mən şeirlərin idim! Gerçək şairlər var olduqca, hamısının milləti eynidir; gerçək şairlər var olduqca, tək bir ədəbiyyat ətrafında toplanırlar! Bütün Yer üzündə mövcud olan şairlər üçün nə məsafənin, nə də məkanın önəmi var! Bəli, buna görə əbədi yaşamaq imkanı hər kəsə verilməmişdir... Məncə, belə bir imkanı sən çoxdan ələ keçirmiş sayılırsan, Gekyo Marinay!

(Texas Universitetinin professoru, tanınmış şair Gekyo Marina-yın "46 Səhifə" kitabının ilk dəfə özbək dilinə çevrilməsi münasibəti ilə özünə yazılan məktubdan)

Dekabr. 2019-cu il

Özüm özümlə

O zaman da hava yağmurluydu...

Bəzən xoşbəxtlik də əngəl olurmuş... Bəzən ətrafımızdakı yaxşı insanlara da acıqlı olurmuşuq..! Əgər belə olmasaydı... sanki başqa cür olacaqdı! O zaman da hava yağmurluydu... O zaman da yağmur yağırdı... Ağaclar donmuş quşlar kimi seyr ediləcək bir durumda deyildi, quşlar heç gözə dəymirdi! Mən sənə həmin o gündə gördüm... Əgər o gün olmasaydı, mən sənə heç rast gələrdimmi, bilmirəm! Yağışın hər kəsin halına təsir etdiyi o gün sən şeir oxuyurdun! Nədənsə çox qərribə bir hal sarmışdı məni, baxışlarım da titrəmişdi. Uşaqlığımdan bəri sözlərdən təsirlənmə xəstəliyim vardı, onsuz da; bəlkə, ona yaxalanmışdım indi? Amma barmaqlarımdakı həyəcanı gizlətmək zordu... sonra... bəli, o gündən sonra ta indiyə qədər çox uzaq... uzaqlarda biri şeir oxuyur. Dağlar kimi yanır! Bəzən yüyürmək bahasına olsa da, səs gələn tərəfə getmək istəyirəm, başqa da heç nə istəmirəm... Cəl-cəvahirat, inci, üzüklərimə qədər buraxıram! Mən onlara da əlvida deməyə hazırım, yetər ki məni rahat buraxsınlar...

Oktyabr, 1989-cu il

Göz bəbəklərində kimin həsrəti var?

Nə üçün ağladığını bilmirsən... Ağlayan sən özünsən, ya öz gözün..? Şəffaf damlalar üzünü yuduğu nə qədər gerçəksə də, niyə, nə üçün ağladığını bilmirsən... Ağlamamağın imkan olmadığı üçündür, bəlkə?.. Bu nə deməkdir? Ətrafa göz gəzdirərkən, bu dünyada görmək mümkün olmayanı gözlədiyən bəlli; amma nə üçün ağlayırsan yenə? Gözündə gülüşlə, gözyaşıyla ararsan, ara verərsən... Bu dünyada yaşadığın zamanda tapa bilməyəcəyini bilsən də, axtarmaqdan əl çəkməzsən. Nə üçün? ...Bu dünyaya o qədər aşıq olmusan ki... Bəzən ölmək istəyərsən... səbəbini tapmazsan... Onu kimdən soruşmusan, ən çox haqsızlığı ondan – bəlli insandan görmüsdün... Özünmü belə bir sonuca gəldin yoxsa, hansısa bir kitabdanmı oxudun, indi xatırlamırsan belə!..

Nə olursa olsun, kimsəni ondan artıq sevmə! Özəlliklə, ibadət anında diqqətli ol! Onun qarşısında diz çökərkən dığərləri haqqında pis düşünmə... Ağladığın zaman göz bəbəklərində kimin yangısını görürsən? Bəlkə... bəlkə, onun özüdür!

Avqust, 2000-ci il

İtirməkdən qorxurdun!

Anamın köynəyi uzun idi; mən onun ətəyinə sarılırdım. Ətəyini buraxaramsa, sanki anamı itirəcəyəm kimi gələrdi mənə. İtirməkdən qorxurdum. Bayırda da beləydi. “Adam gəlir, bu dəqiqə burax köynəyimi” - deyərdi anam. Əllərimi çəkərdim yavaşca; adamların keçib getməsiylə yenə əllərim köynəyin ətəyinə uzanardı...

İndi o günlərin çox həsrətindəyəm! Həyatda qorxduğum günlər anamın uzun köynəyinin ətəyində gizlənmək istəyirəm..! Amma ətrafımda o günlərdən qalmış uzun xatirələrdən – anamın köynəyindən də uzun xatirələrdən savayı heç bir şey yoxdur...

Avqust, 2000-ci il

Gözlərim qaranlıq çalır

Biz çox ağladıq... Ürəyimiz əriyə-əriyə tökülürdü. Dəniz, sənin dilini anlamırdım, amma ağladığımı bütün vücudumla hiss edirdim. Sənə qatılıb ağlamaq istəyirdim.

Mənimlə danışarkən səni dərk etməyimi o qədər çox istəyirdin ki... – bu, gözlərdən də bəlli idi. Yağmur yağmaqda olan üzünə üzümü sıxaraq o qədər irəlilədim, irəlilədim ki, buludlar bayılaq sərxoş kimi rüzgarlarla aşağı enməyə başladı... O zaman pəncərəyə sərt vuran Günəş bizim ona baxmamızı istəmədi...

Biz isə baxmırdıq. Bir-birimizin çiyinə dayanıb ağlayırdıq. Ağlamağımız da gözəldi! Bu ağlamalarda min illik həsrətlə birlikdə gerçəkləşməyən arzularımız, boşuna keçirdiyimiz zamanlar, oxumadığımız kitablar və yenə çox şey vardı...

Dəniz, o gün mən səni ilk dəfə görürdüm! Yəni səni ilk dəfə belə görürdüm. Damlamaqda olan göz yaşların və kirpiklərini unutmaq, həyata and içirəm, ən ağır günahdır.

Gedərkən geri döndün... Bəli, mən belə bir durumdan qorxurdum. Nəhəng-nəhəng gəmilər bir-birinə çarparkən, hava yırgalanırdı... Su ağır nəfəs alırdı. Rüzgar şiddətlə kirpiklərimə vururdu... Bütün arzularım yerlə bir oldu. Gözlərim qaralmışdı! Anidən üzərimdə dövrə vuran quşları gördüm – gözləri kədər dolu quşları... Hər şeydən xəbəri olan quşlar... ayaqlarınıza sarılmaq mümkün olduğu zaman sizinlə birlikdə getsəm, olmazmı?– Olmazmı bu dünyadan – bu, qərribə dünyadan əl çəkək?!

Dəniz, o gün bizim dünyamızın başqa dünya olduğu bəlli olmuşdu...! Biz başqa dünyalıydıq; amma bizim ayrı

tərəfə getməyimiz də mümkün deyildi... Sən məni gözləyirdin. Hər tərəf sakit idi. Dalgalar bizi sakit dinləyirdi. Mən sənə baxa-baxa qaldım. Bəli, bu bir az vaxtın içində çox uzun yaşadım.

Çiyinlərini tutdu rüzgar...! Nə qədər çox yağmur yağdı... nə qədər sular axdı...

Bəli, eyni şeydən qorxurdum. Getməkdə olan kaş ki geri dönməyə! Sən isə gedərkən şiddətlə geri döndün. Gerçəkdən bu dönüşün o qədər asan olmadığını bilirəm. Bu dönüş sadəcə bir göz qırpması deyildi, bütün həyatını çevirib dönməkdi. Bu dönüş adamın öz üzərindəki toz-torpağı silib, geyiminin təmiz olduğuna əmin olması kimi bir şeydi. Gerçəkdən, həyatın bu səhnəsinə dayana bilmərəm! Beləcə baxıb dura bilmərəm! Gözlərimdən axmaqda olan yaşla kirpiklərimdən tökülməkdə olan məxsuşluq sənə yanaqlarına bağlandığı zaman mən dünyadan çıxıb gedirdim... hiss edirdinmi?

Oktyabr, 2003-cü il

Beləcə, hamısı bitər...

Başqa bir dünya yoxumu, əcaba, varıb da getsəm.!? Kaş, hər şeyi unutsaydım... Bu dünyada yaşamaqda olduğumu xatırlamasaydım! Bu əsla nankorluq deyil, hər şey üçün çox şükür! Hamısı üçün təşəkkürlər!

Əslində, mən indi yaşamaqda olduğum hər an, digər birinin rastlaşmadığı arzudur! – Kimlərinsə ömrü boyu arzu etdiyi həyat! Mən hər günümü möcüzələrlə yaşayıram! Hər günümü özüm qarşılayıram! Mən hər səhər (əslində, mənim üçün səhərlə gecənin heç fərqi yoxdur) özüm üçün yeni günü qarşılayıram – mütləq yeni gün! Hələ kimsə yaşamamış, hələ kimsə ölməmiş yepyeni bir gün! O mənim həyatıma rəng qatır həyəcanla! Və qaranlıq enib bir-birimizi tanınmaz hala salana qədər mənimlə yaşar!

Məni çox gözlədiyini bilirəm... Çünki o məni bir daha görməyəcəkdə! Həyatımda qonaq olub ilk gün məndən ayrılarkən, ağır-ağır içini çəkdiyini, baxarkən ağlayacağını bilirəm. Mən buna çox çətin dözüürəm! Bağırıb ağlamamaq üçün üzümü yana çevirib gözlərimi gizlədirəm!

Hop deyib daha yeni bir günün təsriyyəylə mən onu unuduram və yeni günlə yaşamağa başlayıram. Mənim yaşayıb buraxdığım dünənki gün harda qaldı? Həyatımın hansı köşəsində gizləndi? Mənim onda yaşadığım gerçəkmi? Ya şeir yazdığım? Eşq məni məhv etdiyi zaman o hardaydı? Mənə baxaraq acımış idi, yoxsa gülüşünü gizlətməyi bacarırdımı?

Bu qədər yaşadığın günlərin arasından ancaq iki gün qeyd edilir! Sənin doğulduğun və öldüyün gün! Digər günlər sənin soyunub atdığı paltarlar kimi möhtaclara sədəqə verilir və ya dolabın bir köşəsində qalır... özünlə götürəcə-

yin iki günə adın yazılır, şeirlərin damğa kimi basılır, rəsminlə bağlı mübahisələr ortaya çıxır... və tək bir rəsm seçilir! Sən hamısını görə bilirsən, özəlliklə, rəsm seçilərkən, nəse söyləmək istərsən! Ta diriylən onun xoşuna gələn ən yaxşı rəsmini qoymalarını çox-çox istərsən və o rəsmi heykəl yapan ustanın əlində görüb bir az rahatlırsan... Beləcə, hamısı bitər. Bəli, hamısı bu qədər...

Aprel, 2006 -cı il

Ədəbiyyatsızlıqla sınağa çəkmə

Mənim də dayandığım ədəbiyyatdır!
Əgər o olmazsa, mən tarazlığımı itirərəm!
Eyni gün, eyni anda yerin altına girib gedərəm!

Tanrım, məni ədəbiyyatsız buraxma, ədəbiyyatsızlıqla imtahana çəkmə! Yalvarıram, yoxsa, həyat əlimdən çıxar gedər, özümə də yiyə dura bilmərəm...

Başqa cür yaşanmaz

Hamısına özün bələdsən, Tanrım! – Atdığım addım və çəkdiyim nəfəsə qədər...

Əgər şeir yazaraq günah etmişəmsə, eyni işi bütün varlığımla etmişəm. Bu dünyayla başqa cür danışla bilməz... Şeir yazaraq dərdimi dilə gətirdim, doya-doya həsrətimi çıxartdım. Əgər şeir yazmaq kimi gözəl ibadətım olmasaydı, sevmənin nə olduğunu bilmədən, gözəlliyi fərq edə bilmədən köç edərdim bu dünyadan...

2009-cu il, Hollandiya

Hər aldığıım nəfəs onun...

Bu sevgi ağır gəlir mənə, qaldırmaq da çətin olur! Cüsməm əyilir yenə! Haradaydı bu qədər həsrət, haradaydı eşq?! Ürəyimdəmi yaşayırdı, yoxsa özünü bəlli etmək istəmirdi? Harada gizlənirdi, o, əcaba? Hər aldığıım nəfəs Onun, hər atdığıım addım da Onun!

Gözlərim ətrafa baxarkən ürpənməyə dayanmaq mümkün olsaydı...

Kirpiklərimin canıma qıyıb acı verdiklərinə dayana bilsəydim, qəlbim yerində durduğuna inana bilsəydim və yenə bir az, bir az qaldığıına inana bilsəydim kaş ki...

İndi hamısı sona yetib! Hamısı...

Noyabr, 2009-cu il

Hələ də bu dünyaya yerləşə bilməmişəm

Mənim yaşamadığım günlər hələ nə qədərdir bilmirəm. Hələ də uşaq sayılıram! Hələ də adamlarla necə danışmağı, onlarla gerçəklikdə necə davranmağı bilmirəm. Bizə hansı əlimizdə qaşığı, hansı əlimizdə çəngəl tutmağı öyrətmişdilər, amma özümü necə yiyə durmaq mövzusunda heç bir şey söyləməmişdilər. Hələ də bu dünyaya yerləşmiş deyiləm! Hələ havada asılı dururam.

Dünyanı yaxından seyr etmək istəyirəm. Göyü tutmaq istəyirəm bəzən! Kaş ki ulduzların arasında gəzəydim, deyirəm... Və ciblərimi ulduzlarla doldurub bayıra çıxaydım – düşünürəm!

Hər kəsdən qaçan rüzgarı tutub, uzun-uzadı söhbət etmək istəyirəm... Mənə nələr deyər, əcaba?

Başqa bir dünya haqqında danışmaq istəyirəm ağaclarla! Harada batmaqda olduğu barəsində Günəşdən soruşmaq istəyirəm. Haradan gəlməkdə olduğunu səhər çağından! Quşların hara gedib yaşadığını, dənizin son mənzilini bilmək istəyirəm. Mən də bu dünyada Günəş kimi batarammı, əcaba? Bəzən Yer üzünün acıları çiyinlərimizə keçər. Hiçqırıqlar eşidir qulaqlarım. Yuxularıma girmək istəyirəm. Uyumaqda olan təsəvvürlərimi oyandırmaq istəyirəm. Bayırda yağmuru gözlədiyim zaman səni gözümün önünə gətirə bilirəm! Kirpiklərimi tutub gözlərimdən enərək gəlirsən barmaqlarıma. Mən bu mənzərəni çox sevirəm. Zətən, eyni mənzərəni görmək üçün yaşayıram.

Fevral, 2010-cu il

Həftələrə kədərlənirdim

Bir kəlmə... bir gün yaşamağım üçün yetər! Bir kəlmə... bu dünyadan getməyim üçün yetər!

Niyə bir kəlməyə ehtiyacım bu qədər böyük? Həftələr mənim həyatımda əl-ələ tutub, bir-birindən başlayaraq gəlmişdir... Hər zaman kiçik hərflərə yazığım gəlirdi; nə zaman baxarsansa böyük hərflər kiçik hərfləri qaldırıb, üzərindəki tozları silir kimi gəlir mənə... Gözlərimi çox geniş açaraq baxıram, kiçik hərflər gözümün bəbəyində gizlənir! Ancaq vergül və nöqtə ilə razılaşa bilməzdim, onları yox etmək istəyərdim... Hərflərə yazığım gəlirdi, onları sürükləməzdi, kaş ki..! Daha sonra onları da sevdim...

Mətnlər arasında yuxuya qaldığım gecəyarıları onlar qucağıma girməyə adət etmişdi; nöqtəyə tez alışdım, amma vergülə alışmaq bir az çətin oldu... Çünki tək bir vergüldən iyirmi nöqtə düzəltmək mümkündür. İndi xatırladığım an gülürəm, onsuz da, özümü onlarsız təsəvvür etmərəm...

Aprel, 2015-ci il

Sevgi üçün imkan verir

Fitrətən xoşbəxt biriyəm! Bunu son zamanlar daha çox düşünürəm. Başqasından incimərəm, incisəm belə öz işimlə məşğul olub, tez bir zamanda unudaram gedər. Hamını sevirəm! Pis insanlar, bəlkə, vardır, amma mənim rastıma çıxmamışlar. Heç kəsdən pislik görməmişəm. Mən özüm, bəlkə, fərq etmədən pislik edə bilərəm; ancaq insanlar deyil, gözümə dəyən hər bir şey mənə aid olan kimi gəlir, o üzdən hamısını sevirəm.

Qopan yarpağın həm də torpaqla eyni olduğunu yaxşı bilirəm.

Canlı varlıqların gözlərinə nifrətlə baxarsansa, içimdə nəyinsə çatlayıb qopması, onları bağrıma basaraq ağlamaq və bir şey söyləmək istədiyim də gerçəkdir. Onlarla danışmaq çox xoşuma gəlir... Onların gözlərindəki hər hərf kəlməyə döndüyündə, həyat məndən bir az qırağa çəkilir, mənim sevməm üçün imkan verir... ..Özümü havadan sallanan yelləncək kimi hiss edirəm, onun gülüsləri ətrafımda rəqs etməyə başlar...

Yanvar, 2017-ci il

Yağmur

Yağmuru hər kəsdən çox sevməyimlə öyünə bilərəm... hər kəsdən çox! Yağmur da bunu bilir sanki. Yağmurdan qorunanlara qoruyucu ola bilmərəm. Ən maraqlısı bu mövzuda Qoşqar Norkabil ilə eyni düşüncədəyik. Yağış yağmağa başlayarsa, biz bayıra çıxmağa tələsərik. Yağış kəsərsə ürəyimiz dayanacaqdı sanki... Keçən günlərdə yazdığım bir şeirdə yağmurların ağrıldığı da gerçəkdir...

Şeir yazarıq...

Marinayla olan söhbətimiz də həqiqətən tam yağmur və qar altında keçər! Bu, bəlkə də, sirt olmalıdır... Marinaya olan marağım haqqında danışa bilmərəm, həqiqətdə bu münasibəti anlayanlar çox azdır...

Noyabr, 2017-ci il

Tanrıyla rastlaşmışdım...

Bəlli bir zamanda Tanrım mənə elə günlər vermişdi... ağlaramsa, ağlamalarım ərsə qalxar, göz yaşlarım şeirə dönərdi... Ətrafımda ahənglər uçduğunu görmüşdüm. Buludları çətir edən göy üzünü öz əllərimlə tutdum! Günəşin ətəyindən tutdum, ulduzlara sarıldım.

Hər gün rüzgarla oynadım, yağmurlar kimsəyə söyləmədiyi dərdləri söylədi mənə...

Maddini ayağım altında gördüm... Ağac budaqlarında quş kimi yaşadım... Quşlar qəlbimi yem bildi... Və mən hər şey idim... havaydım ölənlər üçün! Bu dünyada diri insanın olduğuna şübhəm vardı, özüm də diri deyildim... Hərflərlə birlikdə ölmüşdüm, yazılarımda can təslim etmişdim. Mən çox xoşbəxt olmuşdum. Şeirlə yan-yana olmuşdum, Tanrıyla rastlaşmışdım, Tanrıyla!.. Hər kəsə pıçıldaıyb söyləmişdim, özümə də həmçinin...

Söylədim... söyləmişdim..!

May, 2018-ci il

Yazmaq da özündən asılı deyilmiş

Biz də bu dünyada ardıc budaqlarındakı oyuncaqlar kimi asılı dururuq; amma güclü bir rüzgar əsərsə, töküləcək kimi halımız var. Ayaqda durduğumuz zaman sanki düşməyəcəyik, diri olduğumuz üçün ölməyəcək kimi görünürük lakin... Biz həyatı özümüzün deyə düşünürük, ancaq ölüm haqqında nədənsə bu sözü söyləmirik. O çox uzaqdadır, qısa bir müddətdə gəlməyəcək sanki. Hətta yaxınlığımızdakıları götürəndə də onun yaxın olduğunu hiss etmirik. Bu gün "Gündəliyi"imi yazmağa oturarkən başqa bir şey yazacağam deyə düşünmüşdüm, nə yazıq ki, yazmaq da adamın özündən asılı deyilmiş. Bəlkə, bu ilin dəyişməsi ilə bağlıdır, ilin sonundakı mənəvi halla bağlıdır, bəlkə.

Bu gecə necəliyi bilinməyən, hələ bizim yaşamadığımızı yeni bir il addım atır... Ancaq bir rəqəm dəyişir... O rəqəm həyatımızın hansı bir səhifəsində möhürlənə biləcək və bizdən sonra da yaşaya biləcəkmi, əcaba..?

Biz heç bir şey bilmirik. Allah bilir! Biz ancaq gördüklərimizə, göstərdiyi üçün Göstərənə şükür edirik....

31 dekabr 2018-ci il

Ədəbiyyat da...

Pusquya çox düşən adam özünü necə qorumağı yaxşı bilir. Pusquya çox düşən adam ov etməyi də yaxşı bacarır! Ədəbiyyat da adama kəlmə cəngəlliyində savaşağı, təfəkkürü ilə özünü qorumağı öyrədir.

Yanvar, 2019-cu il

Dünyaya gəldiyimi nə iləsə sübut etmək istəyirəm

Dünyaya gəldiyimi nələrləsə sübut etmək istəyirəm... Söz gəzirəm! Quşların öz göyüzləri olduğu kimi mənim də diləklərimin sınırı varmı, əcaba? Yoxluq dünyasında varlığını, ölü sükunət içində mövcudluğumu nələrləsə sübut etmək istəyirəm... Başımı qaldırıb ətrafa baxıram... hər tərəfim SÖZdü! Ancaq SÖZlərlə danışıram, hərflərlə sirdaşlıq edirəm. Kiçik hərflər böyük hərflərlə qucaqlaşaraq gəlir, uzun-qısa kölgələr kəpənək rəngində ömrümün ortasından cizgi çəkir... Sanki buludlar kimi atılaraq gələn kəlmələrin qucaqlaşmasına sarsılmamaq üçün ahənglərdən havaya yeləncək qururam...

Gözlərim dəfələrlə ölüb-dirilir... titrək əllərimlə Tanrıya məktub yazıram. Eşqdən təskinlik arayıram, çünki eşqlə diri qalırım. Saçlarımın hər tərəfindən sevgi böyüyür. Damarlarımdan sevgi axmaqda olduğunu, hüceyrələrimdə sevgi qanad açmaqda olduğunu hər an görürəm! Mən hər günümü belə qarşılayıram! Yolun sonuna qədər gedərəm. Günlərim ta gözümdən qeyb olana qədər baxıb duraram... Mən hər gün dünyaya gəldiyimi nə iləsə sübut etmək istəyirəm...

Yanvar, 2019-cu il

Şeir dünyasında

Əlimə qələm almalı çox oldu. Günləri iki dünya arasında yaşayıb keçirdiyimdən bəri... ömrümün Günəşinin haradan çıxıb, harada batacağını da heç bilmirəm. Yağmurlar belə diqqətimdən qıraqda qalır, rüzgarları unutmuşam. Sabahlar pəncərəmi çalınca, sadəcə gülümsəyirəm; əlimi qaldırmağa gücüm yetmir. Bu gün dolu yağdı Hanoyda... Şeir nəşəsiylə pərişan olan saçlarımız islanmışdı. Hər kəs şeir oxuyurdu. Hər kəs Vyetnamı mədh edirdi. Mən isə heç bir şeyi anlamırdım; şeir dünyasında idim. İlk dəfə qarşılaşmam kimi – hələ heç vaxt rastlaşmadığım dünyalarda gəzirdim. Həyat məni belə bir duruma salmışdı. Və artıq məni qəti maraqlandırmayan bir dünyayla bağımı kəşmişdim!

Fevral, 2019-cu il. Vyetnam

Doğulmadığımı günlərdə də...

Doğulduğunu doğulduğun gün daha çox hiss edirsən. Daha doğrusu, dünən təbrik və diləklər qucağında kraliça kimi hiss etdim özümü. Vətənimdən və xarici ölkələrdəki dostlarımla mənə göstərdiyi diqqətdən çox şad oldum. Ad günüm olmayan günlərdə də doğulmaq istədim. Axşamdan bəri davam edən təbriklərdən başım dönmüşdü, çox sevdim həyatı!..

Tam saat 00.02-də aldığım ismarınc: “Xasiyyət, doğum gününlə bağlı öncə səni, sonra bütün dünyanı, həm eyni dünyanın bir zərrəsi olaraq özümü təbrik edirəm! Qoşqar Norkabil!” – Eyni anda, otağımın qapısının şiddətlə açılması və... bütün bunların hamısının həyatıma nə qədər rəng qatacağını təsəvvür etmək çətin deyil...

Hamınıza çox təşəkkür edirəm, mənə çox dəyər verdiniz dostlar!

Mart, 2019-cu il

Kimi gözlədiyimi bilmirəm

Çox öncələr başlayıb hələ də davam etməkdə olan içimdəki bir ağlaşma, sanki ümmanlara dönəcək kimidir... Ağızımı heç açmıram, sanki Yer üzünü udacaq kimi... Kimə sual verəcəyimi bilmədiyimdən suallar çox... Baş qoyub ağlamağa çiyin yox! Yanındakı yaxşı adam da öz işləri ilə məşğul. Gözumdəki yaşla könlümə ərz edirəm. Rüzgar saçımı oxşayıb keçir, yağmur ürəyimin atəşini söndürür.

Anidən haraya getməkdə olduğunun fərqinə varan bir yolçuyam! İçimdə böyük bir həsrət, amma kimi gözlədiyimi bilmirəm! Quşların qanadında harasa getmək istəyirəm... Kiminləsə söhbətləşmək istəyirəm quşların qanadında! Deyəsən, mən o kimsəni tanıyıram...

Noyabr, 2019-cu il

Mən bu dili anlamıram

Sözlüyündə bir milyon kəlmə tapılan ingilis dili mənim şeirlərimi özüm söylədiyim kimi ifadə edə bilərmə?

O zaman Ernest necə Ernest Hemunqey oldu? Corc Bayron, Tomas Eliot, Edvard Lear, üç bacı Brontlər, Emil... Dikinson... – siyahı bitməyəcək... Bəs, bunlar bu dünyada necə iz buraxdı, əcaba? Əcaba, necə yaşayırlar bizimlə birlikdə..?

“Mən başqa bir şey söyləmişdim”- deyirəm tərcüməçi-yə! Deyir ki: “İngilis dilində başqa cür söylənməz, onlarda sizin söyləmək istədiyiniz duyğular yox!” – Nə üçün? – Başımı itirməyə az qalır. Başım durduğu yerdə elə dönür ki... “Bilmirəm” - deyir tərcüməçi dərin nəfəs alaraq. Mən: “Ol-maz!” deyirəm yenə də.

Çox ingilis dostlarım var, onlarla danışırım. Doğrudan, fərqli yönlerimiz var, amma yazılarda insandakı bütün yaradılış formalaşmışdır. – Onlar necə ifadə edirlər hal və keyfiyyətlərini?..

Bəli, bizim bu mübahisəmiz bitməyəcək. Nə isə, eyni dili özüm öyrənməliyəm. Ciddi olmalıyam! Əslində daha erkən başlamağım lazımmış. Heç olmazsa uşaqlarımla birlikdə! Bir neçə il öncə oğlumun müəllimi mənə: “Sizi də öyrədimmə?” deyə soruşmuşdu. “Xeyr, bu dili öyrənməyə ömrüm yetməz”- deyə cavab vermişdim.

Mənim cavabıma müəllim çəşmişdi. Aradan çox zaman keçincə, artıq öyrənməyə başladım. Ömür yetməyəcək qədər çətin bir dil deyilmiş, sevə-sevə öyrəniləcək bir dil imiş. İngilis dilini yazmaq üçün deyil, danışmaq üçün öyrənməli..! Çünki biz ancaq öz dilimizdə özümüzü doğru-

düzgün ifadə edə bilirik. Tanrının bizə uyğun bildiyi, əlbəttə, bu... Mən başqa dildə yazmağı sınımışam, yazmışam belə... amma indiki tərcümə kimi... yazının hansısa bir yeri boş qalır. Duyğuların ifadə olunmadığı, bir-birindən uzaq qaldığı məsafələr var... Biz həyatın harasında xəta edirik, harasında yanırıq? Tərcümə şərtidirmi? Tanrı insanı müxtəlif yaratdığına görə dillərimiz bizi ifadə edə bilməzmi? Əgər belə olsa, Tanrı məni əfv etsin, bu dili çeynəyib atmağım lazım..!

Noyabr, 2019-cu il

Sənə dualarım

Quşları da sənə qışqarıram

Dünən başqaydı dünya! Biz də başqaydıq... Sən Yer üzünü qaldırıb qaçmağa hazır idin... Rahat qaldıra bilərdin. Mənə gülərək baxan quşlara da qışqarırdın. Xatırlayırsanmı, keçənlərdə mənə söylədiyini: "Söyləməzsəm olmaz, həyatımda bir dəfə sənə yalan söyləmişdim!" Çox az maraqlı edərək, "Necə bir yalandır o?" – deyə soruşmuşdum.

"Mən səni qışqarıram, dediyimdə yalan söyləmişdim"... Sənin qəhvə rənginə bənzəyən kirpiklərin titrəyib durduğu zaman mənim ürəyimin necə çırpıldığını təsəvvür edəcək halda deyildin... Mən göyü bağrıma basmaq istədim. Qucağımda batmış ulduzları əllərimlə tutarkən, Ayın çiynimizdə bir ovuculuq olduğunu hiss edirdim. Və dodağımı onun yanaqlarına yaxınlaşdırarkən, sənin mənə dikili qaldığını görəncə gülümsədim. Ay da anladı... Yumşaq əlləri ilə boynuma asılmış halda sənə baxa-baxa qalmışdı... Ayın belə bir sərbəstliyindən cəzbə gələn ulduzlar qızarmış halda sırayla özlərini Yerə atdıqları zaman bağrım boşalmışsa da ürəyim səninlə doluydu. Mən ətrafa məğrurca göz atırdım. Sevgi ilə yanmaqda olan ürəyimə kirpiklərimi odun kimi yandırmaqda olan rüzgar kəpənək kimi eləcə yanımızda dönürdü...

Biz bir başqaydıq... Bunu hətta ağaclar da bilirdi! Bizim bambaşqa olduğumuz nə idi, söyləyə bilərsənmi? Tək bir səbəbi vardı bu başqalığın... Səndə mən vardım! Məndə sən vardın! O qədər... başqa cür olmazdı! Bu gün isə... hər şey yerində durur. Göy göyə dönmüşdür. Ulduzların baxışı

da ayrı idi! Ay göydə sərbəst gəzirdi... Biz də sıradan adi adamlar kimiydik! Sonra... sonra qərq etdim, məndə sən yoxdun! Səndə mən yoxdum. Sanki heç bir zaman olmamış kimi!

Noyabr, 1989-cu il

Mən səni Tanrıdan istəmişdim

Mən səni Tanrıdan istəmişdim! Gecə-gündüz istəmişdim... Sən gələnə qədər ömrüm yetməyəcəyindən qorxaraq, səbrsizliklə istəmişdim! Anıdan ölüm gəlməsindən çox qorxub istəmişdim. Bəli, ölüm gələcəksə də, sənin kimi gəlsin! Hardan gəldiyini heç bilməyim... Və onu da sevsəydim barı... Sanki səni sevdiyim kimi... Mən səni Tanrıdan istəmişdim!

Dekabr, 1989-cu il

Sən belə gəldin...

Mən sənin yoluna qaçaraq çıxdım... Bu o qədər də önəmli deyil. Önəmli olanı: mən səni ömrümün harasında gözləyirdim? Sən harasında gözləyirdin? İmkan olunca, anında həyatıma girmək istəyirdin? Mən isə yüyürərək qarşına çıxmağımı düşünürdüm? Necə meydana gəldi bu belə? Yoxsa, biz səhnədə rol oynayan oyunçular idikmi? Biz kimik? Ürəyimiz – dünyanın o biri küncünə yerləşmiş eşq məmləkətimiz? Tanrıya qətiyyənlə etiraz etməyəm! Amma onun izni olmadan heç bir şey olmaz... Burada bir sirr var! Bəli bir məqsəd var! Məni yuxusuz olaraq yaradan Tanrı, səni mənimlə boşuna qarşılaşdırmamışdır... Sən çox rahat-sız olma... Tanrının yaratdıqları heç boşuna deyil... Tanrı hər şeyi bilir... İztirab, ağlamaq, həsrət... – keçməkdə olan bu günlərin də mütləq bir haqq-hesabı vardır! Beləcə veril-məmişdir bu günlər... Beləcə gəlməmişdir dünyaya! Çünki ancaq mənim həyatıma deyil, evimə də düşünərək addım atar bugünlər.

...Sən belə gəldin! Qorxmadan gəldin! Xoş gəldin eşq məmləkətinə!

07 Yanvar 1990-cı il

Uçaraq gələrdim

Sən hər hansı bir şəhərin deyil, mənə hər hansı bir ağacın adın söyləməliydin –mən uçaraq gələrdim – uçaraq!

Mart, 1990-ci il

Sən mükafatsanmı, yoxsa cəzamı?

Sən mənim həyatıma o qədər böyük şövqlə girdin ki, mən səni ondan da böyük dalgayla sevməyə başladım. Bir gündə hər şey dəyişdi, hər şey... Bütün dünyanı sevdim artıq. Ağac və quşlara qədər sevdim, çevrəmdəki bütün canlı və cansız şeyləri sənin eşqinlə görməyə başladım! – Belə təmizdir hər yer! Belə gözəldi yan-yörə...

Bütün varlığına aşıq olmaq üçün tək sənin görkəmin çox cazib gəlirdi mənə. Dünyamız bənzəyirmi, Göyüzümüz eynimi? Əslində, belə bir anda Yerüzü haqqında düşünməyi bəyənəmiz adam... Haradaydın illərcə, necə çıxdın qarşıma anidən!?. Aqlım kəsmirdi bunları! Daha doğrusu, aqlımı itirirdim... Yaşamış idimmi, əcaba? Bu dünyada var olduğum gerçək idimi? Neçə ildir yazmamagımın mükafatı olaraqmı Tanrı səni qələm kimi tutdurdu mənim əlimə? Sən mükafatsanmı, yoxsa, cəzasanmı, zalım?..

Noyabr, 1990-cı il

Ölsəm...

Arxanca çıxmıyaydım, sənin getməyini görməyəydim kaş...

Sənin getdiyini tərəfə baxmıyaydım! Yollar məni yoldan saxlamazdı...? Ağaclar aldatmazdı?

Maşının ardından özümü yerə atmaq istədim. Səni mənədən uzaqlara aparmaqda olan maşın mənim bütün arzularımı, xoşbəxtliyimi və həyatımı da apardı. Heç bir şeyim qalmadı...

Səhər mənə acımadı. Şəhər fərqi varmadan sakitcə dururdu. Göz yaşları, donmuş hava yanaqlarımdan çimdikləyib, ancaq saçlarımda gizləndiyi zaman mənə nə olduğunu anladım və anidən bağurdım. Sonra... sonra nə oldu anlamadım. Ayılında isə Günəşin qara işıqları ətrafa dağılmağa başlamışdı... Hələ də düşünürəm, nə üçün maşının dalınca yüyürmədim? Qaçsaydım olmazdı?..

Yollara düşsəydim də, razıydım... Ayaqların altında ölsəydim də, razıydım. Hər halda indikiyə görə yaxşı olardı... Ölsəm də, səndə yaşamaqda olardım... Belə daha yaxşı deyildimi?

Noyabr, 1990-cı il

Göyüzü qədər sevirəm

Bu gün yenə əmin oldum, bu gün yenə iman gətirdim – səni özümdən daha çox sevirmişəm. Saçımdan dırnağıma qədər yaşamaqda olan canım haqqı, səni bu dünyadan daha çox sevirmişəm!

Uşaq ikən atam bayırdan gəlidiyi zaman mənə qucaqlayıb, “məni nə qədər sevirsən?” – deyə soruşardı. Mən göy üzünü göstərərdim! Bu, “göyüzü qədər, göyüzünə qədər sevirəm!” deməkdi. Nə qədər çox sevdiyimi göstərməyin bu çeşidini özüm tapmışdım. Atam çox razı qalardı. Mən qaldırılıb göyüzünə yaxınlaşdırmaq istəyirmiş kimi əllərini yuxarı uzadırdı! Bu, mənim çox xoşuma gəlirdi. Mən özümü göydə hiss edirdim... Bu gün isə yerdən aşağıdayam! Əllərimi sənə uzadıram... Barmaqlarım havada oynamaqda olan quşlara bənzəyir. Ancaq ağılayaraq oynamaqda olan quşlar... Göz yaşları düşdüüyü yeri yandıracaq quşlar. Günəş islandı, Yer çox dəlik! Özüm gücdən düşən taqətsiz biriyəm! Həsərdən öləcəyəm deyə düşündüyüm günlərdə bu halsızlıqdan heç ayıla bilmirdim. Ölüb qalırım bu durumda, insaf gəlməzsənmi? Küçədəki pişiklərin halına yanırıdım, indi bir pişik qədər deyiləmmi..?

Noyabr, 1990-cı il

Göz və söz qurbanları!

Dünyada hər şey unudulur... Hər şey yaddaşdan silinir! Unudulması mümkün deyil kimi qəbul edilən ən gözəl xatirələr belə illər ötdükcə keçmişə dönür. Amma sənin gözlərini unutmaq mümkünmü heç? O zaman da bu gözlərə baxmağa gücüm yetməmişdi...

Səhər səni necə rədd etmişəmsə, çox zaman keçmədən mən sənə itaətkar köləyə dönmüşdüm. Nə üçün belə, düşündünmü heç? O zaman sənə gözlərin mənə çox şey söyləmişdi! Gözlərindən enən hər ulduz kəlməyə dönmüşdü. Mən isə eyni kəlmələrin qurbanına dönmüşdüm... İndi ikimiz də bütün ömrümüzü belə yaşayırıq! Göz və söz qurbanları olaraq..!

Noyabr, 1991-ci il

Mənim həyatım doğar!

Mən öldükdən sonra həyatım yenidən doğar! Mən yenə yaşamağa başlaram. Və günlərin birində mənim həyatımda sən doğacaqsan! O zaman mən həyata görə səni və ölümü daha çox sevəcəyəm!..

Dekabr, 1992-ci il

Yaşamaq üçün imkan ver

Əllərini uzat, canım, mən sənin əllərini itirməkdəyəm!
Mən onlarsız necə yaşayacağam. Olarmı belə bir şey? Həyatdan çıxıb getdiyim günlər onlar məni saxlamazmı? İndiyə qədər yaşamağım üçün mənə imkan verməmişdimi o əllər!?. ...Ondan sonra məni bir daha görməyəcəksən! Yoxsa sənin üçün fərq etməzmi? – Söylə, sənin özündən eşidim bu sözü, söylə! Ondan sonra mənim üçün də fərq etməz olsun!

İndilikə... indilik məni gözlərin və sənin xatirələrin saxlayır... Əlini uzat... Mənim sənə uzatdığım əllər boş dönməsin, bir az yaşamaq üçün imkan ver! Bax... əllərim sənə doğru uzanır, bax...

Yanvar, 1993-cü il

Sənə görə həyat inciyə döndü

Həyata nə zaman gəlmişdim? – unutmuş kimiyəm. Yaşamaqda olduğumu unutmuş kimi! Sən hardan gəldin yağmur yağarkən? Hansı rüzgarların ələyindən düşdün, əcaba? Mənim sənətim səni özünə çəkdiyi an mən ondan çox uzaqdaydım... Özümdən çox sənə yaxın idim. Həyat qılıçlı balıqdı, onu nə qədər tutmaq lazımdır əlimdə, söylə! Onun özünü qaldırıb vurmalarına nə zamanadək dayanmadım, nə zamanadək dözməyim lazımdır? – haydı, söylə! Söylədiyini yaparam, dünya! Əllərimdə çabalayan həyatı izləmək çox çətinidir. Onun sənin gözlərinə soxulmuş ürək səsinə, həsrətlə baxa-baxa qalan göz bəbəklərinə bir dəqiqə olsun qaygısına qalmamaq imkanı olsaydı, önümə, arxama baxmadan səssizcə gedərdim... Gedərsən, yollarını kəsib çıxaram... baxışlar qarmaq atar, sümüklər yaya dönər... Və o zaman aydın yağışlar içindən inci damlları çiyninə atan sən çıxıb gəldin. Mən alqışladım. Başımı bir az önə əyərək salam vermək istədim, səsim titrəməyə başladı. Həyat əllərimdən çıxıb, özünü yerə vurdu. Yer qan rəngindən utandı. Gözlərimi sənə dikdim!

Nə isə bir şey söyləməyini gözlədim. Sənin isə vecinə deyildi. Çiynlərinə hələ daha da qaldırdığın damlları anıdan yadına düşmüş kimi yavaş yerə endirdin. Göyüzü o an parlamğa başladı... Ayağımın altında vidalaşmaqda – can təslim etməkdə olan həyat o an inciyə dönmüşdü və mən havada həyatın rəsmini çəkməyə başladım... Və o qədər çox insanın arasından mən səni tanıdım!

Noyabr, 2000-ci il

Özümdən də yaxınsan

Yenə sənə gəldim, dəniz! Səndən daha çox həyəcanlıyam. Ürəyimin dalgaları məni bu dünyadan başqa dünya sahillərinə doğru sürükləyəcəkdir. Üzərimdə dönüb dolaşan quşların gözlərində yaş gördüm. Bu necə bir atəşmiş belə, düşdüüyü yeri dəlib durur. Qırağında tək özüm dəlilərtək boş-boşuna dolaşıram... sərsəri gəzirəm! Ancaq rüzgarlara başımı vurunca bir anda anlayıram və sənin nəfəsini hiss edirəm... Sən mənə özümdən də yaxınsan!

Mart, 2003-cü il, İstanbul

Sən diqqətsizsən

Nə üçün uçan ulduz yerə düşməz?.. Sən məni hiyləyləmi sınağa çəkmək istəyirsən?.. Ağlayırammı? Ağlamışamsa, eləcə ağlamışamdır. Sənin üçün deyil. Gözlərimə dolmuş yaşlar – beləcə sənin anlamadan uçurduğun ulduzlarıdır. Sən diqqətsizsən. Əlindəkini istədiyən zaman buraxa bilərsən.

Düşünürəm, bu oyun sənin xoşuna gəlir. Mən də səndən öyrəndim, gerçəkdən, nə qədər istəməsəm də, gözüm-dəki yaşları tökürəm ayaqların altına...

Noyabr, 2003-cü il

İnsan şəklindəki mələyim

Cəhənnəm əzabı, bəlkə də, budur! Başımdan ta ayağıma qədər yanır. Mən cızıldayıb səs çıxarırkən və ya ruhum uçub çölə çıxarkən, ətrafa baxıb səni aramışdım! Haradasan? İndi önə baxıb da heç bir şeyi görmürəm! Buradakı həyat haradadır? Hamısı səniniləmi getdi, əcaba? Hamısı səniniləmi bitəcək?

Əlbəttə, belə olmaz! Bir adamı bu qədər gözləmək mümkünmü? Vallah, beləcə ölə bilərəm! Ən maraqlısı bilirsən nədir? – Bu durumda sənə də görünmək istəmirəm..! Görmək istəyirəm, ancaq! İndi yolda gedərkən anidən sənə toxunsam, öləcək halım var. Ruhum çox pərişan! Üç gündür göz yaşlarım dayanmır. Üç gündür quşların səsi də mənə telefon səsi kimi gəlir. Ovuclarımda əzilərək çökən kirpiklərim arasından axmaqda olan şey qanmı, göz yaşımı, bilmirəm! Qəlbim yaralı quş kimi çarpar. Bu adi bir sevgi deyil. Əsla! Əgər bu adamların sevgisinə bənzər sevgi olsaydı, bu qədər yaxmazdı, bu qədər cəhənnəm atəşinə atmazdı... Burada bir şey var! Bu həsrət izdihamında bir şey gizli! ...Bəlkə, Yaradanın bizimçün bir mərhəmətidir, bilmirəm. Fəqət, özümü anlamadığım zamanlar sən məni anlamağa çalışır, gözəl şeylər söyləyib sakitləşdirirsən, vəcdə gəlirəm! Səni yalvarmış halda görməyi asanmı sanırsan? Asanmı sanırsan mənə, göz yaşlarımı görmək!

O günü xatırlayırmısan, bir yerə gedərkən səni çölə çıxana qədər xeyir-dualanırdım! Maşın səni qapıdan götürdükdən sonra otağıma dönmüştüm! Bu dünyada tək qalmışdım!

Kimsə yoxdu. Heç kimsə! Anlayırsanmı? Gözümdən axan yaşın sonu yoxdur... Bir az aylan kimi yalnız yastığı-

mın islanmış olduğunun fərqindəyəm. Nə edəcəyimi də bil-mirəm. Tarazlığını itirmiş quş kimiyəm. Havadan asılı du-rurdum. Nə göyüzüm vardı, nə yerüzüm..! Hətta ayaqlarım, əllərim də özümünkü deyildi. Gözlərimin ətrafdan kimsəni axtardığını dəqiq bilirəm. Bir şey demirəm. Gəncliyimdə nədənsə atam məni “İnsan şəklindəki mələyim!” – deyə, oxşayardı. Mən bu sözün anlamını böyüdükdə belə anlamadım; amma bugünkü göz yaşlarım haqqı, həsrətin dayanıl-maz əzabı, atamın o sözlərini bir daha xatırlatdı: İnsan şək-lində mələyim!..

Noyabr, 2005-ci il

Ruhum ilə sənə getmiş sayılıram

Kimdir daha çox sevdiyim! Daha çox! Hər kəsi tək-tək gözümün önünə gətirirəm... Sənə gəlincə durub qalırım, təsvirəgəlməz sevgim, sevgilim! Səni necə təsəvvür etdiyimi də bilmirəm. sevgimi necə açıqlayacağımı da... Lakin ruhi baxımdan sənə getmiş sayıldığımı etiraf etməliyəm! Səninəm və sənə möhtacam!

İyul, 2006-cı il

“Ölməyəcəm!” söylə!

Sən xəstə olma! Heç bir zaman! Heç bir zaman xəstə olma, lütfən! Sən ölmə! Haraya gedirsənsə, məni də apar. Haraya olursa, olsun! Harada yaşamaq fərq etməz! Yaşamamaq da olar, yetər ki, yanında olum... Yanında olsam... hər şeyə dözəcəyəm! Geyimlərim bahalı olmasın... tamam, ac qalım, amma... nə də olsa, yanında olum!

Bu gün çox qorxdum, xəstə olacaqsan deyə. Məni buraxıb getsən, nə olacaq deyə. Xeyr, xeyr, əsla, belə düşünməməliyəm! Mənim təsəvvür edə bilmədiyim şeylər olmalı... Heç bir zaman! Bu gün çox dondum və ətrafa baxıb anladım ki, bayırda qış varmış. Donmuş əllərimi yavaş-yavaş pəncərədən çəkərkən, göz bəbəklərimdəki buzu görüb xeyli vaxt ayıllamadım. Və ikimizin dolaşmaq üçün bayıra çıxdığımızı, dönüşdə ciblərimizə doldurub Günəşi gətirdiyimizi xatırladım... Biz yenə belə edərik, razısanmı? Günəşi qaldıran əllərin yorularsa, mən yardımçı olaram sənə!..

İndi hər kəsin eşidə biləcəyi bir şəkildə, ölməyəcəyini söylə! “Baxın, ölməyəcəyəm, heç bir zaman!” deyə, bağır..!

Yanvar, 2008-ci il

Mən yenə gedirəm...

Mən yenə gedirəm, amma keşəkə tək özüm getsəydim. Təki xəyallarım mənə uyğunlaşsaydı... Xəyalən Frankfurt küçələrində gəzərkən, anıdən səninlə qarşılaşmayacağımı yaxşı bilirəm. Amma mən səni sevməyə davam edəcəyəm! Bu ömrümün sonuna qədər davam edəcək. Bir dəqiqə belə sən-siz yaşadığım yox...! Bütün anlarım səninlə!.. Səni Tanrıdan az sevmədiyim üçün özümü bağışlaya bilmirəm, Tanrı özü əfv etsin məni! Kaş səni yaratmamış olaydı, mən də gəlməmiş olaydım bu dünyaya! Əslində, hər şey əla, şikayətimiz də yox kimi, ancaq sevgilə olub dünyanı görmədənmi qalırıq, əcaba, yenə marağ var necə olsa...

Həyat yanımızdan keçib gedir sanki. Mən isə ona dö-nüb belə baxamıram, gözlərimdəki sən marağında deyil-sən! Bu iş mənim çox xoşuma gəlir... Savaşdan gəlidiyin günlər sən tam olaraq belə davranmışdın, başqa yerdə görü-nürdün! Mənə baxar kimi görünürdün, lakin məni görmür-dün! Mənimlə danışır-dın, amma yenə başqa bir aləmdə do-laşırdın... Mən bunların hamısını anlayıram.

Şair ürəyimi anlamaq istəmədiyi anlar mən bunun asan yönünü tapmışdım – səni özümdən yaratmaq! Bəli, elə ən asan yönü də bu... Artıq səninlə istədiyim kimi davrana bil-i-rəm!

Sevgilisinə şeir yazan şairlərə çox acığım tutur. Şeirlər-rində “çox yanan”lardan içim ağlayırdı. Özü başqa, şeirləri büsbütün başqa bir şeydən danışır-dı.

Könlünü oyuncaq kimi oynadan təriflərdən cana doydum! ...Oyuncaq olanlara isə nifrət edirəm.

...Mən yenə gedirəm. Vidalaşmayacam! Mən səni Tan-rıya tapşırıram!

Oktyabr, 2009-cu il

Kağıza yazılan yazı deyə düşünürsən

Sən məktubu kağıza yazılmış sadə bir yazı deyə düşünürsən, ola bilsin ki, o qədər də önəm vermirsən. Amma məktub yazdığım zaman damarlarımlın qopacağını bilirsənmi, əcaba? Ya saçlarımlın ağarmasını? İsimini yazarkən səsimin boğulacağını hiss edirsənmi?

Söylə, belə gecəyarıları səsim sənə gəlirmi? Sənə məktub yazdığım zaman ismini pıçıldayıb söylərəmsə, bütün dünyaya yangı verərkən, tək sənin eşitməyin mümkün deyil... Mən səni oxuduğum zaman sənin səsinlə oxuyuram..? Məktubunu oxuduqdan sonra da bütün gün səslərin ibadət duası kimi eşidilir durur... qulaqlarımda... Bu nə demək? Bu necə bir səadətdir.?!

Oktyabr, 2009-cu il

Göyüzü qədər həsrət

Səni həsrətlə gözləyirəm! Sanki bu həsrətdən öləcək kimiyəm! Ürəyim yenə də ağırlaşmış, məni büsbütün yox edəcək kimi... Həyatımdan bayıra çıxıb harasa qaçmaq, bütün səsimlə ismini bağıraraq, çağırmaq istəyirəm! Haradasan? Mənim səsim yetə bilməyəcək yerdəsənmi? Göy qədər həsrət daşıyan ürəyim dözərək bitmədiyinə çaşırım. Demək, səbrli də sən özün verirsən, Tanrım, dözümü də...

Sentyabr, 2017-ci il

Hər tərəfim eşq

Nə yazıramsa, hamısı sənin üçündür! Ürəyimin döyüntüsündən ta kirpiyimin çarpmasına qədər sənə yönəlmişdir! Səni sevirəm! Başımı çevirib hara baxıramsa, orada sən varsan, dörd yanımda səninlə dolu...

Tanrım, belə olurmu, beləmi yaratmışan yaratdığını?

Səni düşünərkən ürəyim birdən durmazmı? O zaman bir az nəfəs almış olardım, bəlkə...

Eşq – hər tərəfim eşq, eşq! Kiməsə acığımı tutarsa da, içimdə bir sevgi od kimi alışıb yanğı verər. Kiməsə nifrət duya bilsəydim kaş ki! Kaş, kimdənsə bir az üzülseydim... Çox istəyirəm, birini heç sevməməyi!.. Amma bacara bilmirəm, hamısını yenə də sən yaratmış olacaqsan, sən.

Fevral, 2018-ci il

Sənə doğru yoldayam

Sən haradasan? Səsimin yetdiyi yerlərdə yoxsan. Səsim yetmədiyi yerlər uzaqmı? Sən haradasan? Mənim sənə doğru yola çıxdığımdan çox keçdi, amma hələ də yoldayam! Yetə bilmirəm! Nə qəribə, sənin özümdə olduğunu bilsəm də, yenə həsrətindəyəm! Bilərək gözləyirəm!

Oktyabr, 2019-cu il

Məni öz halıma buraxma

Mənə nə olur? Nə edirəm? Tanrım məni o qədər böyük eşqlə yaratdığına görə bəzən mənə ağır gəlir, çətinlik çəkirəm... Bu mənə cəza idimi, əcaba, heç kəsi sevməməyi bacarmıram! Bu mənə mükafatdırımı yoxsa, “düşmən” deyilən kəlmə tapılmır sözlüyümdə! Yaxşı bilirəm, vücudumda da ağır havayam! Ağırdan ağır sevgiyəm! Bu çərçivədən bayıra çıxmadım... Çıxarsam, məcrasından qopmuş dənizə dönəcəyəm. Asanca itib getməyəcəyəm, çünki məni Sən yaratmışan! Yaradarkən mənim necə olmağımı istədiyini mənə bəlli deyil; amma mütləq yaxşı biri olmağımı, Sənə və Sənin yaratdığı hər şeyə sevgi ilə baxmağımı istədiyinə əminəm. Tanrım, bəzən Sənə görə yaratdıqlarına sevgim artıq olduğunun fərqləndiyəm... Belə zamanlarda görüb-görməzlikdən gəl, ya Tanrım! Amma yalvarıram, məni öz halıma da buraxma...!

Oktyabr, 2019-cu il

Hər ikimizi tale təqib edir

Qar yağmaqda davam edir... Başdan ayağa qədər qarın içindəyəm. Mənim sözlərimi yanlış anladın, nə edə bilərdim ki, anlada bilmərəm... O gün o qədər zahirə qapıldım ki, az qaldı özümü ikinci mərtəbənin pəncərəsindən atım. Anma doğrusunu söyləməyim lazımdır, səni günahkar sanmadım. Səni anladım. Sən çox ağıllısan, mənim zənn etdiyimdən min kərə çox... bəlkə, milyon dəfə ağıllısan. Səni çox sevirəm. İkimizin ilahi duyğuları eyni yerdə birləşmişdir, buna şübhə yox. Hər ikimizi tale təqdir etmiş, hər ikimizi həyat rastlaşdırmışdır! Bu doğru, biz başqa şeyləri düşünmürük. Əgər tale təqdir etməmiş olsaydı, onda heç rastlaşdırdıqmi? Dünyada nə qədər insan var, bir gündə yarıımızdan nə qədər insan keçir... Sanki bunların biri kimi keçib getmək də mümkünsüzdü. Tanrıya şükür, keçib getmədik! Keçib getməkdə olan həyatı özümüz saxlamağa çalışdıq. Bilirəm, sən indi çox inciksən! Könlünə işıq düşsə də, parıldamaz. Bayırda qar yağsa da, diqqətini çəkməz. Ancaq bunu söyləyirəm, bu dünyada hər hansı bir alicənab böyük qəlb varsa, o sənsən! Əgər bu dünyada tək bir sədaqətli və xoşbəxt ürək varsa, o mənimdir! Bunu heç unutma, əsla unutma, mən səni bütün ömrüm boyu sevecəm!

Sənin həsrətə batmış kimi görünən kədərli gözlərinin tam dibində mənə bənd olmuş eşq var. Sən bunu gizlətməyə çalışma, mənə unutmağa çalışma, yenə də unuda bilməzsən! İlahi, eşq Tanrının özü tərəfindən verilir, Tanrı verdiyi işə əbədidir! Məktubuma nöqtə qoymaq istəyirəm! Sanki sevgimə, həyatıma nöqtə qoyulmasını istədiyim kimi! Dünnən bir şeir yazmışdım. O zaman da sanki eyni halı yaşa-

mışdım. Qar yağıb dururdu şeirimə. Gözümdəki yağmurlarla nöqtə qoyaraq bağırdım! Səni çox sevirəm!

Noyabr, 1989-cu il

Artıq mən səninəm

Bu dünyaya güvənib, məni bu dünyaya buraxıb getmə!
Rüzgarlar qıra bilər qəlbimi! Yağmurlar çökdürər yerin altına. Hər çətinliyin, hər müşkülün həllində eşq var olduğunu, eşq gizləndiyini bilirdinmi, əcaba? Həsrətin məni hər gün keçdikcə tükətməkdə olduğunu bilirdinmi bəri? Mən bunu kimsəyə söyləmirəm. Ən etibar etdiyim insan – anam məni anlamadığı bir anda, başqa kimə ağız açə bilərəm? Özün söylədiyən kimi bu həyatı saxlayammarıq... Bu dünyanı qarşımıza alıb qova bilmərik... Həyatın ayaqlarına baş qoyaqmı? Dünyanın ətəklərinə sarılaqmı? Nə edək, nə desən, hamısını edərəm! Mən artıq heç mən deyiləm! Başqa biriyəm! Başqa birisi olaraq doğdum özümü bu gün! Sən məni necə görmək istərsən – bəli, oyam! Artıq mən sənin istədiyən insanam! Sənin istədiyənəm! Artıq mən səninəm!

Oktyabr, 1990-cı il

Ətrafımdakı hər şey...

Sən mənim bütün dünyamı özün yaratdın! Heç olmasa öncədən xəbərdar etsəydin olmazdımı? Yoxsa bir cümləlik məktub göndərmək mümkün deyildimi?.. Biz bu dünyadan intiqam almalıyıq, biz bu həyatı önə sürükləyib qovmalıyıq! Biz kimsə ilə dava etmirik! Nə yaxşı ki, günahımız da yox, cinayətimiz də! Ancaq Tanrının önündə borcumuz var, heç bir zaman unutmaq mümkün olmayan borc! Belə təsəvvür et, sən harada doğuldun, mən hansı dünya ilə maraqlandım? İkimiz iki dünya insanıyıq! Nə insanlara bənzəyirik, nə bəlli, təyin edilmiş cədvəlimiz var! Amma bu iki dünya bir nöqtədə birləşir! Hər şey Tanrının təyin etdiyiymiş! Əgər mərhəmət göstərəcəyəm, deyərəmsə, yəni belə asanlıqla istədiyini gətirib yerinə qoyarsanmı! Bilirsən, kirkpiklərin mənim çox xoşuma gəlir. Gözlərinin isə dəlisiyəm! İkimiz ağladığımız zaman onlar o qədər gözəl olur ki, onlara baxaraq nə üçün ağladığımı unudurdum. Gözlərindən nur tökülürdü!

Mən onların mənim olduğu haqqında düşündüyümdə bu dünyaya sığmırdım. Onlar mənə tək indi deyil, minlərcə həyatdan daha artıq lazımdı... Biz küçədə dolaşdığımızda hər kəs bizə baxırdı... Və ya bizə belə gəlirdi! Biz ayağımızı yerə qoymurduq, havada uçuşurduq! Ağaqlardan tökülməkdə olan yarpaqlar da sanki yarpaq deyildi... Onlar bizim gələcəyimizi bilən, ilk bahardan indiyə qədər bizim üçün hazırlanan, amma bizi gördükləri zaman bayılan, nə etmək lazım olduğunu unudan bayram əsgərləri idi... O gün qarşımıza bir pişik çıxdığını xatırlayırsanmı? Sən çox şəf-

qətlisən, yoxsa özünü mənə elə göstərməkdən ötrü onun başını oxşadın... O da qaçmadı... Başını əllərinlə oxşatmağa başladı... Mən yola davam etdim, əks halda səni pişik balasına qışqandığımı bəlli edə bilərdin. Sən gülüşlərini üzündə biruzə verərək, ardınca gəldin, kiminsə bizə həvəslə baxmaqda olduğunu söylədin... Mən çaşdım... Sanki mən kim-səni, heç bir şeyi görmürdüm! Ətrafimdakı hər şey səndin!

*Oktyabr, 1990-cı il,
Tələbə şəhərciyi*

Əlimdəki rəsmim...

Çox az qaldı... Hamısı keçər! Bütün hamısı... Ancaq bir az gözlə! Səbr et. Səbr edə bilməsən, bizim birgə keçirdiyimiz günləri xatırla. Bizim birgə keçirdiyimiz günlərə dön. Bir saat... yarım saat... heç olmazsa, on-on beş dəqiqə! Məni anlamağa çalış. Özüm özümü anlamadığım halda bilirəm ki, məni anlamaq o qədər də çətin deyil. Bayırdan sənə görünən yönüm o qədər də qarışıq deyil. Hər şeyi gözlərim söyləyib durur... Dünəndən bəri durmadan axmaqda olan göz yaşlarım gözümdəki rəsmimi yuyub yaxalayıb, billur kimi parıltadı. Ancaq qorxuram ki, başqa birisinə döndərməsin! Səni necə sevmişəm, eləcə qal! Ağlın, istedadın, baxışların, utancaqlığın və çatışmazlıqlarına qədər... olduğu kimi qalmasını istəyirəm. Mənim həyatıma girdiyin gün, necə girmisənsə, elə qal! Cəsarətin və cürətinə qədər... İndilik bir az səbr et! Çox deyil, az qaldı! Azacıq...

Dekabr, 1990-cı il

Sənin nəfəs almağını havalara buraxmaram

Mən uşaq ikən uçağı çox sevirdim... Evimizin üzərindən ötən uçaqların ardından əllərimi qaldıraraq uzun müddət durduğum yerdəcə qalaraq onları gözləyirdim, səsinə duyar-duymaz anidən bayıra atıldım. Yüksəklikdə kimsənin məni gözlədiyini uşaq qəlbimlə duyurdum, sadə düşüncələrimlə bunu dərk edirdim... O gün uçaqdan ilk dəfə küsdüm! Səni başqa aləmə aparacaq uşaq gözlərimə bəla kimi göründü. Ovuclarımla üzümü aciz-aciz qapayıb, ağladım. Ev də sanki gözümə bir tələ kimi görünürdü... İndi tərk etməsəm, sonradan məni heç bir zaman buraxmayacaq kimi anlayıb, tez bir anda özümü çölə atdım. Başımın istiqamət aldığı tərəfə getdim. Mənə fərq etmirdi. Nəfəs alırdımmı, bu da o qədər önəmli deyildi. Dünən bizə həvəslə baxan ağaclar bir gündə yarpaqlarını yerə tökmüşdü və əgər indi ayaqları torpağa bağlanmamış olsaydı, ardımdan yetişib mənə dəstək olacaqlarına əmin idim... Mənim göz yaşlarım sən nəfəs almayan havalara tökülməzdi, onların üzünə dərd vurmağa hazır görünürdü...

Noyabr, 1999-cu il

Köynəklərini yaxalayıb...

Kitabların arasından bir məktub tapdım. Əllə yazılmış, hətta səhvləri belə düzəldilməyə yetişilməmiş bir məktub...

Xatırladım, mən onu keçən il ilkbaharda yazaraq sahibinə təslim edə bilməmişdim.

“Dünyada mən və səndən savayı kimsə yox, sanki heç kim dünyaya gəlməyib... Köynəklərini yaxalayıb, ipə asmaqdan nə qədər zövq aldığımı bir bilsəydin... Evimizin qarşısında sallanan ağaclar sanki bizim üçün əkilmiş kimi... Bəli, bəli, bizim üçün əkilmiş... Dünyanı heç bir zaman sənsiz təsəvvür edə bilməmişdim. İnan ki, getdikcə gözlərimin dibinə baxmaqda olan surət və özkeçmişin buna heç imkan verməmişdir; amma mənim sevmədiyim şübhəsi ilə baxdığını hiss edirəm. Bu mənə çox ağır gəlirdi...”

Sentyabr, 2003-cü il

İkimizin otağında işıq yanır

Gecə yarısı dəhlizə çıxdım. Uzun keçid məni mətbəxə doğru apardı. Ocağa qəhvə üçün su qoydum. Pəncərədən gecəyarısının seyrini seyr edərkən, anıdan gözlərim sənə işıqları yanan odaya sataşdı. Sevindim. Yorgun olsan da, demək yatmamışdın. Demək, bu gecə yarısı tək deyiləm...

İki fincan qəhvə hazırladım, sənə qapına doğru gəldim. Əlimdəki fincanlardan birini masa üzərinə qoydum, qapını açdım. Sən yazırdın. Mənim içəri girməyim səndən ötrü heç bir önəm daşmadığından pərişan oldum, sənə qəhvəni masanın üzərinə qoydum.

Sən ancaq o zaman başını qaldırıb baxdın və yanımdakı masaya işarə etdin. Mən oturmadım... Yazdığını görüb mən də yazmaq istədim. Otağından çıxıb öz otağıma doğru nəfəs dərmədən getdim. Artıq hər şeyi unutmuşdum.

Kağızlarıma nə qədər baxıb xəyala daldığımı bilmirəm, nə qədər zaman keçdiyinin fərqi də deyildim, ancaq qapı açıldığı zaman dönüb baxdım. Sən! Əlində mənim tutduğum fincan. Masamın yanına gəldin. Mən sənə oturmağa dəvət etdim. Oturdun. Çox qızarmış gözlərin yuxusuz olduğundan xəbər verirdi. Nədənsə, o zaman sənə acımış kimi oldum. Amma mənim də gözlərim səninkindən az qızarmamışdı. Bir az dincəlmək üçün ikimiz də çölə çıxdıq.

Çöl çox sakit idi. Bir az bağçada dolaşdıq. Ağaçları seyr etdik. Sonra yüksək evlərin yanından keçdik və anladığımız ki, bütün gecə ancaq ikimizin odasında işıqlar sönməmişdi. O zaman odamızın işıqları heç bir zaman sönməyəcək kimi gəldi mənə...

Noyabr, 2006-cı il.

Dorman

Mən nə deyirdim, əcaba?

Otağımdaydım... Məni çağırın... İkinci mərtəbədən uçub gəldim... “Hansı paltarımı geysəm, əcaba?” – “Bu gün önəmli bir görüşünmü var?” - soruşarkən, çaşqınlıq içində baxa-baxa qaldın mənə. “Sənə nə deyirəm?” – artıq mən soruşurdum səndən. “Heç bir şey, indi yuxarıdan gəldin...!” – Mən daha da çaşdım, “Xeyr, mən sənə bir şey deyirdim”... “İndi sən çaşırsan”! Mən isə söyləyəcəklərimi tapmaqda çətinlik çəkirdim. “Mən önəmli bir şey söyləyirdim sənə, çox önəmli... Necə unuttum”? “Tanrı eşqinə, biz beş-altı saat içərisində tək bir kəlmə belə söyləmədik” - deyirsən. Mən sanki beş-altı saat durmadan danışmış kimi yədim...

Səni yola salıb otağıma döndüm... Masam üzərindəki kağızları görüb nə demək istədiyimi xatırladım. Gözlərimə yaş doldu... Mən sənə məktub yazmaqda idim! O dəqiqə telefonuna mesaj atdım, üzr dilədim...

Noyabr, 2017-ci il

Göyüzü qədər ağlama

“Mən səni gözlədim...” Evdən çıxmağımdan çox ötmüşdü, bəli, indi “indi həsrət çəkəcək nə var?” - deyirsən, bəlkə. Əgər yorulmazsansa, buyur hesab çək. Saatları çevir, dəqiqələrə böl... Tək bir saniyə belə qalmasın. Bir xeyli vaxt ötmüşdümü ya? Ya, göyüzü qədər ağlama! Tələsmə, əlindəkini buraxma indilik. İndi çox içəridən mən çıxıb gələrəm əlimdə məktublar..! – Qoşqar Norkabilə ünvanlanmış şeirlərlə...

25 Noyabr,
Tayland

Sənə məktub yazdım

Sənə məktub yazdım – göyün bağrından danışırım, nə üçün susursan? Bir şey desənə! Yoxsa, göy o qədər dəyərsizmi? Kainat qəlbi yatırmazmı? Öz halına buraxılmış ürək köksümə ağır gəlir. Pəncərədən baxıram, boz rəngli buludlar arasından məni götürməkdə olan uçağın qanadları görünür. Gözümdən yaş damlamağa başlayır. Nə üçün səhər ayaqqabını təmizlərkən sənə doyunca baxmadım? Həyatımı, xəyalımı məşğul etdi, rəngsiz dünya içindəmi çəkişirdim? Nə üçün qapıya qədər getməyib, donub qaldım. Ayaqlarım üzərindən xəyallarım baş qaldıracağını bilmirdimmi? Ya da saçlarımın üsyan etməsini?

Kirpiklərimi qaldırıb göz bəbəklərimə baxıram – çoxdan getmişən! Tələsən sürücün səni başqa dünyalara götürmüş... Rüzgarın izi belə yox... Mən də ardından çıxdım və kölgələrim üzərində sürünüb gedirdim, səfər çantamı sürükləyərək... Gözlərimdə qara dönməyən yağmurla göy pillələr üzərindən yuxarıya çıxırdım.

Uçaq xidmətçisi "göy bürcü"ndən yerimi göstərir. İlk oturacaqda iki yad adam gözlərini yumur, qulaqlarındakı səs əngəlləyicidən əllərini çəkmədən sallanır durur... Kainat susqun... Mənim xəyallarım havada qalır, göyün vecinə belə deyil..! Sən ancaq iki saat qabağasan. Mənim iki saat qabaqda qalan Vətənimdə!..

Dekabr, 2018-ci il. Bakı

Özün dağa dönəcəksən

Bir arzu uğrunda yola çıxdığınız işə içdən yanaşın! Əs-
la dönməyin! Dişinizlə, dırnağınızla çalışın. Dünyanı dinlə-
yin, damarlarınıza qulaq asın. Doğru, universitet imtahanın-
da qazanmamaq həyatı qazana bilməmənin önündə bir şey
deyildir, bəlkə; amma yenə də, insanın ruhunun çökməsi
durumu... Dağ aşağıdan baxıldığı zaman böyük görünür,
ona yaxınlaşarkən kiçilməyə başlar və getdikcə adam dağa
dönər!

Yanvar, 2019-cu il

Yaxşı ki varsan!

Sənə baxaraq bu dünyada var olduğumu hiss edirəm!
Sənin var olduğuna görə yaşamaqda olduğumu anlayıram.

Mən həyatla iç-içə olarkən sənə baxaraq özümü
nizamlayıram!

Yaxşı ki, doğulmusan, yaxşı ki, varsan!

Mart, 2019-cu il

Özümü də sən deyə düşünmüşəm...

Çoxdandır sənə yemək hazırlamıram... Belə zamanlarda nədənsə səndən uzaqlaşdığım daha çox bəlli olur! Sənə heç bir şey hazırlamayacağımı söyləyəcək ən son gün gəlincəyə qədər nə edim, durma, söylə! Nə edim ki, sən məndən daha çox məmnun olasan! Və mən də ən çox sevdiyi şəkəri ələ keçirmiş uşaq kimi ağzıma doldurum. Şəkərini hər kəsə qısqanan uşaq kimi ovcum arasına götürsəm səni! Və şəkəri tökülən barmaqlarıma həvəslə baxan uşaqlara göstəriş verərək barmaqlarımı yalayıb ovunsam! İndi o, təsvir etdiyim surətimi gözümün önünə gətirərək, uçaqda oturmuşam. Yanımda bir tanımadığım xanım... Hələ ki, onunla danışmamışam, salamladım sadəcə.

Nədənsə, yazmağa ehtiyacım var, mənəvi qidama diqqət etməliyəm. İndi səsım də mənə əngəl ola bilər. Çox sınımışdım, gözümdəki sənənlə gözümə baxdığım zaman öz atəşimi görüb qorxurdum! Demək, mən özümü də sən deyə düşünmüş olmalıyam! Canım, həyat məni çox sınamaqdadır; amma mən bu sınaqmalarda özümdən getməyəcəm.

Bu rüzgar dünyanın önündən köksümü qaldırıb, könlümü səsləndirərək keçərəm. Xəyallarımın üzərindən qəh-qəhə atmalarına izin vermərəm! Məni eşidirsənmi? Şeyrlərim məndən can istəmiş, göz yaşlarım qan tələb etmiş gecəyarısı ayağımın altından ulduz toplamağa çıxıb bilmərəmsə, məni əfv et. Məni əfv et ki, çox uzaqdayam, çağırırsan səsin yetməyəcək yerdə olduğum üçün ətrafımda sənə həsr olunmuş şeyrlərim mənim hər yönümü doldurub Mövlana kimi səmazənlik etməyə başlar. Mən nələr baş verdiyini ancaq o

zaman anlaram. Mənə nə olduğunu ancaq o zaman anlar dünya! İndilik "İndilik" deməyəcəyəm. Bizim indimiz yox! Bizdə əbədilik var...

*Noyabr, 2019-cu il,
İstanbul*

**Getməkdən
usanmayanlardan biri
mənəm**

Getməkdən usanmayanlardan biri mənəm! Amma gedə-gedə səni yordum, bunu söyləməsən də, bilirəm. İkimizin birgə getməyimiz mümkün olan o gün gələnə qədər həyat bizi aldadır! Sənə asan görünən vidalaşma dəqiqələrini xatırlatma, məhv oluram! Nə yaxşı ki, şairlə evlənməyinə peşman deyilsən... Əks halda özümü əfv etməzdim.

Mənim şair olduğum daha çox mənə bəlli. Amma özüm tək qaldığım anlar aşkar edər özünü... O anlardan bayıra çıxmaq üçün ilk addımı atarkən anında unuduram olub-keçənləri və yenə yaşamağa davam edirəm. İnsanlara aid olduğumu hiss etmək – mənim dünyada etdiyim işlərin ən çətini sayılır! Amma onlardan bir az başqa olduğumu fərq etmək, dərk etmək də çox xoş...

*Oktyabr, 2019-cu il,
İstanbul*

Qar da yağmır...

Marina, “Pəncərə qarşısında səbrsizliklə gözləyən biri var”- yazırdın bir kitabında. Bu söylədiyim gerçəkmi? Əgər gerçəksə, kimi gözləyirsən sabahdan axşama qədər? Qar da yağmır. Yağmur kəsmişdir. Ağaclar da seyr edəcək durumda deyil. Eyni anda məndən də qərribə görünür. Nədən o zaman pəncərənin önündən bir addım belə uzaqlaşmaq istəmirəm? Həyatdan qopmaqdan qorxmaq mı bu?

Məni kənar dünyaya bağlayan nə, əcaba? O bağ varsa, adı nə?

Aprəl, 1994-cü il

Sən çox nəzakətli sən, Marina!

Marina, bu gün göyüzü mənim könlümə görə hərəkət edir: qar yağır. Mənim könlümə uyğun yağır. Mənim könlümlə bərabər hərəkət edir. Sığınmaq istəyirəm qara... Sənin onu görmədiyinə məyus oluram. Bəlkə, görürsən, ruhlar necə ölməz.

Kəpənəyə bənzəyib yağan qarın arasında olmaq özümün də çox xoşuma gəlir. Beləcə qarın yağmasını, heç kəsməməsini istəyirəm. Anıdan səninlə danışmaq istədikdə durmadan evə doğru qaçdım. Səni dəvət etdim. Dərhal özünü yetirdin...

Evdə ikimiz: sən və mən. Mən və sən. Başqa kimsə yox. Masa üzərindəki qəhvələrdən buxar yüksəlir ancaq. Sən qəhvəni çox sevirdin, ya... hardansa düşən xəfif işıq nuru masa üzərindəki dağınıq kitabları da aydınladı. Pasternak... Marina, mən isə... dırnaqlarını sevirdim – gözəl bəsləmişdin onları. Mənim baxdığımı görüb fincan tutan əllərinin bir az titrədiyini hiss etdim. Gözlərimiz, ürəklərimiz bir-birinə doğru atılmaqdaydı sanki. Onlar sabaha qədər davam edəcək söhbətlərə aludədi...

Sukeçirməz mantonu çiyinə atdığını görüb, harasa tələsdiyini anladım. İstər-istəməz dolabı açdım... Yola salacağımı anlayınca dizlərinə qədər işıq saçmaqda olan düməg çəkmələrini geyib, mənə nə isə söyləmək istədin. Mən isə səndən gözlərimi geri çəkə bilməzdim. Daha doğrusu, sənin getməyini istəmərdim. Sən isə qaçaraq pilləkənlərdən tez-tələsik aşağı endin. Anladım, Marina səni bayırda Pasternak gözləyirdi...

Pərdə arxasından gizlicə aşağıya baxdım. Sən Pasternakla gedirdin. Mən təcili pəncərəni açdım. İkiniz də eyni zamanda mənim pəncərəmə baxdınız. Sən nə üçün getməkdə olduğunu anlatmadan təcili bayıra çıxdığın üçün utanan kimi idin sanki. Sonra Pasternaka nəsə pıçıldayıb, mənə əl yellədin – gözümü çəkə bilmədiyim incə barmaqların havaya qalxdı. Anladım dönəcəksən...

Marina, sən çox xoşbəxt idin. Mən səni heç bir zaman belə xoşbəxt görməmişdim. Ağlamaq istədim. Amma sən də xoşbəxt olmağa haqqın varmış, Marina. Bu nə qədər xoş!

Sentyabr, 2002-ci il

“1971-ci il. Almaz”

Marina, sənin fikrə daldığını anlayaraq, sual verməyə çalışıram: “Neçə yaşın var, nə zaman, harda doğuldun?” Sən kirpiklərini ağır-ağır tərپədərək, üzünü pəncərəyə doğru çevirirsən. – Məndən üz döndərirsən. Çay bir az soyuyur. Şirnilərə belə baxmırsan... Yerindən qalxdığını görüb, məlun-məlun baxaraq qalırım. Sən bir şey demədən gedirsən.

Sənə yetişməyə çalışıram. Amma mən yetişmədən bir avtobusa minirsən. Pəncərədən məni izlədiyini görüb bir az rahatlanıram. Sevinirəm. Əllərimi yelləyirəm. Sən havalara nə isə yazırsan.

Oxumağa çalışıram. “1971-ci il. Almaz”. Nəfəs almağım bir az ağırlaşır. Nə üçün belə, Marina? Yaşını çoxdan unutmuşam. Dəqiq bilirəm, millətin... Özbək... sənin... Xeyr, üzülmə, bir az diqqətsizlik etdim: millətin yox sənin...

Gerçək şairin milləti olmaz, yaşı da... Sən mənim qızımla da yaşıtсан, nəvəmin nəvəsi ilə də... Məni əfv et, Marina.

Özümü ələ alıb, həyata doğru atılmaqda olan və eyni anda bir şeyindən ayrılıb, gəlməkdə olan adam kimi ardınca qaçıram. Sən yoxsan... Avtobus göz görməyən uzaqlığa doğru gedib itmişdi...

Noyabr, 2002-ci il

Çağırduğım anda gəl!..

Bütün ömrüm boyu iki gözün təqibi altındayam... Bu kimin gözü, hələ bəlli deyil. Nə etsəm də, izləyir... Mən tələbə ikən daha çox anama bənzəyirdi o gözlər. Evləndikdən sonra ta indiyə kimi həyat yoldaşımmı, yoxsa, kimsə?- deyə düşünməkdəyəm. Bəzən Marina Svetayevaya da bənzəyir. Nədənsə, heç bir şey yazmadığım bu yeddi il içərsində eyni gözlər də qeyb oldu, məndən uzaqlaşdı... Çağırısam yetişəcək Marina – dumanlar içinə qısılmış kimi... Əlbəttə, günah özümündü... Onu çoxdan çağırmamışdım! 26 sentyabr – mənim üçün çox dəyərli bir gün. Doğum gününü birlikdə qeyd edərik... Svetayevanın vəfat etdiyi gün (bu sözü heç söyləmək istəmirəm, çünki o ölməmişdir) 31 Avqust məni çox uzaqlara aparır...

“Mən səni sevirəm, Marina! Çağırduğım anda gəl! Məni bu dünyada tək buraxma, lütfən! Məni təqib et. Mənə öyüd ver! Lazım olmayan işlərə baş qoşduğum zaman bütün səsinlə ayır məni o aləmdən, ayılım... Ancaq tək bir ricam var, sən ən son etdiyin işi mənim də təkrarlamığıma əngəl ol! Çünki mənim dinim buna izn vermir... Ayıb olur! Məni yalnız buraxma...”

*Avqust, 2008-ci il,
Hindistan, Gao*

Mənim şairlərim: Puşkin və Yesenin

Nədənsə, elə fikirləşirəm, indi Puşkin ilə Yesenin indi bir-biri ilə dava edir. Bütün gecə boyu göz qırpmadan onların portretlərinə baxıram.

Yesenin davakar olduğunu eşitmişdim. Amma mənim evimdəki Yesenin qətiyyəni elə deyildi. Mən onu ilk gördüyüm zaman bəyənmişdim. Ancaq Yesenini qullab vuran biri kimi təsvir edən rəssam xəta etmişdir. Çünki Yesenin nargiləsiz də yaraşlıq görünür.

Mən o portreti satın aldığım gün, ona Puşkinin yanında yer ayırdım.

İkisi də ancaq tək tərəfə baxan portretlərin yanına öz portretimi asaraq (uzaqdan sanki başqa birisi baxır kimi) seyr etdim. Qəribədir, mənim rəsmim də onların baxdığı tərəfə, gülümsəyərək baxırdı...

Puşkin və Yeseninə görə çox gənc zamanımda çəkirdiyim bu rəsmi onlardan ayrılmayacağını düşünərək qürur duyurdum.

Yenə də Puşkin daha çox qürurluydu. Həbəş olduğu bəlli... Ona baxsam gözlərim od alıb yanar. Yesenin isə sadədir... Zavallı, boşuna artist qızı sevməmişdi ki...

İçimdə nəyinsə baş qaldırığını hiss edirəm. Nə iləsə dava etmək istəyirəm...

Avqust, 1989-cu il

“Yağmur yağmaqdaydı”...

Puşkin bu rəsmi bizim üçün yaratmış

Yağmur yağmaqdaydı... Köhnə əşyalar satan yaşlı qadından Puşkinin rəsmi satın aldım. Yağmur yağmaqdaydı. Rəsmi çantamda gizlətdim. Yoxsa yağmur isladardı rəsmi. İki qızım ilə birlikdə özümü xoşbəxt hiss edərək addım atıram keçiddən keçərək. Hər kəs gözümə sanki Puşkin kimi görünür. Hər kəsi sevərək gedirəm. Anıma çantamda nə olduğunu kimsə bilmir. Mən tez otağıma girib göstərmək istəyirəm rəsmi. Otağımdakı bütün dahiləri çaşdırmaq istəyirəm. Çünki evimdə Dantes də var... aman, ürəyim titrəyir.

Durmadan yağmur yağır... Hər kəs öz işində-gücündə. O və ya bu əşyalarını satıb tez də evlərinə getsələr də...

-Ana, Puşkini tanımayanlar da varmı, əcaba? – deyə soruşan kiçik qızımın sualına çaşaraq:

-Var, qızım. Puşkini vecinə almayanlar da var, – deyə cavab verirəm.

-Ona görə satırlar onun rəsmi? – deyə təkrar soruşunca:

-Puşkin bu rəsmi bizim üçün çəkirmişdir, qızım. Onun üçün bu rəsmi bizə satdılar.

Yan tərəfdəki dükanda almaq istədiyim köynəyə əlimi uzadarkən bir erməni qadını məndən öncə “qapıb” getdi. Ona bir şey demədim – çantamda Puşkin vardı, utandım...

Mart, 2000-ci il

Yazı masamda

Dünən doktorun yazdığı “resept”i yazı masamın üzərinə kimin qoyduğunu indi heç xatırlamıram. Sanki biri qəsdən bura qoymuşdu düşündükcə, əsəblərimə toxunurdu bu kağız... Nə olmuşdusa, yenə düşünürəm, bu yerində deyil. Və elə bir zamanda ki... – Ürəyim böyüklük davası içindəydi. Heç sevmədiyim insanlar haqqında düşüncəyə dalmığıma bənzəmirmi bu, əcaba? Harada durduğunu söyləyimmə? Puşkinin rəsmi ilə Svetayevanın “tam ortası”nda. Mən o “resept”i cırıb atdım. Ömrümü uzatmaqdan ötrü dərman istifadə etməkdən əl çəkdim.

Aprel, 2001-ci il

Puşkin

Doğum günün qutlu olsun, Puşkin! Öz doğum günüm qədər dəyərli bir gün! Öz doğum günümdən də xoş bir gün!

O gün Günəş daha odlu olmalı. Göyüzü də təlatümə gəlmişdir, bəlkə. Ay özünə yer tapa bilmədiyi üçün qaranlıqın içində gizlənmişdir...

Dantes nədən doğulmuş, bəs...

Puşkin, ilk dəfə rus dili müəllimimdən eşitdim sənin adını... Və buradan yola çıxıb səni öyrənməyə başladım. Xeyr, o qədər çox axtarmadım sənin adını. Çünki sən mənim xəyallarımın dolaşdığı bir aləmdə qərar tutmuşdun.

Müəllimim bir gün sənin haqqında danışarkən "duel" deyilən bir kəlməni ağzından çıxartdı.

Gözü divarlarda dolaşmış, sonra mənim baxışlarımla qarşılaşdı. Mən əllərimlə qulaqlarımı tutdum...

O gecə heç yuxuya getmədim. Tezəcə sabah açılısın, məktəbə gedib müəllimimdən sən haqqında soruşmaq istəyirdim...

Ertəsi gün müəllimim əlində portretlə gəldi. Bu, mən baxmağa belə qorxduğum, yəni altına "Duel" yazılmış rəsmi...

O gün mənim uşaqlıq təsəvvürümə ilk dəfə qara qan sıçramışdı. Ölüm gözümə çox qorxunc göründü. Mən müəllimimdən tək bir günlük portreti götürmək üçün istədim. Divara asaraq, öncə çox seyr etdim, rəsm gözümdə qarışırdı. Güllə atmaqda olan kim – bəlli deyildi. "Puşkin öldü, amma yıxılmadı"- dedi, məni izləməkdə olan bacım... Onun qəh-qəhə ilə gülməsindən aylaraq ona bir də baxanda – qan-tər içində yatmış olduğumu fərq etdim. Qızıdır-

mam qalxmışdı. Şaqqıldayan güllənin səsi mənə doğru uçurdu...

Bir az sonra barmaqlarım arasından divara baxdım: Puşkin!.. Dantes isə yoxdur..! Puşkin Dantesi çoxdan evdən qovmuşdu...

Mən o gün həyatımı Puşkinlə keçirdim. Özümdəki bütün sualları Puşkinlə çözməyə başladım. Hər şeyə rəğmən "Puşkinin yanında bu nədir ki?!" deyəcək, "Puşkin olduğu yerdə buna nə var?" şəklində iş görəcək olmuşdum. Həyatımın Puşkin dən başqa bütün yazılarını qaralayaraq silmişdim, daha doğrusu...

İyun, 2001-ci il

Puşkin

Çox çətinlik çəkdim, beləcə! Keçərmə, əcaba, bunlar! Bəzən keçməsinə də istəmirəm, alışdım artıq. Bəzən keçərsə tez keçsin, deyərəm, amma ürəkdən söyləməyəm bu sözü... Heç belə sevrəmi insan?

Kirpiklərimcə, saçının hər telincə sevməkdəyəm. Yalnız bu sevməklə özümü təkrar yaratmaqdayam, təkrar dirilməkdəyəm hüceyrələrimdə! Mən böyüməkdəyəm beləcə... Tanrını tanımaqdayam... Onun mənə verdiyi mükafatın ən böyüyü, ən əzablısı və bununla birlikdə ən şirinidir bu! Hər kəsə söyləmək istəyirəm bunu! Dağlara dırmanıb bağırmaq istəyirəm! Mənə nə verdisə bol-bol verdi Tanrım! Dostlardan əksik etmədi; sayğı və dəyəri, zənginliyi də bol etdi...

Amma gedəcək anımda bu necə bir sınaq ki, mənə sudan alıb atəşə, atəşdən alıb suya atacaq! Adını bilmədiyim bu dünya mənə o qədər çox mərhəmət göstərdi ki, yanaraq ağılamaqdan başqa çarə tapmadım. Damarlarımda qan qaynayan zaman maraqla zavallı adamlara baxdım. Nə yazıq ki, onlar öz kiçik dərdləri ilə çarpışmaqda idi! Mənim xoşbəxtlik damlayan gözlərimə baxmağa heç zamanları yox idi onların!

Onun şeir oxuduğunu mütləq mənada bilirdim, mələyə dönmüşdü və ya mənə elə gəlirdi. Şerinin bəlli bir yerinə gəldiyi zaman kirpikləri o qədər çox titrəmişdi ki, bunu sözlə ifadə etməyin heç imkanı yox idi. Mən o anı gözü-mün önünə gətirdiyim zaman, nədənsə, Tanrıya ibadət etdiyim mənzərə gözü-mün önünə gəlir. Və mən bütün dünyanı belə bir mənzərədə təsəvvür edirəm! O gerçəkdən də iste-

dadlı idimi, hələ də bilmirəm, amma onun xarici görünüşü mənimlə dünya arasında elə bir böyük cizgi çəkmişdir ki, mənim gözlərimin ondan başqa heç bir şeyi görmədiyi gerçək. qulaqlarımın onun sözlərindən başqa bir şey eşitmədiyi dəqiq idi. Artıq mən onu qürurumdan, vətənimdən və hər şeyimdən də çox sevirdim! Mənim eşq dolu belə günlərimin birini yaşamış adam bu dünyadan rahat bir şəkildə köç edə bilərdi! Mənim atəş dolu belə acı günlərimin birini yaşamış adam o biri dünyada cəhənnəm atəşinə rahat dayana bilərdi! Bir də bu var: mən onun şəbnəm kimi təzə şeirlərinə də qısqanıram, hansısa bir qızın rəsmi təsəvvür edilmiş şeirlərinə qısqanıram, məhv oluram! ...Mənim çarəsiz və xoşbəxt halıma boyun uzadaraq baxmaqda olan eyni günlərimin harasındasa onun durduğunu görür, yenə yaşamağa davam edirəm. Mənim ibadətlərimin hədiyyəsidir, bəlkə o... Bəlkə, Tanrının mükafatıdır, indilik heç nə bilmirəm!

Fevral, 2011-ci il

Fərqli olmalı idi, elə deyilmi?

Bizdə şeir daha yüksəkdir! Mən bu qərara ancaq bu gün gəlmiş deyiləm. Nə zaman, harda toplantıya qatılmışamsa, belə düşüncəyə dalaram: bizdə şeir yüksəkdir! Dünən də belə oldu... Litvalı bir şair şeir oxuduğu zaman, nədənsə, gözümün önünə bizim gənc şair Cantemir gəldi... Məncə, şeir oxuyanın zəifliyi mənə gənc şairimizi xatırlatmış olmalıydı! Mən öz şeir dünyamda gəzirdim sanki... O şeirini bitirdi... “Necədir şeirləri?” – deyə soruşdum yanımdakı San-Fransiskolu şairdən. O çiyinlərini çəkərək, “Olur” işarə etdi. Başqalarına baxdım, başqalarında da eyni durumu gördüm. Zənn edirdim ki, şeir oxunan çevrə fərqli olmalı, ürəkdən çıxan hər səsin göy üzünə atıldığını hər kəs görməlidir. Özəlliklə, dənizin ortasında durmuş, rüzgarı da susdurmuş gəmidə bambaşqa olmalı, elə deyilmi? Həsərətini necə unutmağı bilmədən balıqları suyun dibinə endirməyə çalışan dalgalar davasında mütləq fərqli olmalı, elə deyilmi?

Noyabr, 2018-ci il. Tayland, Pattayya

Biz canlı ağaclardıq

-Zarina... Sizin adınız mənim Marinama çox bənzəyir! Marina və Zarina! Sizin kitabınızı oxuduğum zaman, səhifələr arasından havaya yüksələn ağ quşların qanadlarını ya-vaşca çırpıldığını və ikimizin kirpiklərimizin gizləndiyini çox görmüşdüm. Bizi ağac deyə düşünür quşlar... Biz gerçəkdən də canlı ağaclardıq...

Şeirlərə çaşaraq bir-birimizə sarılırdıq... Güldüyümüz zaman gülüclərimiz gülə, ağlaşınca, göz yaşlarımız xə-zələ dönürdü. Mən hər iki halda şeir oxuyuram, Marina baxışlarıma sarılıra q şeir dinləyirdi. Şeirlərinizi oxuduğum zaman sıx-sıx ətrafa baxırdım, bütün vücudumla gö-yə dırmaşmaq istəyirdim... Mənə heç bir zaman bu qədər gözəl görünməmişdir göy, heç bir zaman sizin şeirləriniz-dəki kimi deyildi yer...

Bəli, az qalsın unutmuşam, Marina əllərimi oynadaraq məni ayıldır.

-Sizin şeir dolu qəlbiniz mənim duyğu dolu şahənə məmləkətimdə də belə bir həyat sürməkdədir...

("Goryanka" qəzetinin baş redaktoru Zarina Kanukovaya yazılan məktubdan)

Dekabr, 2018-ci il

Oyanıq sükunət içində

Vyetnamdakı Ədəbiyyat İbadətxanası haqqında düşünərək dünyaya sığmıram. Elə bir oyanıq sükunət var ki, ürək hövlənir... Biz gəldiyimiz gün yağış yağdı... gerçəkdən rüzgarlar həddini bildi, hava bizi gözləməyə məcbur etdi. Biz də onların sayğısına sayğı ilə cavab verdik, hər anı göz-lərimizə yerləşdirib, ürəyimizi gözətçi etdik... 143 şair qatıldıq. İsimlərimiz də geyimlərimiz kimi çeşidli. Birinin isminə dilim dönmür, digərinin ismindən başım dönür...

Avqust, 2019-cu il

Dünya şairləri, haydı, gəlin, təkrar doğulaq!..

Şairlər, haydı, gəlin, dost olaq!

Dünya şairləri, haydı, gəlin, bir yerdə birləşəlim!

“Kitab dünyası” qəzeti bizə qanad olmağa hazırdır. Bir-cə addım atsaq yetər, dünya bizim olacaq! Biz hansı dildə danışsaq da, hansı irqə, hansı bir rəngə mənsub olsaq da, bunun heç bir fərqi yoxdur. Biz olduğumuz yerdən bir az hərəkət edə bilsək, baxışlarımızı dünyaya doğru yönəldə bilsək yetər – o vaxt şair göyə dönəcəkdir və hamımız tək bir ürəkdə toplanacağıq!

Dünya şairləri, haydı, gəlin təkrar doğulalım!

(Bütün dünya şairlərinə yazılan müraciətdən.)

Avqust, 2019-cu il

“Puşkini tapdınız mı?”

Biz Ekmellə eyni sinifdə oxuyurduq. O çalışqan şagird idi. Sinifdə çalışqan şagirdləri saydıqları zaman öncə mənim, sonra onun ismi söylənilirdi. Halbuki, mən dərsləri seçərək oxuyurdum. O isə bütün dərslərə görə bacarıqlı sayılırdı. Mən də ona baxıb həvəslənirdim. Çox xoş görkəmli olduğu üçün qızlar onun ətrafında dolaşırdı; onunsa mənə qarşı etinasız olmadığını bilirdim, amma bizim ailəcə fərqli insanlar olduğumuza görə bizim bir-birimizə yaxınlaşmağımızdan söhbət gedə bilməzdi. Biz böyüdükcə dünyagörüşlərimiz də dəyişməyə başlamışdı. O, mənimlə danışdığı zaman mənə mənalı söz söylər, amma mən sanki anlamamış kimi davranardım; daha doğrusu, “sevirəm” kəlməsini biryolluq onun öz dilindən eşitmək istəyirdim. Belə günlərin birində o mənə “Sən həyatda Puşkinin əsərlərindəki qəhrəmanları axtarırsan” - dedi. Bu cümləni o dolayı şəkildə söyləmişdi. “Mən həyatda Puşkinin əsərindəki qəhrəmanları deyil, Puşkinin özünü axtarıram” - dedim. Onun məndən belə bir cavabı gözləmədiyini üzünün ağarmasından bəlli idi...

Mən məktəbi qızıl medalla bitirdim və imtiyazlı şəkildə universitetə qəbul oldum. Ekmelsə yalnız üçüncü il imtahanlarından uğurla çıxıb çıxa bildi. Beləcə, bu aradan keçən illər ərzində biz bir-birimizi heç görmədik, amma onunla bağlı xəbərləri evdəkilərdən eşidirdim. Xalam qızı Ekmelgilin qonşusuyla evləndi. Adətən tətillərdə şəhərdən evə – kəndə gedərdim. Belə günlərin birində xalamın qızı mənim bir rəsmimin Ekmelgilin evində asılıb durduğunu söylədi. Bu

hadisə mənə çox qərribə gəldi. Məktəb dövrü gözümün önündə canlandı. Onun halına yandım. O zaman da halına yanırıdım. Amma mənim onun halına yanmağımın və onun eşqinin, iki ailəni uyğun bir qərara gətirməyəcəyini yalnız ikimiz deyil, bütün kənd bilirdi. Bir gün bacım belə dedi: “Ekmel qardaş mənə sənin haqqında danışib ağladı...” Bu dəfə bir az sərt davrandım: “Ekmel barəsində bir daha danışma!” Belə etməsəm, olmazdı. Hər dəfə onunla bağlı nəsə eşidincə, bütün günü halım pozulurdu. Soyuqda nazik geyinmiş, gözləri həsrət dolu Ekmel gözümün önündə donub qalırdı...

Aradan çox illər keçdi. Nə qədər çox yaz və soyuq qışlar keçdi. Uşaqlarımız böyüdü. Bu arada iki-üç dəfə eşitdim: “Rəsmi Ekmelgilin evində asılı durur...”

Keçən günlərdə Ekmel yeni evə köçəndə sinif yoldaşlarını evinə qonaq çağırmışdı. Qız sinif yoldaşlarım divarda asılı rəsmimlə rastlaşınca az qalıb ağillərini itirsinlər. “Hətta həyat yoldaşının yanında utanıb, nə deyəcəyini bilmədən çaşıb qaldı” – dedi mənə – zəng vuran ən yaxın dostum...

O gün gecə saatlarına doğru tanımadığım telefon nömrəsindən ismaric gəldi, ikicə kəlmə yazmışdı: “Puşkini tapdınız mı?”

Bu ismaric müəllifini tanıdım, amma cavab göndərmədim...

Noyabr. 2019-cu il

***

Tanrı, Tanrı dediyim günlərin birində səninlə rastlaşdım... bu dünyada tanıdığım insanların heç birinə bənzəmədiyən çox diqqətimi çəkdi. Sən qürurlu və çox kədərli idin, dalgın baxardı gözlərin. Sən bu dünyada savaqların içində yaşayan kimi görünürdün. Halına çox yanırıdım sənin. Gecə-gündüz səni savaqlardan almaqla haqqında düşünürdüm, səni mənim dünyama döndərmək istəyirdim. Təbii, bu o qədər də asan deyildi. Sənin dünyana neçə dəfə getdik-gəldik... Yaxşı ki, o günlər bizim yaşayıb geridə buraxdığımız keçmiş günlərdə qaldı. Sən çox saf idin, ağlamaqla istəyirdim sənə baxanda. Özəlliklə də, kirpiklərin çox xoşuma gəlirdi. Gözlərinə vurulduğum günlər məndən daha xoşbəxt insan yox idi! Və bu gün də özümdən xoşbəxt insan görmədim... Eşq bizə o dünyanı göstərmədi... ancaq Onun var olduğunu hər nəfəsdə hiss edərək yaşadım.

Tanrı, Tanrı dediyim günlərin birində sənə rast gəldim... O günlər sən də Tanrı deyirdinmi?

Ədəbiyyat ibadətханası

Hara baxarsansa, dünyanın hər yeri ədəbiyyat ibadətханası olaraq görünürdü. Proqramda qeyd edildiyi kimi sabah erkəndən Ədəbiyyat İbadətханasını görmək üçün yola çıxdıq. Hər kəsin ovqatı gözəldi! Hamımız bir-birimizi çox sevirдик. Sanki ibadətə gedirmiş kimi yidik! Burda bir sirt vardı, gerçəkdən. – Binalar da əzəmətliydi; ağac və çiçəklərə qədər hər şey harda böyüməkdə olduğunu çox yaxşı bilirdi; quşlar büsbütün sakit... rüzgarlar hədlərini aşmağı xəyal belə etməzdi... – Hava nəfəs almır sanki... Xoş bir səssizlik, ürək ritmini belə duymaq mümkün olan səssizlik! Hər kəs öz işində-gücündə, çoxdan gözlədiyimiz daha da aydın gözə çarpmağa başladı: Bizim evimizdir əslində bu yer! Bizim Vətənimizdi Ədəbiyyat İbadətханası!

18 fevral 2019-cu il

***

Vyetnamda sənin sevdiyin hava! Göy qaranlıq bir rəngdə – yenə də şairənə nəşə var! Danışma növbəsi Kolumbiyalı şair Fernando Rendonundu. 2006-cı ildə bizim gələ bilmədiyimiz Medilindəki şənliyi xatırlayırsanmı? Həmin o şənliyi gerçəkləşdirən adam bu idi. Yaxşı şair sayılır. İspan dilində Vyetnamı mədh etməkdədir... Mən səsinə bəzi şeylər yazmaq istəyirəm. Adətən belə havalarda biz ikimiz gəzintiyə çıxır, ağacları seyr edər, ötüşən quşlardan bəhs edər-dik... Yağış yağan zaman çox islandığımızdan evə dönərdik. Oxuduğumuz kitablar haqqında fikir yürüdəndə çənəm düşərdi... həyəcanlananda o qədər iç çəkərdim ki... Sənin maraqlandığını gördüyüm zaman anlatdıqlarıma daha bir şeylər qataraq söyləyərdim.

Səni sevirəm!

***

Dünən şənlik başladı! Şair çox imiş, yazar da. Dünyada məmləkət və millətlər saysızdır, əslində. Yaxşı bilmədiyim bir dildə danışırım. Nə qərib, ingilis dilini bilməyənlər də çoxdur. Onları gördüyüm zaman ingilis dilində bildiyim bütün sözlərdən bəhrələnirəm, amma daha bir yönü var, yə-nə də bir-birimizi anlayırıq. Şair qəlbimizlə hiss edirik bir-birimizi. Gözlər danışır... Maraqlı tərəfi bu – şeirləri söz-süz anlayırıq, ahənglər yardımçı olur. Biz 72 məmləkətdən gələn şair və yazarların 72-dən daha artıq dərd və həsrəti-miz var. Şair və yazarların sayını indilik bilmirik, mənəcə, 100-dən artıqdır; amma bunu yaxşı bilirəm: hər kəs bir-bi-rini çox sevir, daha öncə dünyanın hər tərəfinə dağılmış və bəlli bir təsadüflə qarşılaşmış qohumlar kimi-yik! Söhbət əsnasında bir-birimizi nə qədər çox gözlədiyimizi iç dün-yamızla hiss edirdik...

17 fevral 2019-cu il

**Əlvida, Daşkənd,
salam. Hanoy!**

İnşallah, bu gün dönəcəyəm! Günlər o qədər tələsdirdi ki, nə gündüzə, nə də gecəyə baxa bildim. Həyata bu gün gələn və bu gündən yaşamağa başlayan biri kimi dünyanın ismini ingilis dilində aradım. İnsanlarla danışarkən onların üzünə, gözünə baxırdım, amma beynimdə ancaq ingiliscə vardı. Hər zərrəm, üzümün əzalarına qədər onu qarşılamağa çıxdım! Amma qarşıma yalnız dəyərlı almanca m çıxırdı. İki, bəzən 4-5 dil arasında çarpışırdım! Belə anda bu çarpışmalar o qədər üzücü idi, hər nəfəsdə Tanrını hiss edirdim!

14 fevral 2019-cu il

Hardasan, Vyetnam? Hardasan, Şeir İbadət-xanası?

İndi xatırlayıram, hansı il idi Vyetnama gedə bilmədim... Əlimdəki dəvətnaməyə görə şeirlər yazmışdım! O zaman dəvətnaməmin uçan sehrli xalçaya dönməsini o qədər istəmişdim ki, nə heyf istəyin heç bir sərhəddi yoxdu. Qalxsam da, otursam da, gözümün önündə hələ mənim görmədiyim Hanoy sərgilənirdi... Mən Vyetnamı öz dünyamda yaratmışdım, ruhumun yüksək genişliklərində təkrar və təkrar var etmişdim. O dümağ, nur saçan, hər yerindən musiqili şeir dağılan böyük bir diyar... yolları ürəyimə qədər uzanmışdı. İnsanları çoxdan qanadlı mələklərə dönmüşdü... Mən yuxusuz gecələr onun ziyarətinə tələsirdim. Ayaqlarımın uçmaqda olduğunu hiss etdikcə, elə havalanırdım, yerdə qalana əl yelləməyi unudurdum. Sonra eyni olanları şeir ibadətinə dalana qədər xatırlayıb utanırdım. Ruhumdakı eyni istiqamət gün keçdikcə yüksəlirdi.

İbadətə gələnlərin çoxu şairdi... Rüzgarlarla gəlirdilər... buludları ötüb gələnlər də vardı... Göyüzünü doya-doya nəfəs almaqda olan mən, şeir dadı gələnlərdən kəmərimi paylaşdırırdım Günəş barmaqlarımla! Şairlərin məmnun gülümsəmələrindən ulduzlar tökülürdü... Mən bu dünyanın ulduz toplamaqda olanlarını görüncə gülümsəyirdim. Bu dünyaya söykənərək dincələnlərə qəh-qəhə çəkirəm...

Bu gün yenə əlimdə dəvətnamə və bilet! Tanrı nəşib edərsə, sayılı günlərdən sonra, "hardasan, Hanoy!?" - deyə yola çıxacağam. Şeirin növbəti ibadətində Ondan hər sözümdən şeirlər böyüməsini, göz yaşlarımın hər damlasında ahənglərin parıldamasını soruşmaq istəyirəm.

* * *

Həyat, mənim nazımla çox oynadın... sanki göyü iki əlinlə mənə təslim etmiş kimi sən. Bu iş öncədən Günəşin heç xoşuna gəlməyib. Çaxdığından Ayın rənglərinin ağardığını çox görmüşəm! Haraya gedirəmsə, ulduzlar yolunu kəsirdi... Başımı qoyardım, buza dönərdi yumuşaq buludlar...

Həyat, məni çox sevdin... Özüm istəmədiyim halda sənə sayğı göstərdim. Sənə aşiq oldum, amma əslinə qalsa, sən məni o qədər də yaxşı tanıyırmıydın. Mən yaxşılığı bilməyən biriyəm... bəlkə, ondan heç ayrılmaq istəmirəm!..

Sən ölməmişən - səni öldürmüşlər

Marina, kitablar yalan söyləmiş: sən özünü öldürməmişən. Sonradan sənin ölmədiyini bilənlər, buna dəqiq inanınca bir şey demədən susmuşlar...

Sən həyatdan sıxıldığın zaman Seryoja və Alyadan mədət umarsan... ağaclara söykənersən.. göylərə yüksəlib, havaya dönərsən... Ziyarətgahın və hətta, keçilərin də yadındadır...

İyul, 2004-cü il. Bursa

* * *

Pattaya! Bu günkü şeir törəni dənizdə davam etməkdədir... Dənizin hər zərrəsi şeirə dönməyə hazır kimi..! Rüzgar saçlarımızı çəkərək bizlə zarafat etməkdən heç yorulmur. Yeni şair dostlarımızla şeir mövzusunda danışırıq... Mən şeirlərin ahənginə qulaq asınca gözlərin dibindəki ürəkləri görürəm.

Şairlər bir-birinə bənzəmir...

***

Nəhayət, konfrans bitdi... 3-4 gün davam edən görüşlərdə çox yaxşı, səmimi dost olan bizlər, istəmədən öz yol çantalarımızı sürükləyərək, gəldiyimiz yola təkrar döndük... konfrans bitdi, amma onun bitməyən nəşəsinin bütün ömrümüz boyu şeirlərimizdə davam edəcəyinə inanıram!

Əlvida, Tayland!

Əlvida, Bankoq!

Əlvida, Pattiya!

Amma Şeir Gecəsi – Şeir Bayramı, sənə əlvida demək istəmirəm! Çünki sən mənimlə birlikdəsən! Səninlə vidalaşmaq üçün özümə əlvida söyləməyim, özümlə vidalaşmağım gərək! İndi buna gərək yox..!

26 noyabr 2018-ci il

Gəmi yırgalanır...

Belaruslu şairə yerindən atıldı-düşdü, amma gəmidən suya düşmədi. Sözlər ətrafa o qədər sürətlə dağıldı ki, onları ələ keçirməyə heç imkan olmadı. Böyük, kiçik hərflər kirpiklərimə vurunca nöqtələr yuvarlanmağa başladı. Göy Yerlə bir oldu!

Gəmi yırgalanır, Amerikadan gələn şair dənizlə bağlı şeir oxumağa başlayır... Məni çaşdıran şey o ki: dəniz bizi oxşarkən, dalgalar həddini aşır. Marinanın gördüyü dənizmi bu, əcəba?! Amma Marina dənizdən çox incimişdi... demək, Marinanın gördüyü dəniz bu deyil. Şeir oxuduğun zaman dənizin səsi musiqi kimi səslənmirsə, demək, o dəniz sayılmaz. Mənim dənizim şairmiş, məgər...

Yenə yıxılacaqsan...

Sənə dayanaraq özümü qaldırmağa çalışıram, əsla geri çəkilmə... Sakit ol! Bu gün yazmasan da, sabah, əlbəttə, yazacaqsan- deyə, söylə. İrəlində daha yüksək zirvələrə yetəcəyimə məni inandır.

Mənim həyatıma sən böyük addımlarla girmədin, bəlkə, sən mənimlə birlikdə doğulmusan. Dostlarımdan düşündüyü kimi düz deyil. Bəzən yığılıb ölməyə, bəzən ölüb yıxılmağa doğru gəlir... Mən hər gün ömrümün bəlli bir yoluyla vidalaşmaq, bəlli illərinə doğru getmək istəyirəm. Ölümün ağır sükunətiylə xatırladıcı, həm də dirildən odalarında Sənin yaş damlayan kirpiklərinə dayanaraq dirilmişdim. Anıdan dirildiyimi görən doktorlar çox çaşmışdı. Mən bütün varlığı o gündən sonra sevmişdim. Ağaclarından ta quşlarına qədər ürəyimdə bənd olmuşdur. Dünyayla anlaşı bilmədiyim günlər ürəyinə izinsiz girə biləydim. Haydi, izin ver də mən Səni öncəkindən daha çox sevim.

Məni qoru, yalan şeir yazmağıma izin vermə..!

Mənim həyatım

Cöğrafiya dərsi bitdikdən sonra Belçika meşələri haqqında çox düşünməyə başlamışdım. Gözümün önündə nəhəng ağaclar və onlara dırmanmış – sanki bəzək kimi asılmış qızılqaşlı dələlər, qurdlardan qaçaraq gizlənmiş – ürəyi partlamaq həddinə gələn dovşanlar canlanmaqdaydı. Özəlliklə də, meşəni ayağa qaldıraraq bağırmaqda olan aslanlar çox xoşuma gəlirdi...

Belə durumlarda anidən dərse girmək üçün çalınan zəngin səmindən heyrətlənirdim. Bir-biri ilə zarafatlaşaraq, su səpən sinif yoldaşlarıma baxıb, onların meşəni çoxdan unutduqlarına çaşırdım.

Yolun hər iki tərəfindəki kiçik ağacları (cöğrafiya dərindən sonra mənə belə gəlirdi) Belçika meşələrindəki yüksək ağaclar sanıb, onlara toxuna-toxuna evə dönürdüm...

Çiyinimi kəsən ağır çantamla evə gələndə, bacım qaçaraq televizor olan otağa girib, anamın arxasında durub, məni qışqandırmaq üçün, əlində gizlətiyi nəyisə yeməyə başlamışdı. Babamın vəfatından sonra yas köynəyini hələ də soyunmamış anamın, cibindən bir şey çıxarıb mənə uzatdığını xatırlayıram. Xatırlayıram, bu, üzərinə dovşan şəklində çəkilmiş şəkər idi. Mənim razı qalacağımı gözləyən anam, bir şey demədiyimi görəncə, şəkər verdiyinə peşman olmuş kimi mətbəxə doğru yol almışdı.

Öz balaca otağıma girincə arımdan əlində dəmir qələm və silgi tutan bacım gəlmişdi. O, mənim şəkəri yeyib-yemədiyimi özünə dərd etmişdi (bayaq otağıma doğru qaçdığı üçün tərləmişdi).

Şəkərdən gözünü çəkmədən “Dəyişdir!” dediyi, yaxşı yadımdadır. – Mənə qələmlə silginin çox gərək olduğunu

bacım haradan bilmişdi belə? O gün ormanın rəsmini cızmaq istəyirdim. Amma şəkəri də yemək istəyirdim eyni anda. Nə isə, qələmlə silgi daha çox lazım idi! – Bacıma əlimi uzadarkən, o da mənə əlini uzatmışdı. Öncə şəkəri əlinə almış, sonra əlindəkiləri mənə vermiş, həm də şəkərin kağızını açaraq elə yeməyə başlamışdı ki, bütün ömrü boyu gözümlün önündə durdu qaldı! (Əslində, mənə toxunan başqa bir şey idi.)

Geyimimi dəyişib həyatə çıxarkən əlimdə qələm, silgi və gözəl çiçəklər, quşların rəsmi çəkilmiş rəsm dəftəriylə anam içəriyə girdi. O dəqiqə bacıma baxdım, o şəkər yeyərkən, məni aldadırmış kimi baxırdı. Daha sonra bəlli olduğu kimi, anam bacımla birlikdə şəhərdə yaşayan xalamın yanına getmiş və yolda dükana girib nələrsə almışdılar. Dükana girərkən həmişə özü üçün bir şey alınmasını israr edən bacım, bu dəfə, qələm və silgi aldırıbmış. Şəkərə gəlincə, xalam anamın cibinə bir ovuc şəkər atmış ki, evdə uşaqlarına versin. Anam bacıma "çox yeyərsən, dişlərin ağriyar"- deməsinə baxmayaraq, bacımı yol boyunca bir neçəsini aşırıbmışdı...

Bütün günü bacımdan küsmüşdüm. Bütün günü dovşanı yaxalamaq istəyən qurd kimi ona ovçu gözü ilə baxmışdım. – Nərgiz də öz günahını bilərək məndən gizlənirdi. Ancaq axşama doğru televizorda göstərilən, təbiət mövzulu proqram ürəyimdəki o sıxıntıyı duman kimi dağıtmışdı. Ormandakı olaylar: Aslanlar bir-biriylə boğuşur, ilanlar bütün xırda canlıları yeyir, adını heç bilmədiyim heyvanlar digər heyvanları çeynərkən ağızlarından qan dama-dama, qaçaraq gedir...

Sabahdan bəri heç unutmadığım orman, gözümün önündə vəhşi görünməkdəydi.

“Axsam qəzetdə oxudum, Rusiya ormanlarında qurd-
lar çoxalmış” – demişdi atam – gözünü televizordan çək-
məyərək...

...Bir az öncə heç susmadan danışan bacım yorğan al-
tında qıvrılıaraq yatırdı.

Anama bəlli etmədən bacımın üzündən öpdüm...

Mən haraya getmişdim, əcaba?

Mən hər gecə toya gedirmiş kimi hazırlaşırıdım. Ayna qarşısında özümü bəzəyərək, nədənsə, gülümsədiyimə baxıb çaşırdım. Bəzən aynadan Marina Svetayeva çıxıb gəlirdi. Çox zaman da onun əynində özünə yaraşan uzun köynək olurdu. Xeyr, bu, əsla yuxu qabağı geyilən köynək deyil, bu onun yazı otağında şeir yazmadan öncə geydiyi köynəkdi.

Mən daha sonra Marinanın həmin köynəyi satdığı üçün əfv edə bilmədim. O aclıqdan süstəlmiş oğlunun başı üzərində bir xeyli halsız durduqdan sonra evində olan bütün əşyalarını satmaq üçün küçəyə çıxartmışdı. Beləcə sıxıcı, yorucu alıcının gözünə çarpan Marinanın həmin köynəyi bir parça çörək üçün qurban olmuşdu... Ən əcaibi bu, Marina o zaman da şeir yazmışdı. O zaman da şeir yazaraq şad olmuşdu...

Bu gecəyarısı mən onu sorğu-sual yağışına tutdum. O cavab vermədi, gözləri göyüzünə dikili qaldı...

Mən Svetayevanın baş əydiyini heç görməmişdim. Heç olmasa mənə tenbeh edərkən bir az aşağıya ensəydi kaş... Öz üzərimdə çalışmadığım günlər o mənə al-əlvan köynəklərimə elə baxırdı... deyirdim, kaş ki nifrətini gizlədə bilsəydi...

Fevral, 1996-cı il

* * *

Mən hardayam, əcaba? Dünyanın harasında qərar tuturam? Başındamı və ya bəlli bir köşəsindəmi? Hardayam? Mənə baxmaqda olan bu ağaclar gerçəkdənmi ağacdı? Ağlaya bilirmi mənim kimi... Ürəyi acıdığı zaman bir şey yazarmı? Gecə yazıları yazmadığı üçün sabah gözünü açınca peşman olurmu heç?

* * *

Şeirlərim çox boş. Mən indi bunları yazarkən çox yaxşı anlamaqdayam; oxuyunca tam hiss etməkdəyəm. – Beləyə-kən dörd kitabımın çap olunmasına çaşıram. Nələr edirəm? Haraya gedirəm? Tanrının göstərdiyi yolda necə dolanmaq-dayam? Nələr qalır məndən geriyə? Nəsə qalırımı? Suallar şimşək kimi masamda “partlayır”, yaş dolu gözümlü gizlət-məkdəyəm. Gizlətməyi bilirəm hər halda...

Bu dəqiqə uyumaq üzrə olan ürəyimi diriltmək üçün qaçıram. Kaş, bunu bacarmaq asan olsa! “Hər şey yazılmış-dır” deyilən söz “Daha aşmağa digər heç bir şey yox” de-mək kimi bir şeydir... Bu söylənənlərə heç inanmıram.

Ozümü sağ əlimlə fırladıb atıram; kitablara dəyib dönü-rəm. Bəzən alnımda olan yamyaşıl ləkəni görüb sevinirəm. Bəzən saçlarımı yelləməkdə olan əli görüb çaşıram...

Çox yorgundu o...

Marina, mən öz üzərimdə işləməyi buraxmışdım. Yazdıqlarım da bir şeyə dəyməz, çox xəfiflər...

Bəli, gecələrin birində Pasternakla qarşılaşmışdım, təsadüfən.

Çox yorgundu o. Əlində Volkonskinin kitabı... Harasa tələsirdi... Bilirəm, o, belə tələsik evə yox, şeirə gedirdi. Bu dünyada var olduğumu bildirmək üçün ona salam verdim. Qaçmaqda olan Pasternak anidən durdu. Məni görəncə bir az gülümsədi. Bir az sözsüz danışdıq. Ağaclar susdu. Bəlli bir müddətdə rüzgar əsməkdən, dünya yaşamaqdan durdu.

Pasternak getdi... Onunla mən də getdim. Kimsə bilmədi, kimsə fərq etmədi...

Noyabr, 2003-cü il

İnsanlardan canım sıxılır

Hər sabah pəncərədən bayıra baxarkən qarşı tərəfdəki evlərdə yavaş-yavaş işıqlar yanmağa başlar.

Yaşamaq üçün hərəkətə keçir insanlar. Bir az sonra evdən pıçıltılara qaşır, çəngəl səsləri də qarışır. Mən bir müddət pəncərə yanında qalırım. Onların evdən çıxmasını seyr etmək üçün beləcə tamaşa edirəm. Və nəhayət insanlar, evdən çıxıb yola düzülür. Hər şey qaydasındadır kimi görünür – özlərini bəzəməyi də yaxşıca bacarmışlar...

Onların tapdıqları, çıxdıqları eyni ev, eyni yol...

Marina, yaşamaq dedikləri budurmu?

Nə qədər düşünürəmsə aqlım kəsmir. Mənim həyat haqqındakı təsəvvürlərim yenə tam deyil...

Mən sıxılıram. İnsanlar məni sıxır...

Noyabr, 2004-cü il

* * *

Harasa getmək istəyirəm...

Həyatımı yenidən başlamaq istəyirəm... Kimsə görməsin və görünməz bir yer olsun, gizlənərək öz üzərimdə çalışım. Hər an məni utandıran bilgisizliyimdən çox cana gəldim. Həyatda bayramlar o qədər çox ki, onlardan qaçaraq qurtulmanın heç imkanı yox, sanki. Qəh-qəhələr ataraq gülmək, çeşidli geyimlər, saçları müxtəlif cür boyamalar...

Ah, kaş ki bunlardan tez də qurtulsam, deyirəm.

Yoxsa bu gedişlə dəli olacam. Bəlkə də, çoxdan dəli olmuşam, xəbərim yoxdur...

* * *

Məktəbə yeni getdiyim günlər idi...

Heç fərqi nə varmadan ayaqqabımı tərs geyinib məktəbə getmişdim. Və bunu sinif yoldaşlarımdan biri ayaqlarıma baxdığı an anlamışdı. Belə olduqda evdəkilər mənə çox lağa qoyardı...

O zaman...

Sinif yoldaşımın qəribə baxışlarından ayaqqabımı tərs geydiyimi fərq etdim. amma onun önündə səhvimi düzəltməyi uyğun bilmədim, qüruruma toxunacaqdı. Sinif yoldaşımın başının nəyəsə qarışmasını, məndən daha uzağa getməsinə gözlədim...

Bu gün də belə... – Mən öz həyatımın mənə xas olduğuna inanıram. Onu özümə uyğun olduğu formada “geymək” istəyirəm. O mənə yaraşır ya yaraşmır – kim nə deyirsə, desin, artıq bu mənim üçün önəmli deyil. Amma gerçəkdən bu işin sonunda görünən bəzi hadisələr də xoşuma gəlir...

Söyləyərkən az fərq edən Həyat və Xəyal mənim dünyamda o qədər də önəm daşmır. Xəyalda yaşamaq daha çox zövq verir. O üzdən bəzən mən ikisini qarışdırıram. İnsanlarla necə danışmaq, necə münasibət qurmaq gərək olduğunu bilmirəm, yalnız sərsəricəsinə şeirə doğru gedirəm...

Şəhər və şairlər

Gənliyimdən bəri şəhər və şairlər, orman, dəniz və ulduzlar haqqında xəyala dalmığı sevirəm. Özəlliklə də şəhər və şairlər. Ya, nə qədər xoş sözlər! Ömrümün nə zamanında görüşmək istədiyim Xəyal bu!.. Xəyallarımı ancaq ölüm haqqındakı düşüncələr bərbad edə bilər...

Fevral, 2000 - ci il

Həyat və ölüm

Mənim ağlamağım və gülümsəməm hamısı bunların arasında pərçimlənib duran xoşbəxt bir qız uşağına bənzəyir...

Sancı

Mən insanlara baxarkən nədənsə onların cəsədlərini gözümün önünə gətirirəm, gözəl və çirkin olmaları haqqında xəyal qururam. Buna qonşu qadının ölümü səbəb olmuşdu. Həm ərinə, həm də uşaqlarına baxan zavallı qadınla üç gün öncə bir yönü bağ, ikinci tərəfi bizim evə gedən yol ortasında təqribən yarım saat danışırdıq. O zaman mənə mələk kimi saf görünən bu qadın üç gün sonra oləcək deyərdisə, heç inanmazdım. Bəli, onun ölümü haqqındakı xəbər qulağımı dəlib keçmişdi. Bilmirəm, necə olmuşdu, ona yaxın olmuşdum; anam kimi sevdiyim qonşu qadınla vidalaşmaq üçün tələsdim. Amma onun evinə ikinci dəfə gəldim. İki il öncə bir müşkülüm düşdüyü zaman mənə inadla evin yan tərəfindəki otağa aparmış və tələsə-tələsə bir qonaq kimi məndən ötrü nələrsə etməyə çalışmışdı. Bu gün isə mən onun ağarmış cəsədi önündə duraraq nədənsə, gözümün yaşını heç saxlaya bilirdim. Bu halım özümə də qəribə gəlirdi. Çünki mən həyatımda çox cəsədlərə rast gəlmişdim. Nənəm, babam, əmim, çoxqatlı evdə oturan dörd-beş qonşum və digərləri...

Hər dəfə həyatın bu dəhşətli oyunu qarşısında canım sıxılrsa da, mənim bu işə heç bir marağım yox kimi öz ölümümün haqqında düşünməkdən o tərəfə keçmirdi. Hətta, bir dəfə, böyük xalam öz qızını döyərək, "ağlama, adamlar lağa qoyacaq" deyəndə, bu tənbehin qızından çox mənə aid olduğunu anladım...

Bəli, uzun müddət öncə evində qonaq olduğum xanımla daha öncəki münasibətimizi düşünərək indi dəhşətə qapıldım. Çünki, o mənim bu dünyada içdən söhbət qura biləcəyimi yeganə səmimi xanım idi. Mən bu dəfə onun evində

sanki sancıya yaxalanmış biri kimi hiss etdim özümü. Çünki xəyalımı anındaca oxuya bilən bir xanımiydi o... Nəhayət, mənim xəyallarım onun cəsədinə vurularaq “partladı getdi”... Çünki o, mənim gözümün önünə gətirə bildiyim cəsədlər arasındakı ən xoş biriydi...

Borc

Mənim gəncliyimi geri ver, Həyat! Alacağımı istəyirəm qapın önündə. Sən isə nədənsə, sanki məni eşitmirsən. O zaman mən Səndən öyrəndiyim adətə uyğun davranacağam, inadına uzun zaman qapı önündə dayanacağam – Sənin çıxmanı gözləyəcəyəm. Necə olsa, çıxacaqsan, məni getmiş zənn edərək, mütləq çıxacaqsan. elə deyilmi?..

O zaman mən sənin ayaqlarına sarılıram. Ağlayaraq yalvararam: Kimliyimi geri ver, Həyat! Fəqət, sən heç bir şey soruşma... “Sən də aldığın borcları geri ver” – demə. Gerçəkdən mənim aldıqlarımın yanında səninki bir şey deyil... Onları əsla, soruşma..! Onlara toxunma..! Əlbəttə, mənim uşaqlarımın yanında gəncliyim bir şey deyil...

...Həyat, məni əfv et. Beləcə, titrəməkdə olan əllərim haqqı, gün keçdikcə nursuzlanmaqda olan gözlərim haqqı, məni əfv et..! Mən səndən heç bir şey soruşmadım, sən də soruşma..!

* * *

Bir gün otağıma Eluca gəldi... Çox yaxından tanış dostlar kimi görüşdük! Yanında tərcüməçi də vardı... Dil bildiyim üçün tərcüməçiyə iş qalmamışdı. O içəri girərkən yanında rüzgarları vardı... yağmurları küçədə gözlədi. Mən belə bir durumda nə etməyi çox yaxşı bilirəm, belə insanlarla tez anlaşıram. O xəstə idi, evə apardım. Bizim rüzgarlarımız görüşdü... yağmurlarımız ağlayaraq görüşdü. Ağac-
lar onu xəzəlləri ilə qarşıladi, amma çaşmadım. Mən "onu" oxumamışdım, amma çox yaxşı bilirdim... Mənim heyrətim çoxdan tanışdır onunla. Həyəcanlarım onun görüşünə gəldirdi. O, çox istedadlı idi. Mən onun istedadı önündə uşağa dönmüşdüm. Çox məninun idim nədənsə... ikinci mərtəbədəki otağına uçaraq girib-çıxırdım sanki... Vidalaşma zamanı gəlincə, getdi; amma onun qaldığı otaqda Eluca hələ də yaşayırdı... Bəzən pəncərəsinə baxıram. O pərdənin arxasında gizlənir... mən gülümsəyirəm! Danışmırıq. Onun hər sözü üsyan! Onun hər sözü məhəbbət! Bu gün çapa verməyə tələsdiyim kitabı da əslində uşaqlar haqqında yazılmışdır, amma fəlsəfə ilə böyüklərə də çox şey vəd edir. Təbrik edirəm, Eluca xanım! Artıq xoş gəldin qəlblərimizə!

* * *

Nə yazıramsa hamısı Sənin üçündür. Ürəyimin döyüntüsündən ta kirpiklərimin tərənəməsinə qədər Sənə aiddir! Səni sevirəm..! Başımı çevirib haraya baxarsam ancaq Sən varsan, dörd tərəfimi də Səninlə tam...

Tanrım məni nədən belə yaratdı?! Səni düşünərkən ürəyim sanki dayanacaq kimi olur... nəfəs almaq çətinləşir... Hər yanımda eşq! Kiməsə acıqlanarsam da, içimdə Sevgi qor kimi cızıldayıb yanmağa başlar... Bəzən çox istəyirəm, kimi isə heç bəyənməyirəm... Amma bunu bacarmıram, hamısını Sən yaratmış olursan yenə də...

Dünya bir qapı olsaydı...

O zaman Sən girdin içəri. Yağmurlar girsə Səninlə! Göy girsə ulduzları ilə ardından Ayı sürükləyib. Rüzgar gözləsə, qapı önündə girməkdə olanların ardından içəri girmək istəyərək... Dünya bir qapı ola... Onun açarları ancaq səndə olaydı! Sən qapıya gəlib cibindən açarları axtararkən rüzgar ayaqqabına özünü ata və Səninlə içəriyə girməyə izn istəyə! Yağmur göz yaşlarını gizlədəmməyə səndən! Quşlar ağacların təpəsinə çıxıb belə göz ata... Çiyinə ulduzları qaldırıb, boynuna Ayın ayaqlarını atmış Göy dura sənin ardında...

Qapını açarkən o dəqiqə Nur oynaya dəhlizdə! Hər atdığı addımdan çiçəklər böyüyə. Şeirələr rəqs edə... ikimiz sevdiyimiz şair-yazarların portretləri asılı duran otaqdan mən çıxıb gələm... Üzümdəki təbəssüm Sözə dönə... Söz isə ikimizə! Marina, Mən Səni belə qarşılayam... Qəhvə içərək hər şeyi unudaq, şeiri də unudaq həmin gün...

Biz eyni gün gözlərimizi oxuyaq! Məst olaq bir-birimizin heyvətlərindən, həyəcanlarımızdan... dünya ancaq bir qapı ola... Ondan ancaq Sən içəri girsən! O qapı mən olanı, Marina!

Avqust, 1993-cü il

Canım böyüyüdü təkrar

Mən eyni Sözlə bənd olub dururdum... Mən eyni Sözlə yaşayırdım, eyni Sözlə nəfəs alırdım! Məni eyni Sözdən ayırıb, eyni Sözdən məhrum etdin... Sənin bu qədər qəddar olduğunu anladım yalnız bu gün! Bu gün Səni tanımış oldum! Belə baxsaq, mən necə yaşayacağam indi eyni Sözlərsiz! Mən rüzgarlara pıçıldaıram sənin ismini söyləyib... Yağmurların alnından öpərdim eyni Sözlə. Yıxılarsam məni qaldırır eyni Söz. Yıxılmama əngəl olurdu eyni Söz! Gecəyarısı yuxudan qaldırırdı o Söz! İbadətdə yanılırsam da, eyni Söz üzündəndir! Tez, eyni Sözü yiyəsinə yetişdirsəm, deyirdim... tələsirdim! Ta sənə söyləyincə canım özümdə olmazdı, boğazımda tıxanıb dururdu. Artıq öləcəyəm deyə düşünürdüm, amma ölmürdüm. Eyni Sözü söylərkən, o an canım böyüyüdü torpaqdan təkrar. Quşa dönürdüm – ölməyəcək quşa..! Bilirsənmi, Sən nə etdin bu gün? Sən rədd etdiyin o Sözlə birlikdə torpağa basdırdın məni. İndi torpaqdan Sözlər böyüməsinə qədər əlvida, Canım!

Sentyabr, 1999-cu il

* * *

Rüzgar saçlarını dağdıb bağçama girdiyi zaman mən xəyallarımda tək qalıb çay içirdim. O düz, mən neçə il öncə sevdiyim, indi büsbütün unutduğum ətirli çiçəyin budağına yaxınlaşıb, ayaqlarını çarpazlaşdıraraq mənə baxışlarını dikib qaldı. Amma mən yeni dəmlənmiş, buxarı hələ də havada dönüb şəkillər “çəkməkdə” olan çayımı onun üzərinə atmaq istədim. Acımaqdaydım ona. Budaqları sanki qurumuş qırmızı ətirli çiçəyə tam toxunum deyərkən, mən buna zorla dözürdüm. Əgər toxunursa, canımın bədənimə tərək edəcəyi bəlliydi. Gözüm dizim üzərindəki Bulqakovun kitabına baxırdısa da, bütün xəyalım qurumuş ayaqlarda idi... İki səhifə oxudum və ona təkrar baxdım. O sallanaraq məni izləməyə davam edirdi. Sonra yenə oxumağa çalışarkən, harda qaldığımı tapa bilmədiyimdən anlamadım ki, beynim artıq çalışmır.

Rüzgar dərdi qova bilməz, ana! Rüzgarı müdafiə etməyə halım yoxdu, təbii, bir az səbr etsəm, o keçəcək görünür, amma içimdəki rüzgarı tutub saxlamağın heç imkanı olmadığını düşünərkən, nəfəsim boğazıma tıxanırdı...

Rüzgarın qurumuş ayaqlarını da sevirəm... Məni qınamayın, qınamayın məni!

Mart, 2000-ci il

Gecikə bilərəm...

Adımı söyləyib çağırдыңın o gündən sonra mən xəyallarımdan da utanmırdım artıq. Səni itirdim!.. Xeyr, mən səni təkrar yaratdım. Sən daha dəqiqləşdin! Mən səni artıq hər yerdə tapıram! Sən tam mənim oldun! Mənimki olmağınla öyünürəm! Neçə il öncə mən özümdən ayrıldım. Və özümdən ayrılıb səni tapdım. Gedərkən birisinə söyləmək istəyi ilə ətrafıma çaşqın-çaşqın baxdığımı xatırlayıram, amma kimsə yoxdur. Hər kəs öz işində-gücündəydi... İndi də haraya getməkdə olduğumu söyləmək üçün adam tapa bilmirəm. Hətta əlimdəki açarları alacaq adam yoxdu. Sabah çağıra bilərlər... Mən ancaq özümü düşünürəm...

Mən uşaqlıq evimizin qapısı önündə kiçik bir ağac vardı, biz açarları daim onun budaqlarının arasında gizlədirdik. Bir gün qardaşım qapını bağlamış və açarları haraya qoyacağını bilmədən (bəlkə, ağaca boyu çatmadığı üçün) bir daşın altında "gizlətmis" və bir parça kağıza "açarlar daşın altında" yazaraq, qapıya yapışdırmış və məktəbə getmişdi. (Qardaşım yazdığı yeni öyrənmişdi, o üzdən yazmağa çox həvəsliyi. Ara-sıra onun əyri hərflərlə yazdığı sözləri xatırlayınca, üzümə gülüş qonur).

İndi mən də qardaşım kimi edimmi, əcəba? – deyib düşünürəm. Zaman az qalıb, tələsirəm, zətən! Yoxsa açarları buraxacaq adam buluncaya qədər gec qala bilərəm...

Artıq mən sərbəstəm!

Məndəki eşq o qədər güclü idi ki... Cüssəm kiçik olmaqla birlikdə ürəyim də eşqi daşımağa zəif sayılırdı. Səni əllərimin çatacağı yerdən axtardım, halbuki yoxluğunu, çox uzaqlarda olduğunu, hətta, xəyallarım da gəlməyəcəyini bilirdim. Özəlliklə, səni görmək istədiyim zaman özümü başqa şeylərlə ovuda bilməzdim. Şeir yazaraq da, özümə təskinlik verə bilməzdim. Sən məni mənim kimi sevirsən deyə, düşünürdüm çünki. Artıq mənim üçün gündüz ilə gecənin fərqi qalmadığı kimi, Sənə də mənim uzaq və ya yaxınlığım fərq etməz, deyə bilərəm.

Üstəlik, eşqimin zahiri çox zəngindi, heç bir zaman bitməyəcək kimidi..! Amma onun hörümçək yuvası kimi hər kəsə bəlli olduğundan xəbərim yoxdu. Bu gün necə oldusa da, göz bəbəklərimdə əks olunan göyüzünü silərək, bayıra çıxdım. Məni çox gözləmiş hava üzümdən hərərlə öpməyə başladı. O zaman mən anladım ki, artıq sərbəstəm...

Mart, 2000-ci il

Sevgi və saygı virusu lazım!

Mən dünyanın çox böyük olduğunu düşünürdüm. Mən bildiyim dünyanın Göyüzü o qədər böyükdü ki, ona baxmaq da qorxuncdu...

Faciə bütün insaniyyəti bir yerə topladı. Bu gün görürəm ki, qəpiyin bir küncünə sığacaq Dünyamız var! Biz onun qarşısında bir şey deyilik! Amma yenə bunu anlayıram ki, ürəyimizdə ölünü dirildə biləcək mərhəmətimiz, həm də bu gün yaşayıb durduğumuz və çevrəmizdəkilər, uzaqdakı yaxınlarımız üçün lazım olan Sevgi və Saygımız var. Günəşə nə qədər çox ehtiyacımız varsa, bir-birimizə olan Sevgi və Saygı da o qədər önəmlidir. Mənim saygılı, dəyərli dostlarım – bütün dünya şair və yazarları! Bu gün Sizi sevgi və saygını, insaniyyəti qoruma və planetin təhlükəsizliyi uğrunda 2-3 səhifə həcmində də olsa, bir əsər yazmağa çağırıram!

Şair və ya yazıçı olaraq bütün kainatı qoruya biləcəyimizi, sevgi və saygıya heç bir zaman, hər hansı bir virus bulaşmayacağını təsdiqləməyimiz lazım! Biz bütün insaniyyəti gözləri yaşsız görmək istədiyimizi yazılarımızda nümayiş etdirməliyik! Sizləri qəlbən sevirəm!

Mart, 2020-ci il

Həyat öz işini görsün!

Mən bu günkü özümü Sənin xəyalına ithaf etdim, Dəniz! Məni eşidirsənmi? Bu gün bütünlüklə səninem! Başqa bir şey etmək niyyətim yoxdur, hər şeydən əl çəkdim. Bu gün ancaq səni düşünmək istəyirəm. Həyat öz işinə baxsın! Səni son gördüyüm o gündən sonra nə qədər aylar, günlər, saatlar və dəqiqələri yaşamışam, əcaba? Yaşadığımı, əslində?.. Yollar aramızda iz buraxdı - yalın ayaq yollarda qaldım uzun sürə. Yorulduğumu xatırlayıramsa da, amma usandığımı əsla olmadı. Hava yoxdu... Gözlərimin tam dibində yaşlara dönən, xeyr, xeyr, dönməyən fəryad vardı..! Ağzım qan dadını hiss etmirdi belə... Amma dişlərim qıcıldadığı zamanı anladım ki, diriyəm! Anıdan sağ və sol yönümdə yırgalanmaqda olan əllərimə baxdım. Onlar məndən də acı durumdaydı... Beləcə... dünən deyildimi, iki əlimin göyüzünü qucaqlayıb məni utandırdığı?.. Sənin önündə utanmaq üçün gözlərimi yan tərəfə çevirməmişdimmi? Sən görməz kimi davrandın, Dəniz! İkimiz uzaqdan-uzığa danışmışdıq, amma səssiz! Söhbətimiz bitmək bilmirdi. Sən öz dilində göylər haqqında danışırıydın, ulduzları öyürdün, rüzgarları qovduğunu anladırıydın, bilirəm, amma vidalaşarkən dalğalı gözlərin çox islandığını dəqiq xatırlayıram. Mən o zaman sərsəm buludlar və yağmurlar haqqında danışmaqdaydım... nəfəsimi içimə çəkdim. Sən həyatıma daha öncə heç gəlməmişdin, Dəniz! Mən də səni o qədər yaxşı tanıyırdım. Bəlkə, bilməzlik birləşdirmişdi bizi? Amma eyni gün doğulmuş əkizlərdən də daha yaxın olduq. Bu sevgi deyildi, bəlkə, sevgidən min kərə daha yüksək bir şey idi. And içirəm, üzərində fırfıra kimi dönməkdə olan quşlara çevrilməyə belə hazır idim... İndi səni düşünürkən gözlə-

rimdən axan yaşlara dayanmaq çox çətin gəlirdi. Çünki sənin həsrətini çox çəkmişdim! Bu gün özümü sənə bağışlayarkən, sənin həsrətini çox çəkdiyimi anlayaraq, dərindən nəfəs almağa başladım. Amma hava daş, dünya qaranlıqdı... lakin bu qaranlıq dibində sənin varlığın, yaşamaqda olduğun mənə təskinlik verir və sənin bu gününə, bu günkü özünə gəlirdim... Amma nə yazıq ki, mən çoxdan özümdə deyiləm!

Oktyabr, 2003-cü il

Bir atəşli halımız varmış!

Heç eşitdinizmi, çox zəif insanlar haqqında “bir atəşli halı var” – deyərlər. Bu sözün mənasını indi anladım, çox zəifləmişiniz. Çox şeyi bilmədiyimizə görə həyatı xəfif sandıq! Lakin bu xəfifliyimizlə ağırlıq etdik həyata! Əslində, bir atəşli halımız varmış bir az gec anladıq bunu! Sözləşməyi, dünün çıxış üçün kimsəyə növbə vermirdik! Digərlərini heç düşünmürdük! Ayaqlarımız altındakı yerə gözlərimiz altından baxırdıq! Bir gün öləcəyimizə inanmırdıq...

Anlaşılan, dünya əslində çox kiçikmiş. Onda yaşamaqda olanların içində heç yad olanı yox... Hər kəs bir-birinə qohum..! Haraya baxsanız, insanlar bir-birinə mərhəmət göstərir, qoruyur, şəfqətlə baxırdı.

Bu gün dünyada olub bitənlər ovcumuzdakı damlada büsbütün əks olunmaqdadır!.. İndi nə edərik? Haraya gedərik, gedəcək yerimiz varmı, əcaba?

Mart, 2020-ci il

Qorxu

Xəstə sözlər və xəstə duyğular xəstə adamlardan daha təhlükəli olur. Onların bulaşması daha asandır... yanından keçsən də, səni öz tuzaqına atar, təfəkkürünü zəhərlər. Mən xəstə adamlardansa xəstə sözlər və xəstə duyğulardan daha çox qorxuram.

İyun, 2020-ci il

Artıq bütün ömür boyu...

Mən bugün bütün gün səni düşünməməyi düşündüm.
Sabah da bütün gün səni düşünməməyi düşünəcəyəm!
Artıq, mən bütün ömür boyu səni düşünməməyi düşünə-
rəm, deyəsən...

İyun, 1990-cı il

Yaxşı, mən öz işimə baxım...

Mən artıq yazı maşınına çevrilmişəm! Kiçik uşaqlar balaca hissəciklərdən cürəbəcürə evlər, şəhərlər quraşdırdıqları kimi mən də hərflərdən düzəldərdim səni. Sənin necə olmağını istəyirəmsə, təkrar eləcə qururam. Səni getdikcə təkrar yaradarkən özüm yorulub usanmaqdayam, hər gün özüm bir az da azalmaqdayam, çox köhnə bir evə bənzəyirəm. Bəzən gecələr güzgüyə baxarkən özümü tanımıram. Üzüm çox qərribə görünür! Mən şairdən daha çox inşaatçıya bənzəyirəm. Səni təkrar, zərrə-zərrə yüksəltməkdə olan inşaatçıya... Bu işin nə qədər əzab olduğunu bilsəydin... Bilsəydin, nə qədər dəhşətli dərəcədə əzab olduğunu..! Nə qədər acı olduğunu təsəvvür edə biləydin! Xeyr, sən bunu etməyə qadir deyilsən. Səndəki ürək çox zəifdi! Sən həyat çətinliklərindən keçərkən zərrələrə bölünmüşsən. Məncə, o zaman ürəyin də balacalaşmış, ruhun öləzimişdir... Dirçəlməyəcək qədər öləzimiş! Sən bunun fərqiində deyilsən. Mən də sonra anladım, sonra gördüm. Gördüyüm zaman, gözlərimi yaxşıca qapadım və sevməyə davam etdim. İndi də hərflərlə oynamaqdayam, çevrəm sözlərlə dolu..! Səkkiz il yazmadığım günlərə görə Tanrı səksən ilin dərd və həsrətini də qatmış sanki. Bunun nə olduğunu bilsəydin... heç olmasa, təsəvvür edə bilsəydin. İndi yenə hərflərin içindəyəm, hey məşğulam. Kəlmənin karvanı sıralanmışdır – əllərində silah tutmuş əsgərlərə bənzəyir sanki... Mən bir şeyi dəqiq bilirəm. Sənin inşaatını tikib bitirdiyim gün özüm öləcəm; amma mən buna da razıyam. Səni inşa edib qurşam, yetər. Sənin məndə nəfəs almaqda olduğunu hiss etməkdən və sanki uşağım kimi çevrəmdə dolaşdığını görməkdən başqa diləyim yoxdur.

Bəli, beləliklə, mən gedim öz işimə baxım...

İyun, 1999-cu il

Yanımdan susaraq keç...

Mən çox rahatam! O qədər rahatam ki, yavaşdan yavaş dalğalanmaqda olan ümmana bənzəyirəm. Ancaq içimə göz atmayın, necə axmaqda olduğuma baxmayın! Məni qıraqdan izləyin! Bəzən dalğaların qana döndüyünü görürsənsə, yanımdan susaraq keç. – Geriyə baxmadan keç ki, ürəyimdəki üsyanlar baş qaldırmasın. O zaman mən öz etdiklərimə cavab verə bilmərəm! – Yer öz oxundan çıxıb bilər. Bu dünyaya belə sarsılmaz sayılsa da, bəzən mənim ürəyimdən ulduz aradığını görünə, fəryad etmək istəyirəm.

Bilmirəm başımı hara vurum, kimə yalvarım. Bir şey söyləyim, kimsəyə – heç kimə və heç bir zaman söyləmə, lütfən! Mən bu dünyada olmasam da, söyləmə, yoxsa, duyaram... Doğrusu, mən də canıma zülm etdim. Ona o qədər zorluq çəkirdim ki, hətta, qatil də düşməninə bu qədər əzab verməzdi.

Mən onu – canımı ölməyə özüm məcbur etdim. Hələ daha çox yaşaya bilərdi... amma...

Avqust, 2006-cı il

Nə sən bilirsən, nə də dünya biləcək

Sən kimsən, səni daha öncə görmüşdümmü, əcaba? Nə üçün mənə zülm edirsən?! Söylərsənmi, uçarkən ölən quşu gördünmü heç? Görməmişənsə, indi mütləq görəcəksən, mən bundan şübhələnirəm! Bəli, uçaraq qanadlarına təslim olan quş mənəm! Əsla qorxma, sən onu heç görməyəcəksən. Ölərkən söylədiyi sənin ismin olacaq. Onun dilindəki son kəlmənin dünyanı titrətməsindən şübhələnirəm!

O zaman ağaclar yerə düşər, quşlar meyvələr kimi yerə enər, bunu bil. Onun canı bu dünyadan qopmuş, gözləri tək bir nöqtəyə çevrilincə (və tək bir damla yaş göz bəbəklərindən bayıra atılınca) hələ heç zaman görünməmiş bir hadisə meydana gələcək. – Bunu nə sən biləcəksən, nə də Dünya...

Avqust, 1990-cı il

Ağrımayan başımı ağrıtdın

Mən səni sevdiyim üçün günahkar deyiləm – belə yazmışdım son məktublarımın birində! Amma mənim sevdiyim üçün sən günahkarsan, canım, sən! Gözlədiyim, əzab çəkdiyim üçün milyon dəfə günahkarsan! Ağrımayan başımı ağrıtdın, sevməyi öyrətdin və dəhşətli həsrətlə cəzalandırdın məni! Səni bağışlaya bilmərəm! Gözlərimdən damlayan hər yaş üçün o biri dünyada cavab verən lazım olarsa, o sən olacaqsan, bax, o dəm, məni çağır, dərhal yetişərəm! Əgər ayaqlarına özümü ataramsa, məni tutma, məni öz halıma burax, utanma! Çünki mənim gözlərimdə qalan yaşlar var! Eşq var hələ sahibinə çatmayan...

İyun, 1990-cı il

Kaş ki biz də inansaydıq

Biz bu dünyaya sadəcə gəzib-dolaşmaq üçün gəlmədik..! Gecə və gündüzdən ibarət olan bu dünyanı hər gün təkrar-təkrar görmək də o qədər maraqlı deyil. Bizim ideyalarımız var. Bizim gerçəkləşməsi şərt olan arzularımız var. Hər gün oyanaraq görməkdə olduğumuz yeni gün ancaq bizim üçün yeni! İlk dəfə görməkdə olduğumuz üçün maraqlıdır bizə. Əslində, bu dünyanı heç bir şey və ya heç kimimiz maraqlandırmır. Biz olsaq da, olmasaq da, sözsüz ki, səhərlər açılacaq, yenə Günəş zərrin şəfəqlərini saçacaqdır. Özəlliklə, mən bütün varlığım ilə sevdiyim yağmuru düşününə, gözümə yaş gəlir. Onu mənim kimi, bəli, mənim kimi sevən tapılmaz! Yağmur isə məni heç önəmsəməz... – o özünə güvənir. Onu məndən sonra da sevəcəklərinə, çox axtarılacağına əminliklə inanır. Kaş biz də inansaydıq. Biz də sabahların birində, heç olmazsa yağmur kimi bu dünyaya geri dönməyimizə inansaydıq, kaş...

May, 2020-ci il

Tək bir günə gedərik

Hər şeyi unudub tək bir günə gedərik. Haraya deyirsən? Sənin istədiyin yerə. Nə deyirsən, yerə yox, göyə gedərik, bəlkə... Ya bəlkə, dənizə gedərik? – Xeyr, dənizə getməyə, ən yaxşısı. – Sən mənə həmin dənizçi uşağı xatırladarsan o zaman. Xeyr, xeyr mən sənə dənizçi uşaq haqqında danışmadım, sən məndən bunu eşitmədin heç. Sən eşitmədin. Əslində səni o uşağa bənzətməməyim lazımdı. Çünki bizim çox gözəl xatirələrimizə həmin uşaq nədən girmiş olsun ki? Beləcə xatırla, amma əsəbləşmə. Mən sənə özüm yardımçı oluram. O gün dənizdən dönüncə səhər yeməyi hazırladıq, xatırlayırsanmı? Sonra otağa döndük. Beləcə hər şey ondan sonra başladı... Anıdan sən əsəbləşməyə başladın. O qədər çox əsəbləşdin ki, mən sənə nələr olduğunu anlamayıb, çaşdım. O zaman sən bütün əşyalarını toplamağa başladın. Mən həyatın bu görüntüsünü ilk dəfə görməkdə olduğum üçün dondum qaldım. Bilmirdim nə edim. Nə deməyi də bilmirdim... ancaq atəş kimi yandığımı xatırlayıram. Başqa heç nəyi xatırlamıram. Bəli, sənin oğünkü gözlərin də hələ xatirimdədir. Göz yaşlarım inci kimi tökülməyə başladığı zaman sanki möcüzə baş vermişdi...

Qanadlarım kiçilib ayaqlarımın altına düşdüyü zaman mən dünyanı ilk dəfə gördüm. Sən belə təsəvvür et, əgər o balıqçı olmasaydı, kim buna cürət edərdi, elə deyilmi? Oldu, buyur, indi gedək. Hara olur olsun gedək. İstərsən meşəyə gedək. Ancaq, ancaq hər hansı bir uyğun yer varmı, əcaba, bizim üçün? Əcaba, bizi gizləyəcək hər hansı bir çə-

tir varmı? Bəli, tapdım! Yuxuna gedərik, canım! Yuxuna gedərik! – Sən onu taparsan, elə deyilmi? Tək bir günə! Ancaq tək bir günə! Otuz il öncə gördüyün yuxuya gedərik...

Oktyabr, 2003-cü il

Sözlərim islanır

Mən sənə hər gün son məktubumu yazaram! Hər gün, hiss edirsənmi? “Bax, bu sonuncusudur!” – deyirəm hər dəfə. Və az zaman keçər-keçməz yenə göz yaşlarımla məktub yazmağa başlaram. Yazdığım sözlər islanınca artıq hiss edirəm ki, gözlərim alacalanır. Mən kor olmaqdan deyil, daha çox səni görməməkdən qorxuram; amma ən pisi nədir bilir-sənmi? – mən sənin kim olduğunu bilmirəm. Bütün qəlbim tək bir sözə dönmüşdür. Beləcə, eyni sözlərin adı sevgi deyil, bəlkə, sevgidən daha böyük, daha dəyərlidir. Gözüm-dən damlamaqda olan damlalara baxaraq göz yaşı olmadığını anlıram. Onlar sənin surətin, onlar sənin çeşitli geyimlərdəki surətlərin... Sənin şəklini necə və harada çəkmiş, əcaba, gözlərim? “Bunun nə önəmi var?” demək istəyirsən, yoxsa? Mən o şəklin bir gün göz yaşlarımla birlikdə ovcuma axıb düşəcəyinə inanıram. O zaman özünü ovcumda görüb qorxma, lütfən. Mənim məktublarıma heç bir zaman sənə yetişməyəcəyini də bilirəm; amma yenə də sənə məktub yazmağa davam edəcəyəm! Budur, yenə sənə məktub yazıram. İnşallah, bu ən sonuncusu olar...

Aprel, 2002-ci il

Mənim hər şeyim var – səndən savayı...

Ancaq sən yoxsan! Yoxsan, amma nə üçün gözümün önündən qeyb olursan, hər yerdən ortaya çıxırsan? Nə üçün? Özəlliklə də, ibadət edərkən gözümə yaş olaraq dolursan! İnsafın varmı sənin? Ayıb deyilmi?! – Heç olmasa, ibadət anından uzaq dur, lütfən! Ağladığımı görməsən olmazmı..?

Həyatla anlaşıra q yaşamaqda olan ölümük..!

İnsan bütün həyatı boyu bir neçə dəfə ölür. Və bir gündə deyil, illərcə yavaş-yavaş ölür. Bu dünyadan yavaş-yavaş qeyb olur. Bu gözə çarpacaq hadisə olmadığı üçün görmürük, qeyb olmaqda olduğumuzu hiss etmirik! Eyni gündə doğulub, eyni gündə ölənə bənzəyirik. Əslində, bizim hər günümüzdə ölüm var, hər günümüzdə həyatla anlaşıra q yaşamaqda olan ölüm var. Biz bəzən xəstə olduğumuz zaman onunla rastlaşırıq və çox şeyi ancaq o zaman anlarıq...

İyun, 2020-ci il

Mən səndən getdim!

Mən səndən sənə getdim. Xəbərin varmı?

Məncə, xəbərin yoxdur... Bəli, bu, belədir.

Kədərlənməyəcəksən artıq...

Kədərlənəcəksənsə, daha öncə düşünməyin və bu dünyada mənimlə çox öncələr rastlaşmağın lazımdı. İndi bu vaxt-vədəsizliyin imanı yoxdur, səndən sənə sənəninlə gedirəm!

Məni əfv et!

Səndən getsəm də, sənəninlə sənə gedirəm!

Mən də daha öncə bilməmişdim, bu dünyada sənəninlə rastlaşmağım gərəkmiş... Məni də əfv et!..

May, 1990-cı il

Mən səni qışqandım!

Sən məni kədərləndirdin... İki gün içərsində səndən duyduğum ilk cümləydi bu. Ya, Tanrı, bu nə demək?

Mən səni kədərləndirmədim, mən səni qışqandım, amma sənə söyləmədim.

Özümdən də ağır eşq inadıyla baxdım, durdum. Bəlli bir qız haqqında danışdığımda gözlərin yandı... Mən isə alışıb-yandım! Bu qədər ədalətsizliyə dayana bilmədim. Bütün dünyadan küsdüm! Titrəməyə başladım, titrəmələrim bütün ətrafa dağıldı. Ətrafımdakı hər şey mənə acıdı o gün. Hər halda mənə belə gəldi. Hər halda gerçəkdən də belə idi! Göz yaşlarımı gizlədərək ağladım: göz yaşlarımı, çəkdiyim acıları bəlli etmədən... – qürurum buna izn vermirdi. O gün ilk dəfə üzünü belə görmək istəmədim. İlk dəfə sənəninlə vidalaşmaq, hamıdan və hər şeydən küsmək istədim.

Aprel, 1990-cı il

Arzuları diri uşaqlarıq

Mirzahidə

Gecə cib telefonuma ismarıç gələndə, saçlarımın arasın-da Ayı gizlətməyə yetişməmişdim hələ. Mən uyumamış-dım. Ürəyim bir az kənardan maraqla mənə baxdı. Mən is-marıçını tələsmədən oxudum və qarışmış xəyallarım arasın-dan rəsmini tapdım: arzuları diri uşaqlarıq. Sənin qismətin yatmaqda olan toplum və yuxudan gözünü açmayan xara-balığın qarşısından çıxdı... Sənin çətinliklərin mənim addım atmaq mümkün olmayan küçədən çıxıb məktəbə gedən uşaqlığımın yanında bir şey deyildi... O günləri üzərinə çanta atılmış ağır ürəklə məktəbə gedib-gələrkən, yolun bit-məsini heç istəmirdim. Xəyallarım o qədər uzundu ki, yol bitsə də, onun iddiaları heç bitmirdi, harasa getmək istəyir-dim, tam sənin kimi! Gedəcəyəmsə, bir dəfəlik gedəcəyəm – deyə, düşünürdüm! Nə yazıq ki, indi aradan çox illər keç-mişsə də, amma bu belədir! – Harasa getmək istərəm... Amma indi mənim anladığım bir həqiqət var, Mirzahid. – Dünya tək bir yer və tək bir göydən ibarətdir! Gecə-gündüz durmadan hey fırlanır. Beləcə, bu iki şey nə qədər çox in-sanları qarşılıyıb, nə qədər çox məxluqu yola salmışdır! Hamısı beləcə olmuşdur! Hədsiz çox ölkəyə getdim, çox yurd gəzdim, hər kəsdə can marağı... Bizim gözlədiyimiz şey də yalnız bu! Əslində, bunun ehtirası! Səni öz balam ki-mi çox istəyirəm!

Yanvar, 2020-ci il

Şeir in Xasiyyəti, Xasiyyətin Şeiri...

Xasiyyət xanımın adını kim qoyub, nə üçün məhz Xasiyyət qoyub? – bunu bilmirəm, amma adın, hər bir düşünən insanın taleyinə təsirsiz ötürmədiyini bilirəm (buna inanıram). Adlar təsadüf deyil. Adlar həmişə təvafüq olmaya bilər, bəlkə... lakin bu halda da ad günahkar deyil, adın energetikasına uyğun davranma bilməyən addaşıyıcısıdır günahkar – yəni ad adamı səfərbər etməli yaxud adam daşdığı adın məsuliyyətinə cavabmalıdır. Bəlkə də, bir çox sadə əməkçi insanda, ayrı-ayrı peşə sahiblərində ad və onu daşıyanın təzadı yaxud uyumluluğu bir o qədər də fərq edilməmiş ola bilər, lakin söhbət bir şairdən gedirsə, gözlər üzərindədir, əlbət.

Xasiyyət xanım adını yaşamına, yaradıcılığına köçürmüş xasiyyətli şairdir. Çox şadam ki, əziz dostumun məhz bu özəlliyi Qənirə xanım və Afaq xanım tərəfindən də fərq edilib, onlar da bu məqama müəyyən qədər vuruşub. Ümidvaram, Xasiyyət Rüstəmin “Leyli ağaclar”ının oxucuları da onun şeirlərinin adı kimi olduğunu qəbul edəcək.

Xasiyyətli şeir necə olur? – O şeir xasiyyətlidir ki, o, bir ideya daşısın, söz yığını – necə deyərlər, “şeir yazmaq xatirinə şeir” olmasın, məhz ürəkdən gəlmiş, ürəklə yazılmış, ürəkli yazılmış şeir olsun, səmimi şeir olsun, şeir kimi şeir olsun, ən əsası. Şeir in əzəli-əbədi mövzuları ilə, habelə sevilən tərz, üslub, poetexnologiyalar ilə yanaşı, sözün hər anlamında yenini axtarmaq, yenini bulmaq və yenil ifadə şəkli ilə seçilmək xasiyyətli şeirin səciyyəsidir. Uzun sözün qısa, Xasiyyət Rüstəmin yazdıqlarının mütləq çoxu məhz adı kimi şeirlərdir.

Əlbəttə, mübaligəyə varıb, bütün şeirlərini, yaradıcılığını tamı-tamına xasiyyətli saya bilərəm, lakin buna nə öz könlüm qail olar, nə haqqında danışdığım saygıdəyər xanıməfəndinin kön-

lü... O, nə qədər xoşgörülü insan olsa da, sözün mübaligəsini də anındaca sezər və haqlı olaraq, bununla barışmaz. – Əks təqdirdə, yaradıcılığının çiçəkləndiyi, yeni mövzular, yeni ulduzlar qazandığı bir vaxtda, biz Xasiyyət xanımı sanki bundan sonra yazmayacaq yaxud daha üstün əsərlər yazma bilməyəcək biri kimi təsvir etmiş olarıq. Adım kimi əminəm, o, öz adını şeirlərinə daha dərin işləyəcək, daha qanadlı yazacaq, daha parlaq Günəş olacaq! Günəş demişkən, ulduz demişkən, milli özbək şeirinin XX yüzilin önlərindəki ən parlaq Günəşinin adı Çolpandır. Əgər mübaligəyə varsam, qüsura baxmayın, bugünkü özbək qadın şeirinin parlayan ulduzu kimi dərəcələndirilən Xasiyyət Rüstəmə, çağdaş özbək qadın şeirinin Günəşi demək keçir könlümdən. Könlümdən gələn göyçək olar, deyirlər, eləsə, qəbulunuz ola... Əgər daha yüksək dərəcəyə layiq olanlar varsa (əlbəttə, var!) onlara da təşbeh, yaraşdırma bulunur, əlbət. Günəşdən daha böyük kainat var, aləm var, bizim qalaktika var... var da var... Ancaq, mən məsələni bu yöndə qəlizləşdirmək istəməzdim, əksinə, daha yumşaq müstəviyə keçirmək istərdim. Rəhmətlik Nazim Hikmət deyirdi: *“Kiçik bir bəxtəvərlik istəyirəm, O qədər kiçik olsun ki, istəməsin kimsə məndən onu”*... Mənim tanıdığım Xasiyyət xanım məhz kiminsə gözü ardında qalmayan, kiməsə zərəri toxunmayan, kiminsə bədbəxtliyi üzərində qurulmamış bəxtəvərliklərə aşınadır; onun şair şöhrəti, o şöhrətə baxışı da belədir.

Yaxşı xatırlayıram, onunla bu sətirlərin yazıldığından 11 il öncə İstanbulda, hava limanında qarşılaşmış, tanış olmuşduq. Böyük insan axınının içində, sanki illərin tanışsı, doğması kimi, qeyri-ixtiyari bir-birimizə doğru addımladığımızı xatırlayıram. Mən onun yaradıcılığı ilə tanış olduqca gördüm ki, bu doğmalıq onun ruhundan gəlir – insana, sənətə və necə deyirlər, doğmalığın özünə doğmalıqdır bu...

Bu doğmalığı biz Xasiyyət xanımın baş redaktor olduğu qəzetdə Azərbaycan ədəbiyyatına ayrılan genişürəkli yerdə görü-

rük. Çox şadam ki, Azərbaycanda da özbək ədəbiyyatı yaxından öyrənilir, sevilir. Bu öyrənilmə həm xəlqi, həm də akademik səviyyədədir. Xasiyyət xanım və onun baş redaktoru olduğu qəzet çağdaş özbək ədəbiyyatında önəmli hadisədir. Məsələn, onun “Qorxunc” şeirlər kitabını hələ 2010-cu ildə Bakıda nəşr edərkən, nə bu barədə bir istəyi olmuşdu, nə biz öz planımız barədə xəbər vermişdik... – Hər şey o qədər könülcə (könüllüçə), o qədər təbii axarda baş vermişdi... bir də baxdıq, özbək şairi Azərbaycan oxucusuna kitablı xitab edir... Budur, ikinci dəfə Xasiyyət Rüstəm yaradıcılığı Azərbaycan oxucusuna kitab şəklində təqdim edilir – yenə öz istəyimiz, öz könlümüzçə... Mən, belə bir ərkin özünü alqışlayıram! Belə təmənnəsiz münasibətlər qardaş ədəbiyyatlar, qardaş qələmlər arasında ola bilər, necəki olur...

Xasiyyət Rüstəm kövrək, gözəl, istedadlı şairdir. – Azərbaycan dostu, türk dünyası aşiqi, şeir-sənət sevdəlisidir... Nə yaxşı ki, o bu üstün gözəlliklərlə yanaşı, məhz şairdir – o gözəlliklərin həm vəsf edəni, həm də, özü gözəllik yaradıcısıdır... Şair necə deyirdi: “Hər şey gözəldi həyatda, Sən bu gözəlliyi anlayıb, duya bilsəydin...”

Xasiyyət Rüstəmin şeirlərini oxuyanlar ilk baxışda sanki pessimist olduğunu düşünə bilər – baxırsan tənhalıqdan, ayrılıqdan, kədərdən, qaranlıqdan, qorxudan yazır... Əslində isə o, qaranlıqda işıq görəndə işıqlı insandır; daha dəqiqi qaranlığın olmadığını, işıq düşməyən yerlərin mövcudluğunu bilən şairdir. Xasiyyət Rüstəm rəhmətlik Vaqif Səmədoğlu kimi “Millət, dövlət zirvəsindən insana enmək vaxtıdır” düşündüyündə də öz könlünün hökmündədir – könlü aparan yerə gedir... O, yalnızlıqda da, toplum içində də, insanın özünü, insanca yaşantıları təcəllə etdirməyə çalışan xanıməfəndidir.

Onun öz yaradıcılıq kredosu var; onun qəlbində və qəzetində Azərbaycan var. Bu sözlər onundur: “Qəzetimizin hər səhifə-

sində Azərbaycana yer ayırmaq borcumuzdur. Azərbaycan ürəyimizdir”!

Xasiyyət xanım türk dünyasında, artıq dünyanın dörd tərəfində (Kolumbiya, ABŞ, Vyetnam, İspaniya, İngiltərə... əlbəttə, Türkiyə, Qazaxıstan və təbii, Azərbaycanda) tanınan bir imzadır. Hər keçən ildə bu siyahıya yeni coğrafiyalar, yeni iqlimlər və də mədəniyyət iqlimləri əlavə ediləcəyinə şübhəm yoxdur.

Özbəkistanın dövlət bayrağı, özbək şairlərinin şeir-sənət bayrağı uca olsun!

Əkbər Qoşalı

İÇLİK

Xasiyyət Rüstəm şeirinin yeni üfüqləri (Prof.Dr. Qənirə Paşayeva)	3
Ədəbiyyatla döyünən ürək (Samir Abbasov)	5
Şeir ətirli qadın ömrü (Afaq Şıxlı).....	9
Şeirlər	17
“Gündəlik”dən seçmələr	71
Şeirin Xasiyyəti, Xasiyyətin şeiri (Əkbər Qoşalı).....	209

XASIYYƏT RÜSTƏM
LEYLİ AĞAQLAR

Formatı 60x84 ¹/₁₆
Həcmi 13,5 ç.v.
Tirajı 300

